

2

Abaerachtige

Historie en beschrijvinge eens Landts
in America ghelegghen / wiens inwoon
ders Wilt / Naect / seer godtloos /
ende wreede Menschen
eeters zijn.

Beschreuen door Hans Staden van Hamborch
wt lant te Hessen / die welcke seluer in per-
sone het lant America besocht heeft.

Nu nieuws wt den Hoofdruytschen onergheset.

Ghedruickt t'Amstelredam / door Cornelis
Claesz / op t'Wacer by d'Oude Brugge
int Schryf-boeck, Anno 1595. 100

Die Boeckdrucker totten Leser.

Engesien dat vele wa-
rachte historie van diuer-
sche lande/en het leuen ende
handel vanden inwoonders
niet alleē seer coztwyligh en
genoechghelijck / maer ooc
seer profytelijc is (want wy
daer door vermaent wordē
Godt te louen en te dancken/dat hy ons ende on-
se landen/buyten alle Heydensche ende goddeloo-
se door zyn heilich woordt begaest heeft met goe-
de leeringe eerlijcke policie/en duechdelijcke ma-
nieren) So heb ick tot uwen dienste ende profyt
goetwillighe leser door den druck int openbaer
ghebracht een warachtighe beschriuinghe des
Landts America ghenamt/wiēs inwoonders
Wilt/Naect ongoddelijck/ende in alle manieren
meer beestelijc dan menschelijc zijn want si niet
alleen beesien tot des menschen behoef ghescha-
pen en eten/maer ooc menschen vleesch met gro-
ter onhebbelijchept verslinden dwelck ons niet
alleen van Hans Staden deses boeck beschrijuer
verclaert en is/maer oock van eenen genaempt
Andreas Teuet veel breeder en opentlijcker bes-
chreuen wordt welke ick onlanx door den dyue
oock sal in voorschijn laeten comen.

Daer ick int langhe breeder verhalen sal alle
die gheleghentheydt vanden Lande / ende die
ghesteltenisse vanden Lieden / Van haer luy-
den leuen / Ceremonien ende hare Wetten/die

si houden onder haer ghelijc ic dat eensdeels met
mijnen ooghen gesien heb als ick daer int landt
was/ick hadde vooz my ghenomen als ick dit
boeck schreef dat ick veel dinghen die in dit Boec
staen int langhe soude verhaelt hebben maer ick
hebt ghelaten om dat ick vooz my ghenomen
heb dit boeck hier vooz verhaelt/ooch in dyuc te
laten wtgaen also verre mi Godt spare in ghes
sonthept ende dat ick sie dat v mijn schijuen aen
genaem is ende om dattet periculens is te reyse
oft te verkeere in dese landen daer om heb ick dit
boec in cozte beschreuen om dat die gene die daer
sp hebben te reysen haer seluen souden wachten
vooz sommighe ongeluc dat haer soude moghen
toe comen want als men te voozen gewaerschout
is so heeft hē een pegelijc goet te wachte vooz die
periculē die hē toe sonden mogen comē want per
culen sonder twijfel daer int lant groot perickel
gelegghen is int reysen gelijc ghy hier in dit boeck
bevinden sult int lesen. Aldus dan ist sake dat de
se mijnen arbeyt in dancke van v Leser genomē
wordt so sal ic neersticheyt doen om meer histori
en der lantschappē tot gimeyn profijte int open
baer te brengen/dwelc ghy coztelijck sult merckē
ende bevinden aen die wonderlijcke historie van
de Septentrionale landen welcke ick v onlanck
sal laten ghenieten op dat ghy dese ende meer an
der te samen brengende moget sien wat ma
nierre wat relige/en oesen in ge elck lant
besonder houdēde is. Tot Ant
werper/Den. 8. May
Anno 1558.

A

U

Den

Den doorluchtighen ende hooch ghebooren
Vorsten en Heere Heer Philipe Lantgraef
tot Hessen. etc. mijnen ghenadighen Heere.

Ghenade ende vrede in Christo Ihesu onsen verlosser / ghenadige vorst ende Heere. Die Conincklijcke Propheet David spzeecht in den hondersten ende seuesten Psalm : Die met schepen opte zee varen / ende vryuen haren handel in groote wateren / die des Heeren werck versocht hebben / ende syne wonder tot inder See / wanneer hy spzack eenen storm windt quam op / dye de baren op hief / en inden hemel ouerde ende wederom inden gront / sberde / soo dat haer siele van vreesse versaeftde en datse tynmelde ghelgck een dzoncken menschen / ende en wisten geenen raet meer. Ende als sy dan totten Heere schrepden in haren noodt ende hysse wt haren anctt ende sorgghen ouerde / ende stilde dat onweer / dat die baren hen seluen nederleide ende datse vrolgck ende blijde werden / om dat stille gheworden was / ende datse so te landen ghebracht waren naer haren wenschen / die souden den Heere danckē / om zyn goetheit ende om zyn wonderdaet die hi aen den menschen kinderē doet en hem by der gemeynten pryisen / en byden ouders hem beloeuen.

Also bedancke ick my tegghen den almachtigen Schepper des Hemels / eerdē en der zee sine soon Ihesum Christum / ende den hepligen Gheest vande groote ghenade ende barmherticheyt die my geschiet is onder den wildē lieden des lants Bresiliē welck inwonders / my geuāgē haddē / ge
naemyt

naemt dye Cuppin Imba/menschen bleesch etc
diens gheuanghen neghen maendt ick gheweest
ben ende veel andere veruarêthede/die my dooz
die heplighe dyvuuldicheydt dooz een ghansche
omuerhoept wonderlijcke maniere ende wijse ge
schiede ende veruaren zyn/dat ick nae langhe el
lende/armoede/ende/breese van lijf ende leuen te
berliesen/wederom in W.W.G. vorstendomme
mijn hoochste en lieste vader landt wederom na
dat verloop van zommige iaren gecomen ben/en
heb W.W.G. sullen mijnē repse en schipuaert on
derdanichlijckē aenteekenē willen/dwelck ic opt
cozste begrepen heb op W.W.G. tot uwē wel ge
ualle/en ghelegghêtheyt/daer inne metter hulpen
Gods hoe ick dooz dat lant ende zee getogen bē
v dat hoorlesen laten wille om der wonderlijcke
geschiedenis wille/die de alinachtige God indē
noot by mi ghedaen en ghetoont heeft/daer niet
oock W.W.G. aē my niet en twyfele/als of ick
onwarachtighe dingē te verstaen gebē die waer
wil de W.W.G. ic soude eē paspoort totter seluer
saecken dienende/selfs thoonē en latē sien/twelc
ic presenteer. Godt si alleen die eere/en beueel mi
hier met W.W.G. in alle oderdanicheyt Gescre
uen te Wolffhagen den xxij. dach Junij/Anno
Domini vijfthienhondert en lvi etc. W.W.G.
Ghebozen onder saet Hans Staden
van Homborch in Hessen/borgher
te Wolffhaghen.

Den wel Ghebozen Heere H. Philips/ Graef
van Nassou ende Sarburg/ etc mijnen genadige
Heere wenscht D. Spander veel
weluarens/ met eerbiedin-
ghe sijns diensts.

Hans Stadē die desen boeck ende hystorie
nu eerst dooz den druck laet wtgaen heeft
mi ghebeden/ dat ic toch tot voordeel van
sijnē arbept ende schrift dese hystorie ouer
sien corrigeren/ ende waert dat van noode waer/
verbeteren soude/ om hem om in sijnder beden te
belteuen/ heb hem om d'iederley oorzaeckē plaet
ghegheuen. Erstmael/ dat ick des authoors va-
der nu meer dan vijftich iaer ghekent heb (want
hy ende ick wt eeēder stadt/ met name/ te Wetter
gebozen/ ende op ghetogen sijn) ende niet anderz
den seluen in ons lant ende te Pomborch in Wes-
sen daer hy nu ter' tijt woonachtich is / dan als
voorz eenen oprechtighen vromen ende treffelijc-
ken man/ die ooc in d'pe goeden vrgen consten ge-
studeert heeft/ bekent heb ende als voorz een ghe-
meyn sprack woort is dē appēl smaect altijt nae
den aert des stams oft booms Soo ist te verhoop-
pen dat Hans Staden desen eerlijcken mans soo-
ne sal in d'uechden ende vromichept dē Vader nae-
aerden. Ten anderen neme ick den arbept van
dit boeck te ouer sien/ des te vrgelijcker ende
lieuer aen/ dat ick gheerne in den saeken/ die tot
der Mathematica toebehooren als dan oock is
d'pe Cosmographia die beschrijvinghe en afmet-
tinghe der Lantschappen steden ende wechrepsē
die

die welcke in desen boeck op heelberley wyſe oft
maniere/ een pegelijc booz gedragen woꝝ den) be
luſtige/ want ick ſeer geerne met deſer ſaecke ont
gae/ als ick verneme dat inē oprechtich ende wa
rachtichlijc/ die booz gaende dinghen openbaert/
ende aenden dach bꝛengt/ ghelijc ick dan in geen
der manieren en twijfel. **Dese Hans Staden**
ſchryft/ en vermielt ſyne Hiſtoꝛie ende wechvaert
met wt anderen lieden aenteekeninge maer wt
zinder eygen veruarenthept/ grondelijcken ende
ſekerlijcken aen/ ſonder eenige valsche ooꝛſaec dat
hy daer in geenen roem oft weerlicke eergierichz
dat alleen Gods eer lof ende danckbaerhept vooz
getoonde weldaet ſpnder verloffinge ſoeckt/ ende
dit is die meeſte ende booznaemſte ooꝛſaecke/ om
deſe Hiſtoꝛie int licht en aenden dach te bꝛengen/
daer dooz een pegelijck ſien conde/ hoe genadelijc
tegen alle hope Godt de Heer deſen Hans Stadē
verloſt/ en vanden wilden lieden grimmichepdt/
(hy den welcken hy by die neghen maendt lanck/
alle daghe ende vꝛe verwachten moſte/ dā in
hem onbarmhertichlijcken doot gheſlaghen en
de ghegeten soude hebben/ in ſyns lieue Vaders
Landt in Heſſen weder heeft laten comen) vooz
deſe onwtſprekkelijcke Gods barmhertichept
wilde hy nae zyn beſte vermoeghen nu ghaerne
Godt danckbaer ſyn/ ende die weldaet die hem
gheſchiet is Godt daer mede te louen/ allcen een
pegelijck openbaer/ ende in dien hy dit wilde
werck alſo dꝛijft/ bꝛengt die ordonnantie vanden
handelingē met haer/ dat hy die gantsche wech
vaert ofte repſe der negen Jaer/ ſoo ſp wten lan
de gheweſt is/ hoe hem alle dinghen verdragen
ende ghegaen hebben beſchryft.

Ende die wyl hy dese eenhoudige wyse oft ma-
niere niet met ghestoffeerde verbloemde woor-
den oft argumenten verdrapet en verciert/geeft
my een groot ghelooue/ dat zijn saken goet ende
oprecht syn/ende hy en conde daer gheen nut oft
proffit af hebben / dat hy leughenen in den staet
vander waerheyt verdraepde/ende stellen wilde.
Daer toe is hy niet synen ouders hier in desen
lant gheheten / niet als die lantlopers ende loge-
naers gewoonheyt is / vanderreken lant in dat
ander/ op die Heydensche maniere om te lopen/
moet alsoo verwachten / waer erghens eenighe
bewandelde lieden / die inden Eplanden oft en
sullen syn gheweest / by hem quamen/ende moch-
ten hem loegen straffen. Ende dit is my een vast
argument/dat syn saeck/en dese Historie beschri-
vinge oprecht syn moet/dat hy aen teeckent/den
tijt/stadt ende plaetse/daer des hoochghelerden
ende beroemden Cobani Hessi soon Heliodoxus/
die hem langen tijt in vreemden landen te besoe-
ken begeuen heeft/ en hier by ons als vooz doot
gheseyt is geweest/by desen Hans Staden inden
lantschappen der wilde lieden gheweest is/ ende
gesten/hoe ontfermelijcken hy gheuanghen ende
wech geuoert is.

Deser Heliodoxus segghe ick/can oft cozts oft
int lauge (alsomen hoep dat gheschieden sal) toe
huyswaerts comē/ ende ist dat desen Hans Sta-
den historie valsch ende geloghen ware/can hyse
te schanden maken/ende vooz niet ende logē aen-
geuen. Van desen ende diergelijcke crachtige ar-
gumenten/en vermoeden van Hans Staden op-
rechticheyt te besc hутten ende te bewaren/wil ic
dese reyse rusten/ende voozt een luttel beschepts
doen

doen wat dat die oorſake ſp/ dat deſe / ende deſer
gelijcken hiſtozien van een yegelijc luttel bevels
gegheuen wort/ Ten eerſten hebben die lantio
pers oft vaerders met haer ongheregelden loge
nen/ende aentekeninge oft beſchryginge valsche
ende gedichte dingen daer henen vzocht/ datmen
oock den rechtſchapien/ ende warachtige lieden/
die wt vzeemde landen comen ſeer luttel geloofs
gheeft/ende wort gemeynlijcken geſeyt: die liegē
wil die liegen verre van hier/ende ouer tvelt/dat
niemant derwaerts en gaet daer na vernemen/
ende moeyte doet om te verſoecken oft men gelo
uen wil/ Nu en iſt euen wel daer mede niet wtge
richt/dat om der logenen wil/ die waer heyt ooc
verſteken ende verhozen ſoude worden/hier wt
is te mercken dat ſoo die ghemeyne man eenige
beſchreuen oft aen geteckende dingen/niet moe
gelijcken ſijn/oft ſchynen/ende doch geloofst wor
den/en doch die ſelue dingen by verſtandige liede
booz gebrocht ende verhaelt oft ouerlept ende ge
weghen worden/ende booz die gewiſte ende ſeec
kerſte dinghen geacht wordē/ende datmenſe ooc
ſoo vint/dat merckt wt een ofte twee exempelen
die wt Aſtronomie genomen ofte getogen wor
den/Wp lupden ſo wp wt Duptlant oft na bp
wonen weten wt lange veruarenthept boozt ge
brocht hoe lange de winter/ den ſomer met oock
den anderen twee iaer tyden oft delen/ Herft en
Lenten dupren ſal/Item hoe lanck oft cozt den
lancten dach inden Somer ende coztſten dach
inden Winter is/ ende ſo ooc hoet metten nacht
te achten ſp/nv geſeyt is dat ſonnighe plaetſen
in de Werelt ſyn/ daer die Son in eenen haluen
Jaer niet onder en gaet/ ende den langſten dach

by den seluen Ileden. 6. maent / dat is een halviaer
lanck sp / ende wederom den lancksten nacht oec
6. maendt oft een half iaer lanck sp. Item datter
plaetsen inder werelt gheuonden worden daer
in een iaer dpe Quatuor tempora / dat is vier tij
den des iaers dobbel sijn also datter twee winter
twee somers in een iaer sekerlyck daer voor han
den sijn.

Item dat die Sonne metten anderen Ster
ren / hoe cleyn si oock ons hier duncken te sijn /
dat nochtans die cleynste Sterre grooter is dan
die gansche eerde / ende dier dinghen veel sonder
ghetal. Als nu die ghemeyne man dese dinghen
hoort / soo veracht hyt opt hoochste / ende gheeft
hem gheen ghelooue / ende achtet als dinghen dpe
onmoghelyck sijn / hoe wel dat nochtans dese na
tuerlycke dinghen door die Astronomie in sulck
een mate ghedaen ende bewesen worden / dat die
berstandighe der const hier aen niet en twyffelen
So en moet daerom niet volghen / die wyl dat
den ghemeynen hoop dese dinghen onwarachtic
hout dat eenen also sijn moet Ende hoe qualyck
soude die const der Astronomien staen / wanneer
sp dese Corpora oft lichamen niet en conden de
monstreren oft bewyssen / wt vaste ende gewissen
sekeren gront der Eclipses / dat is verdonckerin
ghe der Sonnen ende Manen / op sekere ende ghe
wisse daghen ende vren / wanneer sp comen oft
gheschieden souden / iae sommighe hondert iaer
voor deser tijt aengeteekent / ende men beuint in
die veruarenthept also waer te sijn.

Ja segghen si / wie heeft inden Hemel gheweest /
ende dese dinghen ghesien ende heuet af gemeten?
Antwoort: Terwylen die daghelycke veruarent
hept

heyt in desen dingen met ten demonstrationibus
oft bewijsinge te gader ouer tē comē so moeten ē
dat ghelijc also seken houden alst seker ende ghe-
wisch waer is/als ick. 3. oft. 2. legghe by een int
ghetal worden 5. daer wt gherekent/ende wten
vastē ende sekeren gront en demonstrationibus
oft bewijsinghe der const/dzaghet hen so daer toe
datmen afmeten en rekenen can/hoe hooch dat
tot aen des manen hemel is/ende van daer vooz
tot allen planeten ende ten eynde tot aenden ghe-
sterden hemel toe/iae oock hoe yhroot ende hoe
dick dpe son is/dpe maen ende ander lichamē oft
corpora des Hemels sijn / ende wt dpe ouerleg-
ginghe des hemels oft Astronomia metter Ge-
ometria/rekent men gansch eygenlijc ende seker
lijck/hoe wjt/rout/breet/ende lanck dat aertric
sp So nochtans dese dingen altdmael den gemes-
nen man verborghen/ende als onghelouelijck
gheacht worden/dese onwetentheyt waer den
ghemeynen man wel te vergeuen/als den ghenē
die niet inde Philosophia ghestudeert en heeft/
dat euen wel die treeffelijcke hoorhgeachte/ende
wel gheleerden lieden aen dpe dinghen dpe soo
waer gheuonden/worden twijfelen/is beschame-
lijcken ende beschadelijcken / sonderlijck ter wil-
len die ghemeyne man op die seluen siet / ende
haren eeruer besteet ende beuesticht/alsoo seggen-
de/waert dat waer ware soo en hadden dese oft
geschreuen. Ergo etc/Dat Augustinus ende lac-
tantijs/Firminus/die beyde heplige geleerste-
neuen die Theologia oft godtheyt/oock in goe-
den consten wel veruaren mannen/dubiteren oft
twijfelen ende en wilden niet toe laten dat die
Antipodes sijn consten / dat is datmen
liede

lieden bonde die in die plaetse des aertrijcx/ende onder ons met haren voeten tegen ons gaen ende also dat hooft ende lijf onder ons hangen tegen den Hemel/ ende toch niet af en vallen etc.

Dit luyt seltsaem te hozen/ende is nochtang altijt byden geleerden also/ dat niet anders ghesien en can/en waer gheuonden wort/ hoe hoch dat die heplige ende hoch geleerde boozghenoede/ende angeteekende Nuthoozs verwozpen ende veracht hebben/ dan dattet vastelijcken waer moet zyn dat die gene die exdiametro per centum terre wonen Antipodes sijn moeten/ en het is cen nera propositio, Omne versus celum vergens vbicunque sursum est, ende en verfinen niet hier onder inde nieuwe werelt reysen/de Antipodes also soecken / want dese Antipodes sijn oock hier inden Ouerste half deel des werlts oft aertrijcx dan wannermen te samen reeckent/ ende tegen malcanderen die wterste in Occident oft onderganck/dat is Spaengien/ ende auont sterren tegen Orient of opganck/daer Indien leyt/ tegen de wterste lieden ende inwoonders des Aertrijcx by na een aert van Antipoden/also ooc als sommige byome Theologien hier wt gebiedē dat de moeder Filiozum Zebedi bidt/waer geworden is/daer sy den Heer Christo ombadt/dat haer der sonen een tot sijnder sinckerhandt sitten mochte dat is also geschiet/inder manieren S. Jacob te Copostel in Galissien/niet verre vanden Spnio Terre /dat gemeenlick die auont sterre genaemt wort/begrauen sijn soude/ en eerlijcken gehoude worden ende die ander Apostel in India/dat is inden opganck ruste/dat also dese Antipodes langhe booz handen geweest sijn/ende aengesien geweest

weest/ ende niet aengesien datter tijt Augustins
die nieuwe Werelt America onder dat aertrijck
noch niet geuonden en waren/so waren sy op de
selue wijze ende maniere geweest.

Sommige Auteurs en sonderling Nicolaes
de Lyra (die toch een treffelijck man is) willen/
dat na dien der eerden cloot oft Werlt ter helft/
oft haluen deel int water leyt ende sweemt/alsoo
dat dese helft daer wy op wonen ouer dat water
wt gaet/ dat daer niemant wonen en can/welck
altemael tegen die const der Cosmographien stry-
det/en nu meer door veel schipmeesters hā spae-
giaerts ende Voorregaleusers/ ende veel anders
geuonden is worden/ dat dat aertrijck alomme
en omme bewoont wort/ is oock subtorrida Zo-
na/welck onse voorvaders en oude schrybenters
noyt en hebben willen toe laten/by onsen tijden/
Wortelen/Supcker/Peerlen/ende andere dierge-
lijcke waere/worden wt dien lande hier tot ons
gebrocht/ Dit paradoxon vādē Antipadibus en
voor angeteekende des Hemels afmetingē/heb-
ick met vliet voort brengen willen/om dat voor-
gaende argument daer mede te bevestigen.

Daer conde vast veel vā diergelijke dingē meer
hier verhaelt worden/waert by also dat ick met
mijnen laugen schryuen geene verdrietelijck val-
len wilde/nochtans sullē daer diergelijke argu-
menten veel gelesen worden/in den boeck vanden
weerdigen ende hochgeleerden magister Caspa-
rus glootworm/ Aetige superintendens W. G.
te Weylborch ende Medicant/welckes boeck in
ses deelen onderschepden/ende van veelderley mi-
raculen ende wonderwercken ende Paradoxen/
also by voorgaende tijden als nu geschiet sijn ge-
sept

Sept wort coxts in d'ruck ghebrocht sal worden/
tot welcken boeck/ende tot anderen veel die dier
gelijke dingen beschrijven/als sijn libri Galeoti
Derebus vulgo incredilibus/etc cetera. De goe
den leser also verre hi beter verstandt daer af heb
ben wil ick hter mede ghewesen wil hebben/ende
laet v hier mede ghewaerschout sijn/dat niet
gheloghen sijn moet al datmen schryft al dunc
ket den gemeynen man vryempt/ende onmanier
lijck oft onghewoonlijck/ghelijck in desen tegē
woordighe historie/daer die lieden alle inder Ep
landen oft Insul naect ghaen/ghenen hups
raet vee oft beesien/ende andere gheselschap tot
ter neeringhe gheender hande dinghen so dat by
ons is ghebruck/om het lijf te houden/hebben/
als cleederen/bedden/peerden verckenen oft cop
en noch wijn ofte bier etc.ende haer op haer wij
se onthouden/ende behelpen moeten Daer mede
vooyden of prologhe ten eynde loopt/wil ick
dock cortelijck bewesen/wat desen Hans Stabē
beweecht heeft beyde sijne schipuaerden ende
wech repsen inden d'ruck te veruoyderen / dies
mochten hem veel lieden qualijck afnemen/ende
niet te min wt legghen oft meer pretenderen
al oft hy met hem hier mede wilde beroemen oft
enen hoouerdighen nams maerken/het welck
ick seer wel van hem verneme/ende ghelooue va
stelijck dat sijn ghemoedt veel anders staet/als
ooc inde historie van achter tot voor veel ander
ghemerckt ende verstaen word. Die wijle hy in
so menichfuldighe ellende gheweest is / so veel
weder weerdicheyt gheleden/daer an dickwils
sijn leuen ghestaen heeft/ende gans niet te hope
dat hy dat af onclast/ende in syngs vaders lande
weder

weder comen soude. God enen wel dye hy altijt
betrouwt/ende aengeroyen heeft / heeft hem niet
alleen van synder vanden hande verlost/want
sijn ghebet/met oprechtighen ghelooue / Godt
diewils beweecht heeft / heeft onder die goddelo
se liede Godt te verstaen gegheue dat die rechte
warachtige Godt crachtich en gheweldich/ende
noch in wesen is. Men weet wel dat des gelooui
ge gebet/ghen verdrach mael oft tijt. So dat nu
enen wel Godt also behaecht heeft/door desen
Hans Staten/sijn wonderlijck werck byde god
deloose wilden/te sien laten daer en wist ick niet
wat teghen te segghen. Doc ist een pghelijck be
kent dat droefheyt/commer ongheluck ende crac
heyt gemeynlyc die lieden tot God beweecht dat
sy inder noot/meer dan te hooren Godt aenroep
pen Sommighe tot nu toe aen plegghen door een
maniere/haer selnen desen oft andere eenighen
heplighen beuaert sy te offeren/verbidden ende
bidden dat hem wt haren noot helpen willen/
ende dese gheloofte wordt sterck ghehouden/ wt
ghenomen van dien/die daer decken die hepligen
te bedriegghen met haren ghelooften/also pghel
ijc een int schip S. Cristoffel die te Barijs inde
tempel staet een beelt ontrent x.ellen hooch/gelic
een groote Polip hemus aenriep. Desen heplige
gheloest hebbende/also verre hy hem wter noot
hulp/so woude hy hē offeren een waschen licht/
also groot als die heplighe was Sijn naeste ghe
buer die by hem sadt die wiste wat hy vermocht
strafte hem van deser geloofte en sepde al waert
dat hi alle nee ringhe ende goet dat hy opter aee
den hadde vercocht/en const hy soo veel was niet
te weghe vengghen dat hy sulcken keerse daer af
soude doen maken oft betalen.

Antwoort

Antwoorde hem daer op/ ende seyde hem heymel-
lyck dat de hepligen niet hoorē en soudē/ als hy
my wt deser noot geholpē heeft/ wil ic hem nau-
lyck een cleyn licht ofte keers gemaeckt een pen-
ninc weert geben/ Ende de Hystorie vanden Kup-
ter die in een schipbrekinge was. Desen Kupter
als hy sach dat het schip woude onder gaen/ riep
hy Sinte Nicolaes aen / dat hy hem wten noot
helpen wilde/ hy woude hem syn Beert ofte Pa-
gie offeren/ daer vermaenden hem zyn knecht/
dat hy dat niet doen en soude en seyde hem waer
op dat hy dan rijden woude/ doen seyde de Jonc-
ker totten knecht heymelijc/ dattet die heplighen
niet horen en soudē/ s wjcht ghy stil/ als hy my
wter noot helpt/ wil ick hem niet den steert van
den Beerde geuen. Also dacht een pegelijck van
die twee synen hepligen te bedriegen/ ende die ge-
daen weluaert seer lichtelijc vergeten; Daer mit
nu desen Hans Staden niet oock also daer booz-
aengesien worde/ nu hem Godt geholpen/ en vā-
den vanden verlost heeft/ dese weldaet te verge-
ten/ Soo heeft hy booz hem genomen met druck
en beschryuinge der Hystorien Godt altijd te lo-
uen en te prysen/ en wt een Christlijcken moet en
booznemē/ die werckē en genade aē hē bewesen/
waer hy can ofte mach aenden dach brengen: en
waer dat dit niet syn booznemen en waer (welck
eerlick ende recht is) so wilde hy veel lieuer dese
moeyte ende arbeit versupmenisse / oock onghē-
woonde costen/ die lichtelijck op druck en fornmē
te snijden veel verdragende is/ een epnde latē heb-
ben ende goet laten zyn. Dese Hystorie/ terwijlen
datse door den Autheur den doozluchtige hooch-
ghebozen Poysten ende Heeren / Heer Philips.
Landt

Landt Graue te Hessen/ Graef tot Catzenellen-
boghe Dietz, et tetra/ synen Lants Heeren end
ghenadighen Vorsten/ in eeren dienende ghebedi-
ceert ende toe gheschreuen is/ ende in synen nae-
me openbaerlycken in druck laten wt ghaen/ en-
de langhen tijt te voozen vanden voorszgemelden
Vorsten/ onsen ghenaedighen Heeren/ in mij-
nen ende anderen veel teghenwoordicheyt/ de-
sen Hans Staden gheexamineert.

Ende van allen stucken synder schipuaert ende
gheuanckenisse grondelijckē onderzaecht ende
wel ondersocht heeft daer af dicwils W. G. met
anderen onderdanichlyck gheteekent ende ver-
telt heb/ ende ter wylen ick W. G. vooz eenen son-
derlycken lief hebber/ sulcken/ ende dierghelijckē
Astronomischen ende Cosmographische consten-
te sien langhen tijt ghemerct/ hebbe ick dese mijn
prologe/ priefacie/ oft voozderen W. G. onderda-
nichlyck willen toe schryuen/ het welck W. G.
genadichlyck also van my wille dennemen/ also
langhe tot dat ick wat treffelijcker in W. G.
naame in druck verboozdere/ nu hier met

G. W. onderdanichlyck beuelen.

de Datum tot Marborch

op Sinte Thomas

dach. M. D. C. L. vi.

M. D. L. vi.

W

An

In hout des boeckx.

2 Van twee schipuaerden/die Vans Staden in acht iaer ende een half volbracht heeft.

Die eerste reyse is wt Portugael/die ander wt Spaengien in die nieuwe werelt America gheschiet.

2 Hoe hy aldaer inden lantschay der wilden lieden Coppinik in ghenampt (die den Coninc van Portugael toe behoorden) vooz eenē busschietet teghen dpe vbanden derwaerts gheuoert was.

Ten lesten vanden vbanden gheuanghen/ende bewech gheuoert tziende halfmaent lanck inde vzeese gestaen/dat hi ghedoot vander vbande ende gheeten soude worden.

3 Item hoe God ghenadelijcken/ende wonderlijcken op een sonderlinghe maniere/desen gheuanghen na vooz ghenomden tyt verlost heeft. Ende in sijn lieue vaders lant laten comen heeft.

Alle Godt ter eeren/ende dancksegginghe van zynder mildere vermherticheit in den druck laten wt gaen.

Wat helpt den wachter in de stadt/
Den gheweldighen schip inden zee zyn vaert
Alse Godt bepde niet en bewaert.

Hier

Hier beghint die Historie

Dat. 3/ Capittel.

Ik Hans Staden van Hoimboorch
in Hesseu/nam booz mi (alsoo verre
dat God beltesde) Indien te besien/
ben mer dier mepminghe van Bze
uen na hollant geuaren. Te Cam
pen quam ick by schepen die wilden
in Portugal sout laden daer voer ick mede der
waerts/ende wi quamen den xxix. dach Aprilis
des Jaers 1 5 4 7. by eender stadt ghehaempt
S. Cunal/wi waren vier weken oyt water te
varen. Van daer tooch ick na Te Lisbonen
dwelck vijf mylen van S. Cunal is. Te Lis
bona quam ick in een herberghe daer die weerk
genaempt wert die Jonghe luer/ende was een
Gyptisch/daer lach ick een wijle tichts thys.
Desen selken werdt selde te hoe dat ick wt myn
vaders landt ghetoghen was (waert dat wi ghe
baeren/mochte) om in Indien teseplen doen Dat
woorde hy/ Ick was te langhe wt ghebluen/
want des Conincx schepen die in Indien varen
waren langhe wech ick hadt hem derwijlen dat
ic ope repse versumpyt hadde/ dat hy mi aen eenē
anderen helpē soude/ midts dat hy ope sprake cō
de ick soude hem wederom in synen dienst sijn.
Hy bracht mi in een schip booz busschietse die
Capitain vanden schepe was gheuaemt Puitis
do/ende hy woude in Brasilien varen om comē
schap/hy hadde oock oozlof ope schepen te crygē
ope in Barbarien metten Mooren comenschap
ten Oock waer dat hy de Francoffschen schepē
in Brasilien metten wilden lieden comenschappē
de pont/die souden prijs sijn.

Oock soude hy den Coninck sommige gheuan-
 genen daer in t land boeren/die selue hadden ver-
 dient ghestrafte te worden / maer om dat nieuwe
 landt daer mede te besetten / soo werden sy ghe-
 spaert. Ons schip was wel gherust met alle
 crijchs gereeschap diemen te water gebuyckte/
 onser waren drie Duytsche in dat Schip/die een
 was geuaemt Hans van Bzychhausen/die ande-
 re Heynderick van Bremen ende Jek.

Die eerste wtbaringe mijnder eerster Schip
 vaert van Lissabonen wt Portugale.
 Dat III. Capittel.

Als Lissabonen seplden wi niet noch een
 kleyn Scheepken dat oock onsen hooft-
 man toe behoorde/ende quamē eerstma-
 le by een Eplant Cilga de Madera ghe-
 raamt ende hoorde den Coninck van Pooze gael
 toe/ende daer wonen Portugaleusers in/ het is
 vruchtbaer van Wijn ende van Sucker/ Ter
 seluer

selver plaetsen by een Stadt gheheten Funtshal/
namen wy meer victalien int Schip/ Daer nae
voeren wy van Barbarien/nae een Stadt Cape
de Geel genaemt/die behoorde eenen witten mo-
ren Coninck toe Schriffri genaemt. Die Stadt
hadde hier voormaels die Coninck van Portu-
gael in gehad / ende die selue Schriffri heeft se hē
weder om genomen. By die selue Stadt meren
den wy dat voorzegende Schip te crigen/die
metten onchristenen oft Turcken comenschap
handelden.

Wy quamen daer by ende vonden veel Castili-
aensche visschers daer onder dat lant/die berich-
ten ons hoe dat daer by der Stadt Scheyen warē
wy voeren daer by / doen quam daer een Schip
wter hauene wel gheladen / daer voeren wy na/
ende creghent/maer dat volck ontvoer ons met
den boot/daer sagen wy eenen ledigen Boot opt
landt staen/die welcke ons wel diende tot dat ge-
nomen schip/wy voeren daer by en haelden dien
Die witte Bozen quamen sterck aengereden/en
wilden dat beletten/maer sy en sousten om ons
geschuts wil daer niet toe comen. Wy namen
den boot erde voeren met onsen buyen (twelcke
was supcker/Amandelen/Tapen/boerhynden
ende Gummi arabician/daermede dat schip wel
geladen was) weder om na Eligade Madera.

Wy schieten ons cleyn schip na Lissebonen / om
dat den Coninc te laten weten / hoe wy ons met
sulcken buyt souden houden/ want het behoorde
Valentiaensche ende Castiliaensche cooplieden
toe. Ons wert vanden Coninc gheantwoort wy
soudē den buyt daer in dat Eplant laten/en mer
onse repse voerbarē/ in middeler tijdt soude sy

Altesa oft Mayesteyt grondelijcken ondersoekē
 hoe datter mede ware. Wy deden also / ende vozē
 weder na Cape de Geel / om te besien of wy meer
 vets vercrighen couden / maer ons boornemen
 was om niet / es den wint liep ons tegen by den
 lande / die ons beletten. Den nacht vooz alder
 heylighen boerden wy van Barbarien met eene

grooten stormwint / na Brasilien toe. Als wy nu
 CCCC. mijlen van Barbarien af ghewaren inde
 Zee / quamen veel visschen om dat schip / die wy
 vingen met hengel haecken. Van den seluen wa-
 ren sommige die de Schippers noemden Alba-
 toze / die waren groot / sommige Bonitte / die wa-
 ren cleinder sommige Tucado / Oc waren daer
 veel visschē so groot als Haringē / die hadde ouer-
 bepde spden vlimmen / gelijk de Vledermupsen /
 die seluen worden seer veruolcht vanden groten
 visschen / ende wanneer sy die gewaer worden / so
 hessen sy haer op wten water met grooten hope
 vlieggen

bliegen ontrent twee bademe hooch' ouer dat wa-
 ter / sommige so verre dat mēse nau sien conde / en
 dan vielen sy wederom int water / wy bondense
 dicwils des morgens int schip liggen / en waren
 des nachts metter bloge daer in gevallen / en hie-
 te in Portegaelsche sprake Pisse Bolodoz. Daer
 na quamen wy inder hoochde der lynck Equino-
 ctiael en daer was grote hitte / want de Son stont
 recht bouen ons alst optē middach was / daer en
 was niet allen geen wint sommige dage / dan in-
 der nacht quam dicwils groten donder en onwe-
 der met regen en wint / verhieuen oock lichtelijc /
 en vergingen oock lichtelijck / en om dat deselue
 ons niet verasschen en souden als wy te seyl wa-

ren / so moesten wy neerstelic waken. Maer alst
 nu wederom een vaerwint begost te wapen / so
 werdēt storm weder / en dat duerde sommige da-
 gen / en was ons contrarie / en soziden waert dz
 lage duerde / dat wi gebrec en honger soubē moe-
 ten lījē / wy riepē Godt aē / vadē om goede wint

Het ghebuerde op eenen nacht dat wy eenen gro-
en storm hadden/ende wi waren in groter vze-
se. Daer schenen ons veel blauwe lichten in da-
schip/de welcke ick noyt meer ghesien en hadde.
Daer die baren voor in schip sloeghen/daer gin-
ghen ope lichten oock. Die Portugaloisers sey-
den dat de lichten een tecken des toecomenden
goets weder waren sonderlycken van God ghe-
sonden om inden noot te vertroosten. Wy danck-
ten God daer voor met een ghemeyn Ghebet.
Daer nae verdwinden si weder ende dese lichten
heeten Santelmo oft corpus sancta.

Als nu den dach aen quam werdet ghoet we-
der/ende quam een goede windt dat wy mercke-
lijck saghen dat sulckelichten moesten een won-
derlijck werck Gods sijn. Wy seplden dooz
de zee met goeden went. Den. xxviii. dach Ja-
nuarij cregen wy eenen hoek lants int ghesicht
een Haven la Cape de launc Augustin ghenaeemt
Acht mijlen van daer quamen wy in een haven
Byannenbucke ghenaeemt/ende wy waren. 48.
dagen inder zee eer wy dat lant sagen Op de sel-
ue plaetse hadden ope Portugaloisers een vastic-
heyt ghemaect/Martin genaemt. De hoofman
vander seluer sterckte was gheheten Artokochid
ende dien leverden wy die ghevangen ouer/ende
loeden sommighe ghoeden wt/dpe sy daer hieldē
Wy beschreuen onse dinghen inde Haven/ende
wouden voort seplen/daer wy meynden te laden.

Hoe dat die wilden vander plaetsen Byannē buc-
ke waren oproerich gheworden / ende den
Portugaloiseren een vasticheyt ontwel-
dighen wouden.

Dat

Dat derde Capittel.

HEt ghebuerde dat die wilde van dien lan-
de waren oproerich ghe worden teghen
die Portugaloisers/het welcke sy voor-
maels niet en waren/dit was nu door die Portu-
galoisers begost/soo werden wy ghebeden om
Gods wil vanden Hoofman des lants/dat wy
ons wouden setten ende varen in een landidekē
Gerasu ghenaeuyt/vijf mylen vander hauen
Marin daer wy laghen dwelck die wilde lieden
ouder stonden in te nemen/ende de in woonders
vander stadt Marin en consten den anderen niet
te hulpe comen/wandt sy sozchden dat haerder
wilde oock ouerualen souden.

Wy quamen dye van Gerasu te hulpe met
beertich mannen van onsen schepe / ende voeren
wet een cleyn Scheepken der waerts. Dat stede-
ken lach op eenen stroom der zae/dye welcke hē
twee mylen wechs in dat landt directe
ouer mochten ontrent. **F. C.** Christen sijn weer-
baer daer by dertich Mooren ende Brasiliſche
Nauen dye welcke der inwoonders eyghen wa-
ren. Maer die wilde lieden die ons belegheert
hadden/werden gherekent op acht dupsent.

Wy lieden en hadden maer eenen rinck oft
thuyt van staken ront om ons.

Hoe dat haer sterckte ghemact was/ende
hoe sy teghen ons streben.

Dat vierde Capittel

Der stadt oft plaerse ront om daer
wy in belepdt waren ghinck een bosch
oft wildernisse/daer in hadden sy twee
vasticheden oft sterckten gemaeckt vā
dicken boomen/daer in haddē si des nachts haer
toe-

toelucht/ en oft wy tot haer wt vielē daer wou-
den sy ons verheyden. Daer neuen hadden sy
ghaten inder eerden ghemaectt rondt om der

stadt oft plaetse/ daer laghen si des daer in/ en
de daer wt quamen si des daechs scharmutselen
met ons/ ende als wy na haer schoten vteleu si al-
le neder/ ende meynden si soudē den schuet ont-
bucken. Sy hadden ons soo vast belegheert/ dat
wy noch af oft aen ghecomen en condē. Si qua-
men vast voor die stadt ende schoten veel pijlen
om hooghe meynde si soudē int nederuallen
ons inden sterckten treffen. Sy schoten ons oec
pijlen daer sy catoen oft boomwolle ende wasch-
aen ghebonden ende met vier aen gesteken had-
den/ ende meynden ouer alsoo ope daecken ban-
den hupsen daer mede aen te stecken / en te ver-
brandē. En sy dreichden ons dat sy ons eten sou-
den waert sake dat sy ons ghecrighen costen.

Wy hadden noch wat te eten het welcke seer
lichtelijc op was ende verteert/ want het is daer

int lant een maniere alle dage oft ouer dē ander
dach versche wortelen te halen ende meel om coe
ken daer af te make. Tot sulcken wortelē en cof
ten wy niet ghecomen Als wy mi saghē dat wy
victali gebreck liden moesten/voerē wy miz bare
hē na een Stedekē Tammeaka genaēt/om vic
talie te halen/soo hadden die wilde lieden groote
boomē ouer dat vlieterkens geleit/ende haer der
wasser veel ouer beide sijdē des ouers ende men
den ons die reyse te beletten. Wy braken die we
derom met geweld ende het quam in dien middel
en tijt dat wy opt droge bleuen/de wilde en costē
ous in den schepen niet gheboen/maer sy werpē
veel houtē wt haer schanffchen den oever en de
schepen/en meynden dat aen te stecken en haer pe
per de daer int lant wast daer in te worpē om miz
domy en rooc wtē schepen te iagē/maer het geluc
te haer niet. In middelē tijdē quam de blorē we
der/en wy voeren totten stedeken Tammaraka
Die inwoonders gauen ons victalie/daer mede
booren wy na dat belech op de voorszgenomde
plaetse/sy hadden ons de vaert wederom op een
nieu belet ende haddē boomen ouer dat waterkē
ghelept gelijk als te booren. Sy laghen daer by
op den oever/ende sy hadden twee boomen op een
luttel na onder heel afgehouwē/en bouen aen de
boomen hadden sy dingen gebondē Sijpe genaēt
die wassen gelijk hopen hagen/maer dese sijp
po hagen sijn veel dicker/dat eynde vanden boorz
genomde hopen hagen haddē sy in haren schā
sen/ende haer meninghe was dat sy als wy qua
men en wilden weder daer door breekē/so woudē
sy die Sijpis trecken/dat die boomen dan voort
souden breekē/ende op die schepen vallen.

Wy voeren daer by/ende braken daer door.
Den eersten boom viel na haer schansse/die an-
der viel cozt achter ons schipken int water
Ende eer wy begosten die wepre te breken/
riepen wy onse ghesellen inden stedeké datse ons
te hulpe souden comen ende als wy beghosten te
roepen/soo riepen die wilde ooc, dat ons onse ge-
sellen inde beleegheringhe niet gehoozen en con-
den ende sy en costen ons niet gesien om eē bofsch
dat tusschen haer ende ons lach / anders waren
wy so na by haer/dat sy ons wel hadden connen
hoozen/waert dat die wilde so niet gerodepen en
hadden/Wy brochten haer die victalie inde stad
Als die wilde saghen datse niet wtgerichten en
kosten/begeerden sy peys te maecken / ende troc-
ken weder of.

Die Belegeringe duerde by na een maent tijts
Vanden wilden bleue daer sommige doot/waer
van onser Christenen geene. Als wy saghen dat
haer die wilde tot vrede begeuen hadden/troche
wy wederom na ons schip/dwelck booz Marin
lach/Daer haelden wy water in / ende Randio-
ken meel booz victalie. Die ouerste vander stad
Marin dancte ons/ ende wy voeren van daer.

 Hoe wy tot brannenbucke voeren nae een
lantshap Buttegaris ghenacmt/en by een
franchops schip quame/en niet haer slogē.
Dat V. Capittel.

An daer voeren wy beertich mylen tot
eender haueuen Buttagarus ghenacmt/
daer meenden wy dat schip met Bresiliē
hout te laden/ende den wildē meer victa-
lien afte mangelen. Als wy daer by quamen/
honden

bonden wy een schip wt Brazijck dat laeyde
brasilien houdt/ Daer seplden wy aen meynen

bedat te nemen maer sy bedozuen ons den groo-
ten mastboom met eenen schuete/ende ontferde
ons Sommighe van onsen schippers werden
gheschoten/ende sommighe ghewondt.

Daer nae werden wy vanden sin weder-
om nae Portugael te varen / maer wy en cou-
den niet wederom te winde waert ghetomen in
der hauenen daer wi meynen victalie te krijgen
Die windt was ons teghen/ende wy boere met
so luttel victalien na Portugael/lijdende groten
honger. Die sommige die aten boeken hupde die
wy int schip hadden/ Men gaf ons een pegelijck
des daechs een nootshelpe vol waters/ende een
luttel Brasilische wortelen meel. Wy waren C.
ende acht daghen inder Zee. Den rij. Augusti
quamen wy in Eplanden die genaemt sijn Lofa
Seres/die behozen die Coninck van Portugael
toe/Daer ankerden wy ende bisten.

Op die selue plaetse sagen wy een schip inder Ze
daer wy by voerē om te wetē wat voer een schip
was/ende dat was een zeerouer. Wy stelde hem
te were/nochtans cregen wy die ouerhandt ende
namen hem liede dat schip/si ontuoeren ons met
eenen boot na die eplanden. Dat schip hadde veel
wijn ende broots/daer uiede wt ons vermaecten
Daer nae quamen wy by vysschepen die den Co
ninck van Portugael toe hoorde/die onder by
de eplanden wachtten op die schepen dpe wt In
dien souden comen om dpe in Portugael teghe
leiden/daer bleuen wy hi/ende helpen een Indi
sche schip/dwelck daer/aen quam/gheleiden in
een eplandt Tercera ghenampt/ende daer ble
uen wy. Daer waren in dat eplandt veel schepen
vergadert die welcke alle wt die uleuwe landen
gheromen waren/waer of dpe sommighe wil
den nae Spaengien varen/ende dpe sommighe
wilden nae portugael varen / Wy voeren wt
Tercera by nae hondert schepen in een ghesel
schap/ende wy quamen te Lissebona aen outre
den achtsten dach van October/inden iare des
Heeren als men schreef. M.C.C.C. ende ach
ten deertich Wy waren. xvi. maenden lanc op die
reysse geweest. Daer na so ruste ick wy een goede
wyle in't lauck te Lissebona/ende daer werde
ick vanden sin dat ick metten Spaenghiaerden
inde nieuwen Lande varen soude/dpe welke
si in ghenomen hebben/ende voer daerom met
een Enghelsch schip in Castilien/by een stad
Porta sancta Maria ghenampt ende daer wou
den sy dat schip met Wijn laden. Van daer so
reysde ick na een stad Ciuilen ghenampt/ende
daer vande ick dyp schepen dpe werden toe ghe
rust

rust en wondē nae ee landtschap Rio de Platas
genaemt warē/ het welcke gelegē is in America
Dat selue landtschap ende dat gouterijcke landt
Pirou genaemt/ het welcke voor sommige Ja-
ren gevonden is worden en Brasiltē/ is alte sa-
men een seer bet lant. Dat selue landt hoort in te
nemen/waren voor sommige Jaren schepē der-
waerts geschiet/ van dien was een weder comen
en begeerden meer hulpen/ seiden veel hoe gout-
rijcke dat het lant was/ die hooftman vande dyp
scheyen was genaemt Don Diego de Senabzite
die soude van wegē des Conincs een Ouerste spr
in dat Lantschap/ Ick begaf my in een vanden
scheyen/ ende sy werden seer wel gerust. Wy boe-
ren van Civilie nae sint Lucas/ daer die Civil-
sche riuere inde Zee gaet/ wachtē op goede wint
✠ **W**tuaringe mīnder tweeder schip
naert in Civilien wt Spaengien in America.

Dat. V. Capittel.

In den Jare ons Heeren 1549 / den vier-
de dach nae Waesschen seilden wy van sint
Lucas / ende de wint was tegen/ wi na-
men te Lisbona hauene. Als dpe wint
goet werdt boeren wy na dat eplant van Can-
narien/ ende ankerden by een eplant Vallania
genaemt/ daer namē wy wy wīngs int schip voor
die reyse. Doch soo werden die stuerlieden vande
scheyen daer eens/ als sy inder Zee vanden an-
deren schieden / waer sy int landt wederom by
malcanderen comen souden/ namelijk in xxvij
gradē oyster Supdt/ spde/ der linien equinoctiael
Van Palma boeren wy na Cape vierde/ dat is
dat groen hoot/ het welcke seyt indē swertē mo-
ren lant ende op die selue plaetse hadden wy by
ons eenē schipbrueck gheleden Van

Van daer hozen wy niet onsen coffz / en de wint
was ons tegen / ende floech ons somtijts op dat
landt Gene / int welke oock swarte mozen wo-
nen / daer na quamen wy in een Eplant geheten
sanct Thome / ende dat hoort den Coninck van
Portugael toe / en is een supcker - rijck lant maer
seer ongesont / daer wonen Doortegaleusers in /
en die hebben veel swarte Mozen dat daer eygen
liedē syn. Wy namē versch water in dat Eplant /
en seplden voort aen / Wy hadden onser twe me-
de gesellen schepen in eenē storm wint des nachts
wt den gesichte verlozen / also dat wy alleen sepl-
den / want de wilden waren ons seer tegen / en sy
hebben die natuyp inder Zee / dat als de sonne op
ghaet op die nootzijde der lijnien Equinoctiael /
so wapen die winden van zupden herwaerts.
Desgelijcx als die Sonne op der supt spde gaet /
comen sy van der noort spden Sy hebben oock
die natuyp datse vijf maent hart wt eenderley
gewest waepen / en hinderden ons also vier maent
dat wy onsen rechten Coffz niet seplen en mocht-
ten / als die maent septem ber aen quam / begostē
de winden noordelijck te wapen / Wy setten onse
Coffz oft streeck supt suptwest na America toe.

✠ Hoe wy inder hoochden van achtē
twintich gradus by dē lande America quam
ende die hauen niet bekenmen en condē / daer
wy in beschepden waren / ende hoe eenen gro-
ten storm hem byden landen verhief.

Dat DFF. Capittel.

Mer' nae op eenen dach welck was den xviij.
van Nouember / nam de stierman die hooch

be der Sonnen/ende beuantse op de xxvij. gradus
Daer sochten wy dat landt ten westen aen af.

Daer nae op de xxvij. dach der voorsepder maēt
saghen wy lant. Wy waren ses maenden inder
zee gheweest/ende stonde dicwils in grooter bree-
sen. Als wy nu hardt by den lande quamen en kē-
den wy die hauene en merckinge niet die dopper-
ste stierman ghegheuen hadde/ende en doystē ooc
niet wel waghen om ons in subekēde hauende
te gheuen/ laueerden aldus lancx den lande he-
ne ende het begost seer te waepen/alsoo dat wy
anders niet en meynen wy en souden op dpe
clippen verdrincken hebben/ende het schip ver-
lozen hebben/Wy konden ledighe baten te samē
ende deden buscrupt daer in/ende stoptē die bont-
men toe/ende konden ons gheweey daer op/op
auontiere oft wy schipbrekinghe leden/en som-
mige daer af quamen/die souden haer gheweir
dan aent landt vinden/wandt die baten souden
die baten aen dat landt woepen. Aldus laueerde
wi meinende vandē lande weder af te hare maer
ten halp/niet/want den wint dreef ons op die
clippen die daer int water verhozen saghen ont-
rent vier vademē waters diep/ende aldus moe-
sten wy door dpe groote baten opt landt baten/
meynende niet anders dan dat wy alle ghader
daer blyuen moesten ende verdrincken / noch-
tans schicte God als wy hardt by den clippen
quamen dat een van onsen ghesellen een hauende
ghewaer wert/ende daer boeren wy inne.

Op die selue plaetse saghen wy een cleyn scheep-
ken/dat vlichte van ons ende voer achter een
eplant/alsoo dat wy dat niet en aghen/ende en
consten niet weten wat dat booz een schip was/
C want

want wy en volchdenſe niet boozder nae / maer
lieten onſen ancker te gronde/dauckende ende lo-
uende Godt dat hy ons wt de ellende geholpen
hadde/Wy ruſten ende droochden onſe ghereet-
ſchap/ende het was wel twee vzen na noen / als
wy den ancker te gronde lietē. Tegen den auont
quam eenen groten ſaerken vol wilder lieden bi
dat ſchip / ende wouden met ons ſpreken/ maer
niemant van ons en coſt de ſprake wel verſtaen/
Wy gauen haer ſommige meſſen en angelhabē/
en doen boeren ſp weder wech/ dien ſeluen nacht
quam noch een ſaerken vol/ en daer waren twe
Portugaleuſers onder / die vzaechden ons van
waer wy waren/doen ſeyden wy/wy waren wt
Spaengien/Doen meynden ſp wy moeſten eenē
bekenden ſtierman hebben / dat wy ſo inder ha-
uen gecomen waren/want ſp waren inder haue-
nen bekenē/maer met ſulckē ſtoymweder als wy
daer in gecomen waren en wiſten ſp daer niet in
te comen. Doen ſeyden wy haer alle gheleghent-
heit/ende hoe dat ons den wint ende die barē tot
eenen ſchip bzuetch hadde willen bzenghen/alsoo
dat wy niet anders en meynden dan dat wy daer
ghebleuen ſouden hebben/ ende dat wy die haue-
ne onuerſienlijck ghewaer geworden waren / en
dat ons Godt daer in geholpen hadde ſonder ho-
pe/en van ſchip-bzekinghe verloſt/ ende dat wy
doek niet en wiſten waer dat wy waren/ Als ſp
ſulcx hoorde/verwonderden ſp haer/ende danc-
ten Godt/ende ſeyden : die haueu daer wy in wa-
ren die heet Supra way/ende wi waren ontrent
xxij. mylē weechs van een Eplant dat heet ſanc-
te Vincente/ende hoort den Coninck van Portu-
gael toe/ende daer woonden ſp/ende die ſp mittē
clepneis

Men schipkens gesien hadden waren daerom
geblonden om datse gemint hadden wy waeren
Francospen geweest. Oock braechden wy hoe
berre dat Eylant Sancta Catharina van daer
was/ want wy waren derwaerts/ soo seiden sy
het mochten ontrent xxx. mylen syn na den sup-
den/ ende daer was een natie van wilden die hetē
Carios/ en dat wy wel hoor ons syn souden.

Ende sy seiden / die wilde des tegenwoordigher
hauens heeten die Cuppin Akhis/ ende dat wa-
ren haer vriende/ daer voor dozste wy niet so gē

Wy braechden haer in wat hocheden der son-
nen dat het selue lant lach/ sy seiden in xxvij. gra-
dus/ also dat oock waer is/ ooc gauen sy ons ge-
lijckenisse waer by wy dat lant bekennen souden.

Hoe wy wederom wt die hauene voe-
ren/ om dat landt te soeckē daer wi hene woude.

Dat DXXX. Capittel.

Als hem nu die wint wten oost oft supdt
oosten ghestelt hadde/ werdet goet weder
ende die wint waeyde wten noortoosten/ en doen
gingen wi te seple/ en voere weder achterwaerts
nae dat voorgenomde deel landts/ Wy seplden
twe dagen lanck/ soeckende die hauene/ en wā en
costense niet bekennen/ maer wy merkten noch-
tans wel by dat lant dat wy by der hauene ouer
ghesepl hadden/ want die sonne was so berdouc-
kert dat wyse niet crighen en costen/ ende wy en
costē niet wederom achterwaerts om des wints
wille/ want die wint verstack ons. Maer Godt
is een noothelper. Als wy des auonts ons gebet
hielden/ baden wy Godt om genade/ ende het ge-
schiede eer die nacht quam/ dat haer droeue wole-
ken op hieuen na den supden/ derwaerts dat ons
die wint verstack.

Mer wy ons ghebet voleyndt hadden/wort den
noordtoosten windt stille/ende waepde niet dat
ment mercken cost/Daer nae hief hem den Sup
den wint (die doch in diē tijt des iaers niet veel
en plach te regneren) ende waepde met eenen sulc
ken donder ende blixem/datmen hem verschyck
ken mochte/eñ dpe zee was heel onstelt want de
Supden wint teghen des Noordden wints baren
waepde. Het was oock so doncker datmen niet
sien en coste/ende den grooten blixem ende dan
der maecte dat volck also versaecht/dat niemāt
en wiste waer hy beghinnen soude het seyl te hee
ren/ooch en meynden wy niet anders dan wy en
moesten dien nacht alle ghelijck verdzincken.

Ten leste se gaf God nochtans dat hem dat we
der veranderde ende beterde/ende aldus seylde
wi derwaerts daer wy des daechs af comen wa
ren / ende sochten die hauene wederom op een
nieu/maer wy en constense niet gekennen/mits
dat daer veel eylanden by den vasten lande wa
ren. Als wi nu weder in xxvij. gradus quamen/
seylde die hooftman cotten Piloot dat wy achter
een banden eylanden waren soudē ende zenen
ancker te gronde soude late/om te besien ende te
weten wat het doch voor een lant ware. Daer
voeren wy doen henen ende voeren tusschen twee
landen inne/ende laetse in die selue plaetse was
een schoon hauene. Daer lieten wy doen den

ancker te gronde gaen en also werde wi

van sinne dat wy metten boot wt va

ren soudē om na die haken te vza

ghen ende te weten wat dat

voor een lant was

daer wy doen

in waren.

Hoe

**Hoe dat onser sommighe metten Boot
voeren om die hauen te besien/ en vonden een
Crucifix op eender Clippen staen.**

Dat ix. Capittel.

Ende het was op sinte Catarinen dach
inden iare M. CCCC. en xlix. als wy
den ancker te gronde lieten. Ende op den
seluen dach voeren onser sommighe wel
gerust om die hauene voorder te besoecken mettē
boot/ ende lieten ons duncken het moeste een ri-
uiere syn/ diemen hiet Rio de sancto Francisco/
want die leyt ooc inder seluer Prouintien/ maer
hoe wy voorder daar in voerē/ hoe de riuere lan-
ger was/ en wy sagen rontom/ herwaerts ende
derwaerts/ of wy oock een igen roock sien costē/
maer wy en sagen gheenen/ Doen docht ons wy
sagen hutten vooz een Wildernisse in een baliepe
en voeren daer by/ doen warent oude hutten/ en
en bernamen geen lieden daer in/ en voerē voort
aen/ soo dat auont wert/ en daer lach een cleyn ep-
lant vooz ons inde riuere/ daer vozē wy aen om
dien nacht daer te bliuē/ en hoopten het beste te
verwachten/ Als wy by dat Eplant quamen doē
wast nacht/ en en dorstens niet viel auontueren/
dat wy haddē aen dat lant gegaen om dien nacht
daer te rusten/ niet te min gingē onser sommighe
rontom dat eplant/ om te besien of oock pemaent
daer in geweest hadde/ maer wi en bernamē daer
niemant. Wy maecten vier/ en hieuen eenē Palm
boom af/ en aeten die keernen daer af/ daer mede
onderhielden wy ons dien nacht. Des morgens
voeren wy voort te landwaert in/ want onse
meninge was heel dat wy wetē wouden/ of daer

doek lieden warē / want om dat wy die oude hut
ten ghesien hadden lieten wy ons duncken dat
ter noortijs lieden int landt moesten geweest syn /
Als wy nu also voortvoeren / sagen wy van ver
re een hout op eender clippen staen / dat schein ge
lyck als een crups / alsoo dat sommighe dachten
wie dat daer gebracht mocht hebben. Wy voerē
daer by en doen wast een groot houten Crups /
met steenen vast ichepdt opter Clippen vast ghe
maecht / ende een stuck bodems van eenen vare /
was daer aen gebonden / ende inden Bodem wa
ren letteren gestreecken of ghesneden / maer wy en
costens niet wel gelesen / en wy verwonderē ons
wat dat voor schepen mochten geweest syn / die
sulcx daer op gericht hadden / want wy en wistē
niet dat dit de haven was daer wy ons versamē
souden. Daer na voeren wy weder voort aen in
newaert van het crups / om noch voort der landt
te soecken. Den bodem namen wy met ons / ende
als wy nu voert voeren so sadt daer een neder en
las die letteren op den vat bodem / ende begeeste
te verstaen. Daer was op gesneden in spaensche
spraecke aldus : SI REHV. POR VENTVRA
ECRI LA ARMADA DE S V MALES TET.
TIREN NV TIRE AL AVERAN RECADO
Dat is in duytche aldus gheseyt. Oft hier by
aenrueren synder wapenstept Schepen quamen
die schieten een stuck Geschuts af / soo sullen sy
zyder bescheet crigen. Ende aldus voeren wy
snellicken weder om by dat Crups / ende schoten
een cleyn valckenet af / ende voeren doe weder int
waerts / doe saghen wy vijf naeckere vol wilder
lieden / die strax nae ons quamen geroepet / ende
daerom hadden wy ons gheschut al bereypt ghe
maecht

maeckt/Als sy nu nae by ons quamē / sagen wy
eenen mensche die clederen aen hadde/ende eenen
baart hadde/ dese stont booz in den Raecken/ en
wy kenden daer aen dat hy een kersten was.

Doen riepen wy dat hy stil houden soude / ende
niet eenen naecken by ons comen soude om spra-
ke te houden. Als hy nu aldus na by ons quam/
soo vraechden wy hem in wat lantschap dat wy
waren/Doen seyde hy: Ghy syt inder hauenen
Schirmereyu genaemt/ en heet also op der wil-
der wyden sprake/ende seyde/ op dat ghyt beter
berstaen meucht/so heetet sinte Catharynen ha-
uene/welcke naem hem gegeuen is vanden genē
diese eerst gevonden hebben. Doen verbljden wy
ons/want dat was die haven die wy sochten/wi
waren daer in/ende wy en wistens niet/ende wy
quamen op sinte Catharinen dach in der seluer
hauenen. Hier hoorst ghy hoe Godt den ghes-
nen helpt die in noden sijn/ende hem neerstelijck
aenroeyen/Daer na vraechde hy ons van waer
dat wy waren. Doe seyden wy hem/dat wy van
des Conincx Schepen waren van Spaengien/
ende souden na Rio di Platta varen. Oock warē
daer noch meer schepen opte reyse/ende wy hope
(ist dat Godt belieft) sy sullen oock haest comen/
ende op die selue plaetse souden wy ons versame-
len. Doen seyde hy dattet hem seer wel behaech-
de ende danckte Godt.

Maer hy was booz drie Jaren (wt die Pro-
uincie Rio di Platta vander Stadt diemen hiet
la Soncio/die welcke die Spangiaerden in heb-
ben) af ghesonden aen der Zee/dwelck is C.C.
mylē weechs/dat hy soude die natie diemen heet
Carjos die de Spangiaerden te bytende hebben/

haer in houden dat sy wortelē planten die Mandioka heeten/oy dat de Schepen daer wederomme mochten by den wilde dieren victalie rihgen waert dat sy gebreck hadden twelck de hoofmā also bestelde/ēn de nieuwe tijdinge in Spaengien ghebracht hadde/ met name gheheten Capiteyn Salasar/ die oock mette anderen schepen wederquam. Wy hoeren met hen lieden binnen inder hutten/daer sy onder de wilde woude ende dedē ons redelijck na haer maniere ende wijse.

✠ Hoe ick ghesonden wert met eenen Raecken vol wilder lieden tot ons groot schip.

Dat x. Capittel.

SMer nae badt onse Capiteyn den man de wy onder den wilden woude dat hy eenen Raecken met volc bestelde/ die souden een van ons by dat groot schip voren op dat het oock by hen lieden soude comen. Daer schickte my die Capiteyn metten wilden lieden nae den schepe/ ēn wy waren drie nachten wt geweest/ dat die banden schepe niet en wisten hoe dat met ons was oft stont. Als ick nu metten naecken op eenē boge schuet weechz na dy dē schepe quā/maectē sy een groot geschrey/ ēn stelde haer ter weyze ēn en woude niet dat ic metten naecken naerder quam/ maer sy riepen my toe hoe dat toe ghinck/ēn waer dat dat ander volck bleef/ende hoe ic also mitten Raecken vol wilder lieden quam/maer ick sweech stille/ ende en ghaften lieden gheen antwoorde/ want die Capiteyn hadde my beuolen dat ick my trupzich ghelaten soude/om te mercken wat die soo noch int schip waren doen wouden. Als ick haer nu niet en ant-

antwoorde/riepen sy onder malcanderen: het en
is niet recht om der saecken / die ander moeten
doot sijn/ende sy comen met desen eenen/hebben
de moghelyck noch meer volck achter / om ons
schip in te nemen / ende wouden schieten/ maer
doch-riepen sy my noch eens aen/ ende doen be-
goste ick te lachene/seggende sijt te vreden/goede
nieuwwe rydinghe/laet my naerder comen soo sal
ick v alle dingen berichten.

Daer na seyde ick haer hoe dat metter saecken
stont/des verbliden sy haer seer / ende de Wilde
boeren met haren saecken wederom na hups/
ende wy quamen metten grooten Schepen heel
na byder wilden woninge/ en daer lieten wy ee-
nen Ancker te gronde ende laghen daer en wach-
ten op die ander schepen/die daer dooz den storm
wint van ons verlozen hadden / die noch comē
souden/en dat dooz daer die wilden waren / heet
Acutia / ende die man die wy daer vonden heet
Johan Ferdinando/ende was een Bostchapor/
vander stadt Bilbau / ende die Wilden die daer
waren / heeten Carios/ dese brachten ons veel
wiltz vleesch ende visch / daer vooz ghauen wy
haer hengelhaken.

Hoe dat ander schip van onsen ghesel-
schap aen quam/ dat hem inder Zee van ons
verlozen hadde / daer den Ouersten stierman
in was.

Dat xi. Capittel

Als wy omtrent drie wekē op deselue plaet-
se geweest warē quam dat schip daer de op-
perste stiermā in was/maer dz derde schip
was verdroncken/ want wy en vernamen

C v

niet

met af wy ruste ons toe om boort te vare / en wy
hadden victaly verghadert voor ses Maenten/
want wy hadden noch. C C C. mijlen te wa-
ter te vare. Als wy alle dingen ghereet hadden
ghemaect / so verlozen wy op eenen dach dat
ghroote schip inder havenen / soo dat die reyse al
so belet wert.

Wy laghen daer inder wildernissen in ghroo-
ter vreesen ende leden ghrooten hongher / ende
moesten hoechdissen ende beltratten eten / ende
andere wonderlijcke ghedierten meer die wy krij-
ghen konden / oock aten wy water sletken die aē-
den steenen hanghen / ende dierghelijcke meer selt-
same ende wonderlijcke spijse. Die wilde die ons
eerstmael victalien ghenoech toe brochten / als sy
waren genoch van ons hadden soo ontouch ons
den meesten hoop op ander plaetsen / ende wy en
dozften haer doen oock niet wel betrouwen al-
so dattet ons berdoot daer langer te bliuen lig-
ghen ende te verghaen. Aldus werdē wy daerom
met malcanderen eēs dat den meesten hoop ouer
lant soude trecken na die Prouincie de Soncion
ghenaempt wordt / het welc noch. C C C. mijlen
van daer was. Die ander souden metten ouer ge-
bleuen schepen derwaerts comen. Aldus behielt
die Capiteyn onser sommige bi hem / die met hē
souden ouer dwater vare. Die ghene die ouer-
lant toghen / namē victalie met haer om daer me-
de door de wildernisse te treckē / leydēde sommige
wilden met haer / en toghen henen / maer haerder
bele storuen van hongher. Die ouer ghebleue-
ne quamen totter stadt / alsoo wi naemaels beuō-
den. Ons anderen was dat schip oock noch
beel te clepne om ouer die zee te vare.

✠ Hoe wy van rade werdē ende voe-
ren na sinte Vincent daer die portugalosers dat
lant in hebbe/ende meynden noch een schip te be-
vrachten van hen lieden/ende daer mede onse rei-
se te eynden/leden door grooten storm vander ze-
schiphzekinghe ende en wiste niet hoe verre dat
wy van sinte Vincent waren.

Dat. XXX. Capittel.

De hebben die portugalosers een eplant
harde by den vasten lande inghenomen
dat heet sancte Vincente inder wildē spra-
ke Vrioneme/De selue Vrioncie leyt
ontrent LXX. mijlen vander plaetsen daer wy
waren Onse meyninghe was der waerhs te vare
ende te besien of wy costen van den portugaloi-
sers een schip te bevrachten crighen om in Bid-
de Platta te varen/want dat schip dat wy noch
hadden was ons allen om daer in te varen veel
te cleyn. Om dat te vorderen voeren onser som-
mighe/metten capiteyn Salaser ghenaeemt na
dat eplant sancte Vincente/ende onser gheuen
hadden daer meer gheweest dan een die Romain
hiet/ende die liet hem duncken dat hy dat landt
wel wederom vinden soude.

Wy seplden wter Hauenen Inbiassape ghe-
nacmpt/de welke leydt xxvij. gradus/cide een
half Supriwaert equinoctiael / ende quamen on-
trent twee daghen na onser wtuaert/by een Ep-
landt genacmpt Insula de Alkattases / ontrent
xl. mijlen/ van daer wy wt geuaren waren/ ende
daer wert ons den wint also teghen dat wy daer
hy moesten Ankeren.

In dat selue eplant warē seer veel vogelē diemē
Alcatra

alkatrafes heet/ende die sijn lichtelijck te bangē
soo wast nu oock den tijdt dat sy broeyden ende
ionghe op brochten/Daer ghingen wi aent lant
ende sochten soet water in dat eylandt ende von-
den daer oude hutten/ ende der wilden pot scher-
uen dpe in voorgaende tijden in dat eylandt ghe-
woot hadden ende bonden oock een cleyn water-
ken op een clippe. Daer sloeghen wy vanden vo-
ghelen veel doot/ ende namen oock van haer
eyeren met ons int schip/ende koecten de voge-
len ende eyeren om te eten. Als wy nu ghere had-
den verhtef hem eenen grooten storm windt vā
den Supden/dat wy nauwelijck den ancker be-
houden en costen/alsoo dat wy sochde dat ons
de wint op een clippe doen slaen soude die selue
was teghe auondt/ende wi meynden noch in een
hauē te comen dpe Caninde gheeten was/maer
eer wy daer by quamen wast nacht/ende en costē
niedt daer in comen/maer wy voeren af vandē
lande met ghrooter vreesen/ende meynden oock
niedt anders/dpe baren soudē dat schip ontstuc-
ken slaen/wandt het was aen eenen hoeck landt
daer altoos die baren ghrooter sijn dan in midden
int diepse vander zee/ende verre vanden landen.
Ende wy waren dien nacht soo verre vanden
lande comen/dat wy des morgghens dat niet sien
en costen niet te min nae lange baren creghen wi
dat landt weder int gesicht/maer den storm was
soo groot dat wy ons nauwelijc langher onthou-
den en costen. Dpe selue de meer in dat landt ghe-
weest hadde/liet hem duncken doen hy dat landt
sach/dat het sancte vincente was ende voerē daer
recht toe. Daer werdt dat landt alsoo met neuel
ende wolcken bedect/dat ment niet wel kennen
en

en cost. Wy moesten doen al wat swaer was
inde zee wozen ende dat schip liechter makē om
de groote baren wil.

Alsoo waren wy in grooter sorghe/ende boere
hoort/meynde die hauene te treffen daer die Por-
tugaloisers wonen/maer wy faelgeerden.

Als nu die walcken een weynich op braken dat-
men dat landt sien coste/so sepe die Roman/hp
liet hem duncken die hauene was voor ons/dat
wy recht na een clippe baren soudē wandt die
hauene lach daer achter/albus boeren wi daer bi
maer desen wy vast daer by quamen/en sage wy
niet dan den dootd voor ogen/want het en was
die hauene niet/ende moeste recht opt lant baren
en schipbrekinge lijde om des wints wille:die ba-
ren sloegen teghen dat landt datmen hem grou-
welen mocht Doen baden wi God om ghenade
en hulpe voor onse siele/en deden als schipuarde
liede toe behoort/die schipbrekinge lijden moetē.
Als wy nu so quamen daer die baren aent lant
loegē boeren wy so hooge op de baren heue/dat
wi stepl nederwaerts af lagen/als oft wy van ee-
uer muer ghesien hadden/Wet den eersten stoot
die dat schip aent lant dedeghinghet van malcan-
deren. Doen spronghen sommighe daer wt/ende
swommen aent lant/onser sommighe quamē op
de stuckē te lande ende alsoo halp ons Godt alle
leuendich aent lant/ende het regende en waepdes
so seer/dat wy heel vercōut waren.

✠ Hoe wy gewaer werdē in wat lant
schap der wilden lieden/wy waren daer wy den
schipbreuck geleden hadde

Dat. **¶** III. Capittel.

Als

Als wi nu aen lant comen waren dancten wy God dat hi ons leuendich hadde te lāde laten comen/waren ooc niet te min be-
doeft/om dat wi niet en wisten waer wy sijn mochten/ter wijlen die roman dat lant niet recht en kende oft wi verre oft by dat eplant sanc-
te Vincente waren ende oft daer oock wilde lieden woonden daer wy schade af lijden mochten/soo liep eē van onse mede gesellē/met name Claudio, en was een Francog/lancx den oever henen/op dat hy hem verwormen mochte/ende sach een doorp achter den bossche ligghen/daer in die hup-
sen ghemaect waren op der Cristenen maniere en hy ginc daer henē doe sach hi dat eē doorp was en dat ter Portugaloisers in woonē/en heet met name Stenge Chem/en is twee mijlen vā san-
te Vincen te doen sepde hi henlieden/dat wi hadde eenen schipbruec gheleden/ende dat het volc seer verbroesen was/ende en wisten ooc niet waer wi henen souden. Als sy dat hoorde quamen si wt gelooopen/ende namen ons met haer in haer hupsen ende cleedden ons/Aldus bleuen wy daer sommighe daghen tot dat wy weder tot ons seluen quame. Van daer reysde wi ouer lant na sanc-
te Vincente/daer beden ons die Portugaloisers alle eere aen/en gauen ons een tyt lanc den cost. Daer nae begost een peggelijck wat te doen daer hi hen op onchielt. Als daer doen sagē dat wi alle onse schepen verloren hadden/soo schickte die hooftman een Portugaloisere schip na ons an-
der volck dwelck noch achter bleuen was in bpa-
sape/om die selue ooc derwaert te bzenge de welc oock also geschiede.

Hoe Sancte Vincent ghelegghen is.
Dat **IIIIII**. Capittel.

Sancte

Sancte Vincente is een eylant/lept. vā
byden vastē lande/daer in sijn twee ste-
dekens/ēē inder Portugaloisers sprake
ghenaemt Sancte vincente/maer inder
wilde sprake heetet Oxbionente/dat ander is on-
trent anderhalf mijle vā daer/ēē heet Awawasu-
pe nu ligg hen daer noch sommighe huyzen in /
die herten Agenio/inde selue maectmen suicker.
Ende de Portugaloisers die daer wonen hebbē
een natie van Brasillianē te vziēde die de tuppin
Ain heeten ēē dier naties lant streckt hem lxxx
mijlen weechs lanck dat lant inne/ende lanck der
zee ontrent xl. mijlen. Ende dese Natie hebbē op
beyde sijden vanden/nāe der Suptsijden ēē ooc
na der Noodtsijden hare vanden opte Supdt
sijde heetē Corios.ēē die vanden op der Noordt
sijden heeten die Tuppin Amba/doek worden si
van haer vanden Twariaar geheeten dat is vā-
anden te seggē Die selue hebben den Portugalois-
fers veel schaden ghedaen/ende moeten haer noc
op deser tijt vooz haer wachten.

✠ Hoe dye plaetse heet van daer haer
dye meest veruolghinghe vanden vanden ghe-
schiet ende hoe datse gelegen is
Dat. 40. Capittel.

SMer lept eenen hoerck lants/bijf mijlen
van Sinte Vincēte dat heet Bizkioka
op dese plaetse comen haer vanden die
wilde lieden neerstelijck aen/ēē varen
tusschē ēē eplāt dat S. Marco heet ēē dē vastē lā-
de door. Om dese vaert te benemē/steldē haer som-
mige mammeluisken dat geboeders waren ende
haer vadere was een portughaloiser ēē haer moe-
der was een Brasilische Vrouwē.

dese

dese waren Christenen gheschiet en veruaren op
de inder Christenen ende inder wilden aenslagen
ende spraken Die oudtste hiet Johan de Praga/
die ander Diego de praga/de derde Domingus/
de Praga die vier de Francisco de Praga/die vijf
de andreas de Praga/ende haer vader Diago de
praga/Dese vijf ghebrueders hadden voor haer
ghenomen ontrent vooz twee iaer eer ick daer
quam/mede noch ander wilde lieden/dat haer
vrienden waren/dat sy daer en vasticheyt maké
souden teghen de vbanden/ op der wilden lieder
maniere/twelck sy oock gedaen hadden/daerom
waren oock sommighe Portegalers tot haer
getogen om daer te wonen/aengesien dattet een
sijn lant was/ende dat selue hadden hare vban-
den bespriet/de Cuppin Jimba/ende hadden haer
in haren lande daer op toe gherust / dwelck om-
trent xv. mijlen van daer begint/ ende waré op
eender nacht daer aen comen/ met lxx. naeckens
oft schuyten/ende haddense gelijck haer maniere
is in eender vzen vooz den dogt aengeuallen/en
die Mamaluycken tsamen metten Portegalop-
fers waren in een hups ghelopen/dwelck sy van
eerden gemaect hadden/ende haer daer gewoert
Die ander wilde lieden hebben haer in haer hut-
ten by een gehouden/en haer also lange geweyt
als sy costé/so datter veel van haer vbande doot
bleuen/maer ten lesten creghen die vbanden die
ouerhant/en ende hebben die stadt Bizikioka aē-
gesteecten/ende alle die wilde gheuangen/maer
den Christenen welcken ontrent acht mochten
gheweest syn/ende den Mammeluycken en had-
den sy niet doen connen inden hups/want Godt
wildese bewaren Maer die ander wilde die sy ge-
uangen

Vangen hadden/ hebben sy terstont van malcan-
deren gesneden en gedeplyt/ en syn daer na weder
om in haer lantschap getrocken.

Hoe die Portugaleusers Brikioka we-
derom opgherecht hebben / en daer nae een
Bolwerk in dat Eplandt Sancte Mara
maecten.

Dat xvi. Capittel.

DMer na dochtet den ouersten ende der ge-
meynten goetsyn datmen den seluen hoec
niet en verliete/maer datmen daer in bou-
wen soude op het stercke/want men van
daer dat gantsche landt beschermē conde/ alsulcx
hebben sy oock begoft en volbrocht. Als die vpan-
den sulcx merkten oft ghewaer werden/ dat die
stercke Brikioco haer te sterck was/boeren sy des

nachts euen wel vooz die stercke ouer en namen
vooz haren buet alle die sy crigen rosten contom

D

sancte

sancte Vincente/ende want die so binnen int lant
woonden meynden dat si gheeu noot en hadden/
midts dat die stercte daer tegen oprecht was en
vast ghemaect so leden si daer ouer schade/daer
na dachten die in woonders dat si noch een hups
oft stercte maken souden/vast op het water/int
eplant sancte Marco/dwelck recht teghen Bizika
ka ouer lach/ende dat si daer in gheschut en volc
legghen souden om alsulcke vaert den wilden te
beletten. Aldus hadden si nu een bolwerck in dat
eplant begost/maer niet volepnt/ende dat om al-
sulcker oorsaken wille ghelick sij my berechten
dat haer op dat pas gheen Portugaloise busschie-
ters daer in auontueren en woude. Ic was daer
om dat ick den hoeck des lants besien soude. Als
die inwoonders hoorde dat ic een Duytsch was
en dat ick my wat op gheschut verfront/begheer-
der sy van mi oft ick woude in dat hups in dat
eplant sijn/ende daer die vpanden helpen wachtē
sy souden my ghesellen beschicken/ende een goede
bescholdighe gheuen. Doc sepeu si mi waert dat
ickt bede/ick soudet vanden Coninck ghenieten/
want de Coninck plach sonderlijcken dien / dye
in sulcke nieuwe landen raet ende hulpe ghauen/
haer een genadich heer te wesen/Ic werdes met
haer lieden eens/dat ic vier maenden lanc in dat
hups dienē soude en daer na soude een ouerste vā
des Coninck wegen daer comen met schepen/en
daer een steenen blochups in maken dwelck dan
stercker sijn soude also dat oock gheschiede. Den
meesten tijt was ic int blockhous met mijn der-
de/ ende hadde een luttel gheschuts by my. Ic
was in grooter vreesen om der Wilden wille dat
hups en was niet sterck/ende wy moesten daer
ou

7
ommoock bligtelijck wacht houden op dat die w
de niet heymelijc inder nacht voor bi vare en sou
den/want si dat somtijts versochte/niedt te min
God help ons dat wy haerder ghewaer werden
inder wacht/Na sommighe maenden quam die
ouerste van des Coninck weghen/want die ghes
mepnte hadde den Coninc geschreuen wat groo
ten hoogmoet haer die vanden aen dien hoeck
des lants deden/ende hoe schoonen lant dat was
ende daerom oock niet profytelijck en ware dat
men dat soude verlaten. Om dan datte verbeterē
quam die ouerste Thomas Sussa genaempt/en
besach den hoeck lants/ende die stede die de ghes
mepnte gheerne vast ghemaect hadde. Daer se
de hem die gemepnte vanden dienste die ick haer
ghedaen hadde/ende/hoe ick my daer in dat huif
begheuen hadde/daer doch anders gheen Portu
galoiser in en woude sijn/ouer mits dat hy et qua
lijck vast gemaect was/Dat selue behaechde hem
seer wel/en sepe/hy soude mijn sake den Coninc
bertellen als hem God weder in Portugael hiel
pe/ende ic soude des ghenieten. Mijnen tijt die ic
der ghemepnten hadde toe gesept te dienen was
wt-namelijck vier maent/ende ick begeerde oor
lof. Maer die ouerste tsamen met ter ghemepntē
begheerden dat ick noch eenen tijt lauck in dien
dienst bliuen soude. Daer op ic met hen liede eē
wert noch twee iaer te dienen ende als die tijt om
waer/soudemen my sonder eenich hinderen niet
ten eersten schepen daer ic in comen cost/late nae
Portugal zeplen daer soudense my verganogen.
Daer op gaf my die ouerste van des Coninc we
ghemijn Priuilegien/soo dat die maniere is te
gheuen des Coninc busschieters die dat beghe
ren. Sy maecten dat steenen bolwerck/ende le
den daer sommighe stucken gheschuts in. My

Op wert beuolē goede wacht ende toe sien daer
in te hebben.

Woe ende wt wat oorsaecken wy die
byanden op eenen tijt vanden Jaer meer dā
op den anderen tijt verwachten moesten.

Dat xvij. Capittel.

WMer wy moesten ons op twee tijden van
den Jaer meer wachten dan anders/na
melijcken als sy hare byanden met ge-
welt dachten te nemen/ Ende dese twee
tijden syn dese/Deen is inde maent November/
want dan worden sommige vruchten ryp de he-
ten op haer sprake Abbati: daer af makē sy dzac
dien heten sy Kaa wi. Daer by hebben sy haer
wortel Mandioka/ende daer af mengen sy wat
daer onder. Ende om desen dzanck wille als die
Abbati ryp is / ende sy wederom vanden crijch
comen/dat sy van de vruchten Abbati moeghen
hebben om haren dzanck daer wt te maeken om
haren byant daer toe te eeten/als sy eenen geuan-
gen hebben/eñ verbljden haer een gheheel Jaer
lanck daer op/tegen dat den Abbtij tijt coempt.
Ooc moesten wi ooc op haer vermoeden inden
Oogstmaent / want dan varen si een soertz van
visschen na/die dan wter zee in soete wateren lo-
pen/die in die zee comen/om daer in te leggen/de
selue hetē op haer sprake Bzatti/die spaengiaers
heetense Lysse. In den seluen tijt plegen sy oock
gemennlijck wt te varen ende te strjden / daer
mede sy cetens haluen inden seluen tijt te beter
door comen mogen/ende dier visschen vangen sy
heel met cleynen garen/ende hengelen/sy schieten
se oock met pijlen / ende sy voerender oock veele
gebraden met haer thuis / ende maeckender ooc
meel wt/het welck sy hieten Bira Kwi. Hog

Hoe ick vanden wilden gheuanghen
wert/ ende hoe dat het selue toe ginck.
Dat xvij. Capittel.

Ick hadde eenen wilden man vanden ge-
nachte diemen Carios heet/ ende die was
mijn eyghen/ die selue binck mi wilt / en
ick ginc oock somtijts met hem int wout
Alsoo gebuerdet op een tijt/ dat een Spangiaert
wt den Eylant van sinte Vincent tot mi quam
in dat Eylant sancte Marco/ het welck vijf mijlen
vanden Bolwercke is daer ick in woonde / met
noch een Duytsche/ die welcke hiet met name He-
liodorus Hesus/ Cobani Hessi saliger gedachte
sone/ en die selue was in dat Eylant sancte Vin-
cente/ in een Ingenio daer men Supcker maket/
ende in de Ingenio was een Geneuoyer die Jo-
sephe Ornio heet/ ende dese Heliodorus was der
Coopliden schrijuer ende beschicker die totten
Ingenio behoore/ Ingenio dat sijn huysen daer
men het supcker in maect/ metten seluen Heliodo-
rus had-

7
Ick hadde ick te boozen meer kennisse ghehadt/
Want doe ic inettē Spaegiaerdē den schipbyueck
daer onder dat lāt leet/so vant ic hem daer in dat
eplādē bā sinte Vincēt/en hi bewees mi ooc bziēt
schap Aldus quam dese ooc tot my/en woude be
sien hoe dat my ginck/want hy hadde mogelijck
gehoozt dat ic cranc was. Ick hadde mijn flauē
dien dach te bozen int wout gesondē om wilbræet
te vangen. Ick woude dat des anderē daechs co
mē halē/op dat wy wat mochtē te etē hebbē wāt
mē daer in dat lāt niet veel meer en heeft dā wat
water wildernisse comt Als ic nu dooz dat wout
ginck/berhief hem op beyden syden des weel
eē groot gescrep op der wildē lieden maniere/en
quamen tot my in geloopē/en si haddē mi rondt
om omcinct en haer bogē op mi met pylē gehou
ndē en schotē tot mi in: Doe riep ic nu help God
mijnder sielē Ic en hadde dat woort nu so rasch
wt gesept/si floegē mi ter eerden/schotē en stakē
op mi nochtans en wonden si mi niet meer/God
lof/dan in een been en schoozdē mi mijn cleederē
vandē lijbe die eene die hals kappe/die ander dē
hoet die derde dat hemdeen so dooz aēen begostē
doe te kijuē o mi/die eene seide hi was eerst bi mi
geweest die ander seide hi hadde mi geuangē/en
te wijle floegē mi die andere met haer bogē Nocht
tē lestē so hieuē mi twee van haer liedē vand aē
dē daer ick so naect was/die eene nā mi by dē een
en arm/die ander by dē anderē arm en sommighe
achter mi ende liepē alsoo met my haestelijc dooz
dat wout na de zee toe/daer si hare naeckers had
dē Als sy mi nu by de zee brochtē/daer sach ic doe
ontrent eenē steēwozp verre haer naeckers staen
die sy wt der zee opt landt ghetoghen hadden on

der een hage/ende noch eenē anderē grootē hoop
wilde daer by Als my die selve saghen daer henē
leyden liepen sy my alle teghen/ende waren ver-
riert met phymen/op haer maniere/en beten in
haer armen ende drepchden my also/dat si mi etē
wouden ende daer giuck een coninck booz my he-
nen metten houte daer si de geuangen mede doot
slaen. Dese pzedicte ende sepde hoe si mi haren sla-
ue den Berot/want also heeten si die Portugalot-
fers als syse gheuanghen hadden/eten wouden/
ende haerder vzienden doot aen mi wzeken. En
als si mi bi den naecker hadden ghebrocht/so stie-
ten my haerder sommighe met voeten Doē hae-
sten si haer helpende malcanderen dat si die naec-
ker wederom int water schouen/want si hadden
sorge dat in Bzikioka eenē alarm/wordē soude/
also dat dock geschiede Maer eer si die naecker
weder van dat lant inden watere schouen/so bon-
den si mi eerst die handen tsamen ende si en wa-
ren hier al tsamen wt een wooninghe/En pege-
lijck aldea vanden anderen verdroot dat hy sou-
de ledich thups waert varen/ende keuen metten
tween die my behielden. Sommige sepden si wa-
ren effen also na by my geweest als sy/en woudē
my daer gelijc op der stede dootslaē/daer stont ic
en badt/en sach om na den slach/maer ten lesten
hief die coninc aen die my behoudē woude/en sep-
de sy woude my leuendich thups boeren/op dat
my haer wijs ooc leuendich sien souden/en hare
feestdach met mi houden mochtē/want dan wou-
den sy my Kawewi pepirke dodē/dat is sy wou-
den dranck maken/ende haer vergaderen om ee-
nen feestdach te maken ende souden my dan met
malcanderen eeten.

By dien woorden lieten sijt blijuen/ende bonden
 my vier stricken oft coorzen om den hals/ ende
 doen most ick inden naecken climmen/ter wijlen
 sy noch opten lande stonden ende bonden die epn
 den vanden coorzen aen den Raeckers/ende scho
 uense wederom na die zee/ om daer mede weder
 thups waert te varen.

Hoe sy niet my wederom achterwarts
 wouden varen/en de onse anguamen meinen
 de my haer weder te ontnemen / ende sy haer
 weder tot haer keerden/ ende scharnutselden
 met hen lieden.

Dat xix. Capittel.

Dier lept een klein eplandeken daer by daer
 ick gheuangen was/ daer water vogelen
 in nesten/die Wwara heeten / ende hebben
 rode Blupmen / daerom vraechden sy my
 oft haer vbanden die Cuppin Skins dat iare
 dock daer gheweest hadden ende die Vogelen by
 haren Jonghen gheuanghen hadden/doen sepde
 ick

ick ja/ Maer sy woudent euen wel besien / want
sy de pluyminen van groter weerden achten die vā
dien vogelen-comen/want alle haer rieraet is ge
mepnlyck banden pluyminen ghemaect/ende der
voorzgenoemder vogelen **D**wara natuere is/dat
haer eerste vederen oft pluyminen die haer wassen
wit grau syn/ Maer die ander vederen die haer
daer na wassen syn swart grau/ ende daer mede
vliegghen sy omtrent een iaer lanck ende daer na
worden sy root gelijk als rode verwe. **M**inus
boeren na dat eplant toe/meynende dese vogelen
te vanghen/ Maer als sy nu omtrent twee buffen
schueteu wijt vander plaetsen comen waren daer
sy haere naeckers staen hadden so sagghen sy ach
terwaerts daer wast doen vol van den wilden
Tuppin **F**kins/ende oock sommighe **P**ortuga
leusers onder haer/ want wy volchden een slaue
doen ick geuangen wert/maer de selue ontquam
haer/ende hadde eenen allarm ghemaect/alsoo
dat sy my meynen te verlossen/roepende totten
ghenen die my gheuangen hadden/ waert dat sy
cloeck warē dat sy weder keeren ende tegen haer
schermutzelen souden/ Ende sy keerden metten
naecken wederomme tot henlieden aent lant/eñ
die opten lande waren/ schoten met roeren offte
buffen ende met pijlen na ons/ eñ die inde **P**aec
ken wederom tot haer/ende ontbonden my doen
mijn handen/maer die coordec die ic om den hals
hadde die waren noch vast gebondē/ so hadde nu
die **C**ontinc des **P**akers daer ic in was een roer/
eñ een weynich puluer/ welc een **F**rancois booz
brasilien hout gegene had/ nu moest ic op die aēt
lant waren affschietē/ Als sy nu een wijle gescher
mutzeert haddē/ doē sozchdē sy dat haer die ande

te oock met naeckers hersterckē en haer na sagē
 soudē/en hoeren daer om van daer warē dy vā
 haer liedē geschotē / en si vozē omtrēt een schuet
 van een Walckenet berre van den Bolwerck te
 Bzikioca henē daer ick in plach te sien/ en doen
 wy daer voorbi hoeren moest ick dē naeckē ouer
 eynde staē/dat my mijn gesellen sien costē. Doen
 schotē sy wtē bolwercke twe grote stuckē op ois/
 maer sy schoten te royt/in midler tyt quamē som
 mige naeckens ons na geuaren van Bzikioca/
 mepnende sy wouden ons achter halen./ maer sy
 roeyden te rasch wech. Als die vriendē sagen dat
 sy niet helpē costen/keerde sy weder na bzikioca.
Watter gheschiede int wederkeren na
haren Lande. Dat xx. Capittel.

Als sy nu omtrent vij. mijlen weechs vā Bz
 kioca geuarē warē na haer lātschap/so wast
 tegē dē anont/en was optē seluē dach als sy my
 geuangē haddē/en sy vozen by een eplant / en to-
 gen die naeckens op het lant/mepndē diē nacht
 daer te bliuē/en trockē mi wt ten naeckē aē lant

Als ic opt lant quam en conde ic n̄z sien/want ic
onder dat aensicht geslagē was / noch ick en cost
doe niet wel gaē / en̄ moeste aldus int sant liggen
om der wonden wille die ick int been hadde. Sp
stonden rontom my en̄ dreyhdē my datse mit etē
woudē. Als ick nu in so groten angst en̄ iammer
was / bedacht ic doē dat ic voormaels niet gedaē
en hadde / namelijck dat bedroef de iamerdal daer
wy hier in leuē / en̄ begost doen met wenedē ogē
te singē wt gront mijns hartē / desen psalm : Wt
dieper noot schrey ic tot dy / etc. Doē sepdē de wil
dē / siet hoe wepnt hy nu is hy bedroeft / Daer na
docht haer datse geē goede legeringe in dat eplāt
en̄ haddē / om dien nacht daer te bliuen / en̄ voerē
wederom na den vastē lande toe / en̄ daer waren
huttē die sy voormaels gebout haddē / en̄ t'was
inder nacht als wy daer quamē / en̄ sy trockē die
Raeckens opt lant / en̄ maertē vier / en̄ leyden my
daer na by. Daer most ick in een net flapē / dwelc
sy in haer sprake Juni heeten / dat sijn haer bed-
den / en̄ bindense aen t'we palen / bouen die aerde /
oft ist in een wout / so bindē sijn aen t'wee bomen.
Die roordē die ic om den hals hadde / bondē sy bo-
uen aen eenen boom / en̄ lagen diē nacht rontom
my en̄ bespottē my / en̄ hietē my op haer sprake
Sichere mbau ende dat is / ghi syt mijn gebondē
dier. Per nu dē dach door dzanc / voerē sy wederō
we / en̄ roepdē dē gantschē dach lanc / en̄ omtrent
de tijt als die Sonne op vesper tijt stont / waren
sy noch twee mijlen van der plaetsen daer sy dien
nacht legerē coudē / en̄ doē verhief haer een grote
swarte wolcke / en̄ quā achter ons hen seer schric-
kelickē / en̄ sy ropdē rasch voort / op dat sy moch-
tē aen lant comē om de wolcken en̄ wints wille.

Als

Als sy nu saghen dat syse niet ontfaren en costen
sejden sy tot mi. De munghitta dee/Tuppando
Quabe/amanasfu p an dee Jimme Hannimesis se
Dat is te segghen/Spreect met uwe God dat
ons den regen en grooten wint gheen schade en
doe. Ick sweech stille/en de mijn gebet tot Godt
ter wylen si dat van mi begeerden/en seide met
bedroefden sinne wtgronde mijns herten aldus
O ghy almachtighe God/hemelsche en eertrijc
sche gewelt hebber ghi die van begin der werelt
den genen die uwen naem aenroepen gheholpen
ende verhoort hebt onder den ghodloosen/ ver
thoort mi nu uwe barmherticheyt op dat ic mac
bekennen dat ghy noch by my sijt/en dat die wil
de heydenen/die welcke u niet en kennen sien mo
ghen dat ghy mijn God mijn ghebet verhoort
hebt. Ick lach inden naecker gebonden/also dat
ick my niet om keeren oft om ghesien en cost nae
dat weder/maer sy sagen dicwils/en begosten te
seggen O qua moa amanasfu/dat is aldus geselt
Dat groot onweder gaet achterwaerts. Voent
rechte ic mi een weplich op/ende sach achter mi
dat die groote wolcke verginck doen danckte ick
God. Als wy nu aent lant quamen deden si met
my als vooz/bonden my aen eenen boom en la
ghen des nachts rondt om my/ende seiden wy
waren nu na bi haer lantschap/wy sullen den an
deren dach tegen auont daer aen comen/waer af
teck my niet seer en verbligde.

✠ Hoe si des daechs met wy om ghin
ghen en si my by haer wooninge brochten

Dat. XXX. Cappittel.

den

DEn seluen dach nae der sonnen te rekenen
so wast ontrēt vespertijt als wy haer wo
ninghe saghen/ēn waren also dyp daghen
op de baert geweest want het waren der
tich mijlen van Bykioka tot dier plaetsen daer
ick henen geuoert werde. Als wy nu heel bi haer
wooninghe quamen so wast een dozpkē dat had
de thien hutten/ēn si noemden dat **Wattibi**/wi
boeren op eenen oeuver lants/dwelc op de zee leit
Daer heel by waren hare vrouwen in haer wortel
ghe was/die welcke si **Mandioka** noemen in
desen wortel ghewas ghinghen veel van hare
vrouwen ende trocken wortelen wt/ende die sel
ue vrouwen die moeste ic aenroepen/ende aldus
tot haer segghen **A** Inyesehe been er my vram
me/dat is in onse Duytsche sprake aldus te seg
ghen/**Ick v** lieder eten spijse come.

Als wy nu aen het lant quamen liepen sy alle
ghelijck tsamen wt haer huttē/die welcke huttē
alle gelijck tsamen bi malcanderen op eenē berch
ligghen ionck ende oudt om my te besien/ende
die mans ghinghen met haren boghen ende pij
len na hare hutten/ende beuolen my haren vrou
wen datse my bewaren souden/ende die vrouwē
namen my doen tusschen haer/ende daer ghin
ghender sommighe vooz my/ēn sommige achter
my henen/si dansten ende songhen een ghesanck
ghelijck sy den epgghenen lieden plegghen te singē
als si die eten wouden. Als si my nu vooz die hut
ten **Wara**/dat is vooz haer vastichept brachtē
die welcke sy rondt om lanck hare huttē makē
dwelck ghemaect is vā grooten staken ghelijc
als eenen thupn om eenen hof/ende datmaken si
alsoo om haerder vanden wil. Als ic nu daer in
quam

quam/leef dat vrouwen volc tot my/ende sloege
my met vuyften/en trocken my metten haert en
spraken in harer sprake aldus / Sche in gamme
pe pike a te/dat is te seggen : Dien slach gebe ick
v van mijns vrients wegen/tot spnder vranken/
dien sp lieden gedoot hebben daer ghy gheweest
hebt/Daer na voerden sp my inder hutten/ende
daer moest ick in eene Juni liggen/daer quamen
de vrouwen voor en na sloegen en de crabden my
ende dreychden my hoe datse my eeten wouden/
So was dat mans volc by malkanderē en dronc
ken den drack den welcken sp Kāwi noemen/en
hadden hare Gode Tamerka genaemt by haer/
ende songen henlieden ter eeren dat sp haer ghe
propheteert ende voorsept hadden dat sp my van
gen souden. Alsulck gesanghe moeste ick hoozen/
en daer en quam in een half vze geen mans volck
by my/dan vrouwen ende kinderen.

**Hoe beyde mijn heeren by my quamē/
ende seyden my hoe datse my aen een van ha
ren vrienden gheschoncken hadden / die sou
den my verwaren/en dootslaē als sp mi eten
wouden.**

Dat xxij. Capittel.

Ick en wist hare manieren so wel niet ge
lijck ickse daer nae versocht ende leerde/
dachte daerom aldus/Av maken sp ghe
sreetschap om mi te doden. Quer een klein
wijle tijts quamen die twee die my geuangē had
den met namen Jeppio Wasu/ende syn broeder
Alkindar/ Mirt en seyden dat sp mi hare vaders
broeder Apperu Wasu wt vrientschap geschonc
ken haddē/de selue soude my verwarē/en mi ooc
doot slaē als men my eeten woude/en hem alsoo
met

met my eenen name maken/want de selue Jupperu wasu hadde ouer een Jaer oock een slaue ghevangen/ende hadde den Alkindar Miri wt vrietschap geschoucken die den seluen doot gheslagen

en eenen naem daer af gewonnen hadde/also dat daerom die Alkindar Miri dien Jupperu wasu beloest hadde/dat hy den eersten die hy vanghen soude hem weder schencken soude/die welke ick was. Doorts seiden die voorsz. genoemde twee gebroeders die my genangē hadden. Nu sullen de vrouwen v wt voeren a prasse/dat woort en verstonde ick doen niet/euen wel heetet dansen. Aldus togen sy my wter hutten op die plaetse/daer quamen alle die vrouwen die in seuen hutten waren en grepē my aen/en het mans volc giue van daer Doen leyden my de wijfs sommighe by den armen/sommighe metter coordep die ic om den hals hadde/soo hart dat ick nauwelijck minen adens cost verhalen so togen sy met my henen en ick en wist niet wat sy inden sin hadden/met my te doe
Doen

Doen werde ick denckende op dat lijden ons He-
ren ende verlossers Jesu Christi/hoe dat hy van
den snoden Joden onschuldichlyc lede/daer dooy
trooste ick my seluen en was des te verduldiger
doen brochten sy my voor des Coninc hutten/
die byzatinge wasu hiet/ dat is op Duytsch ghe-
sept die grote witte voghel. Voor desseluen hut-
te lach een hoopken versche eerde/daer voeren sy
my by/ende setten my daer op / ende sommighe
hielden my/daer en meynde ick niet anders sy en
souden my daer terstont dootslaen/ende sach om
na den Awara Weimne / daer mede sy die lieden
dootslaen/en doen byzarchde ick of sy my cozts do-
den wouden/doen sepdē sy noch niet. Daer quam
een vrouwe wt den hoop by my/en die hadde een
schijnen stuck van een cristal tusschen een dinc ge-
lijc een ghebogen rōsken/ende scheerde my mettē
seluen cristal die wijn byzauwen van mijn oogen
af ende woude my den baert vanden mont ooc af
snijden maer ick en woude alsulc niet lijden/ende
sepde tot haer lieden dat si mi metten baert doodē
souden. Doen antwoorde nsi mi en sepden dat sy
my nyet dooden en wouden/en aldus lieten si mi
nen baert noch een wyl tijts behouden. Maer
niet te min na sommighe dagen sneden sy mi dē
baert noch af met e ender scheeren/die welcke dpe
Francosfen haer gheuen met meer ander comē
schap voor die ware ende comenschap van hare
lande.

Hoe si met mi dansten voor die hut-
ten daer si die afgoden Tammerka in hadden.

Dat. **¶¶¶**. Capittel.

daer

Dier na boerden sy my van daer sy my die wijnbrauwē af geschore hadde voor de hutten daer die Taminerka haer af goden in waren en maecten eenē rondē

rinck om mi henen/daer stont int midden in/en twee vrouwen bi mi/en bonden mi met een snoet sommigedingen aen mijn een been die rateldē en bonder mi soek achter op den hals een schijne vā vogelsteerten gemaect/en was viercant datse mi ouer thoost ginck/en dat heet op haer sprake arasoia Daer nae begoft dat vrouwē volck al tsamē te singhen/eude also haren thoon luyde so most ick metten bene daer sy my die ratelen aen ghebonden hadden neder treden/op dat het ratelende met haren sanck accorderen soude. En dat been daer ic in gewont was dede mi soo wee dat ick nau ghestaen en coste/want ick en was noch niet verbonden.

✠ Hoe si mi na dē danse den Jpperus Wasu thups brochten.

E

Dat

Dat XXXIII. Capittel.

Dus nu de dans eē eynde hadde/wert ic de
Zupperuwasu oner geleuert/ Daer hielen
si mi in vasten bewaringe. Doen seyde hy
mp ic hadde noch wat tyts te leuen/doen
brochten si alle haer afgoden die inder huttē wa
ren en sette se ront om mp /en seyde/ die hadden te
boren gesept datmen eenen Portugaloiser van
ghen soude. Doen seyde ick/ Dese dinghen en heb
ben gheen macht/ende en connen ooc niet sprē
ende lieghen dat ick een Portugaloiser ben/ mer
ick ben den Francopsen vzienden een en dat lant
daer ick thups ben heet Menanien. Daer op sei
den si dat ick moeste lieghen/want waert dat ick
der Francopsen vziēt een ware/wat ick dan on
der den Portugaloisers dede/si wistē ooc wel dat
Francoisen also wel der Portugaloisers vbandē
waren als si/want die Francopsē comē alle iaer
metten schepen/en brach ten haer messen bijlen/
spiegelen/camnen ende scheeren en si gauē haer
daer booz ander ware/ als brasiliē hout catoen/
bederē en peper/daerom warē si haer goede vziē
den/ dwelck die Portugaloisers also niet gedaen
en hadden maar si waren in boozleden iare daer
int lant gecomen ende hadde daer al daer si noch
woonen onder hare vbandē vzientschap gemaect
en daer na waren si oock tot haer gecomen/ende
begeerden met haer te handelen/en also waren sp
wt goeder meyninge aen haer schepen gecomen
en daer in gheclommen ghelijck als si noch dage
lijck inden Francopsen schepen deden / en seyde/
als die Portugaloiser haerder genoech int schip
hadden hebben sijse ghegrepen en ghebonden tot
haren vbanden gheuoert/ende die hebbense ghe
doet

doeten getē/ en haerder sommighe hebbenſe met
hare gheſchut door ſchotē ende vrel ſpijs meer
dan haer die Portugaloifers gedaē hadden. Doe
warenſe dicwils met haren vpauden ten crych
gecomen om haer te vangen.

✠ **H**oe ſi die my gheuanghen hadden
claechdē dat de Portugaloifers haren vader doer
ſchoten hadden/ en dat ſijt aen mi wreke woudē

Dat. XXX. Capittel.

Ende voort ſeyden ſi dat die Portugaloifers
den vader vanden twee gebroeders die my
gheuanghen hadden eenen arm af gheſcho-
ten hadden/ ſo dat hi geſtozē/ welckē doot
haers vaders ſi aen mi wreken woudē/ Daer op
ſeyde ick/ wat ſi dat aen my wreken wouden ick
en was doch gheen Portugaloifer/ maer ic was
cozts metten Caſtillianers daer comen ende had
de ſchipbrekinghe gheleden/ ende was daerom bē
haer ghebleven. Daer was een ionck gheſelle nā
haren geſlachte/ die welcke eer tijts der portuga-
loifers ſlave gheweest hadde. Ende die wilde dye
onder de Portugaloifers wonen waren ſelue in
der Cuppin Jimba lant ter oorloghen gheuarē/
ende hadden den heelē dorp inghenomen ende de
oudſte opghegeten/ ende wat ionck was haddē
ſi den Portugaloifers voor ware vermanghelt/
alſo dat deſe ionghe man den portugaloifers ooc
verbuēt was/ ende was oock inden teghenſpoet
van Bikioka bi ſijnē heere/ die welcke Antonio
Ngudin hiet/ wt Galiffen Die ſelue ſlave haddē
ſi ghevanghen ontrent dype maent eer ſy mi vā-
gen/ en om dat hy van haer geſlachte was ſoo en
hadde ſy hem niet ghedoogt/ die ſelue ſlave kende
my

my wel/ en dien vzaechden si wat ic voer eē man
was/ Hy seide dattet waer was datter een schip
aent lant verlozen was en die lieden dier af comē
waren haddē si Castilianē geheetē/ en ware der
portugaloisers vzienden metten seluen was ick
ghe weest voozder en wist hy van my niet. Als ic
nu hoorde ende oock te vozen verstaen hadde dat
ter Francopsē onder haer warē/ en ooc met sche
pen daer pleghen aen te comen bleef ick vast op
een propost ende seyde: Ick waer der Francopsē
goede vziēnt en dat si mi ongedoot laten souden
so langhe tot datter Francopsen quamen om mi
te kennen. Aldus hielden si mi in een seer vaste be
waringhen. Nu waren daer sommighe Francoi
sen onder haer/ die tot den schepen gelaten warē
om peper te vergaderen.

✠ Hoe eē Francops die de schepē on
der de wilde ghelaten hadde daer quam om mi te
besien/ ende haer beual datse my eten souden/ ick
was een portugaloiser.

Dat XXX. Capittel.

Dier was een Francops vier mijlē van
der hutten daer ick in was/ ende als hy
nu die tjdninghe hoorde/ quam hy der
waerts/ ende ghinck in een ander hutte
ouer daer ick in was/ Doen quamen die wilde
tot my ghelopen ende sepden hier is nu een Fra
ncops comē/ nu willē wy sien of ghy eē Francois
sijt oft niet Daer af verblijde ick mi/ ende dacht
hy is een Christen hy sal wel ten besten spreken/
Doen sepden sy my by hem/ ende hy was een ioc
gheselle. Die wilde hieten hem Karwatuware/
ende

en hy sprack myn Francops toe/maer ~~na~~ ~~in~~ ~~wt~~
hem niet wel verstaen/ en die wilde stonden ront
om ons ende hoornden toe. Als ick hem nu niet
antwoorden en cost seyde hy tottē wilde op haer
sprake doodt den boswicht ende eet hem / het is
een rechte portugaloiser / v byant ende mijn byat
en dit verstont ic wel ende hadt hem daerom om
Gods wille dat hi haer doch segghen woude dat
sp my niet eteu en souden. Doe seyde hy si willen
v eten. Doē dachte ick opt woordt Jerempe dat
daer gheschreuen staet in sijn rby. capittel daer hi
aldus seyt Vermaledijt is die mensche die op mē
schen betrouet. Ende metten seluen ginck ic weder
van haer met grooten hertsweer/ende ick hadde
op die schouder en een stuck linnen doecx ghebon
den dwelck si mi gauen/God gheue waer dat sit
ghecreghen hadden dat schoorde ick af en woyp
dat den Francops voer sijn voeten / Dye sonne
hadde my seer verbyant/ende ick seyde tot mi sel
uen soude ick dan oock steruen/waerom soude ic
langher mijn blees voozhaer bewaren ende hen
ghenen. Doen leyden sp my wederom inde hutte
daer sp my bewaerden. Daer ginc ic in mijn nes
liggē God weet die ellēde die ic hadde/en begost
te screpē en te singē/ ~~Ab~~ biddē wi dē hepligē geest
om den rechtē gelooue alder meest/dat hi ons be
hoeden in onsen eynde als wy henē varen wt de
ser allende/ ~~Kyziolops~~. Doen seyden si. Het is een
recht portugaloiser/nu crijt hy/hem grouwoele
vooz den doot. Die voozgenoēde Francops bleef
daer twee daghen by haer inder hutte/maer des
derden daechs reysde hi voozraen ende sp beslotē
dat si souden gereesthap maken/ende des eerste
daechs mi dooden also coxts als si alle dingen ge

Doen stont hy op en ginc vooz my heenen spa-
rieren van groter hoochmoet / en hy hadde eenen
groten ronden groenen steen / dooz de lippen des
monts steken (also haer maniere is) Oock soo
maecten sy witte pater nosterz van eenderhande
seekephens / dwelck haer cieraet is / Vanden seluē
hadde dese coninc ooc wel ses bademen lanck om
den hals hangen. Vp desen cieraet merckte ic ooc
wel dat hy een vanden vooznaemsten sijn moest.
Daer nae ghinc hy wederom sitten / ende begost
my te vragē wat spue vbandē de Cuppin King
en die portugalosers aensloegen / en sepde voozt
waerom dat ic haer hadde willen schieten inder
tegenhept van Bzikioka / want hy vernomē had
den dat ick daer busschieter was gheweest / tegen
haer / Doen sepde ick / die Portugalosers hadde
my daer in gestelt / ende hadden dat mosten doen.
Doen sepde hy / Ick was doch een portugalosier
ende hiet den francops die my gesien hadde sijnen
sone die sepde doch dat ic met hem niet spraken en
roste / en dat ic doch een rechte portugalosier was
Doen sepde ick het is wel waer dat ick niet wel
spraken en can / maer ick ben lange wten lande ge
weest / ende hebbe die sprake vergetē. Doen meyn
de hy / hy hadde noch vijf portugalosers helpen
vangen ende helpen eten / die oock al ghesepd had
den sy waren francopsen / en hadden doch gelogē
So veel sepde hy dat ic my des leuens ghetrootste
ende my inden wille Gods beual / want ick van
haer allen niet anders en vernam / dan dat ic ster-
uen soude. Doen begost hy wederom te vraghen
wat die portegalosers van hem seiden / sy moes-
ten haer vplicken seer vooz hem vreesen. Doen
sepde ic : Ja sy weten veel van v te seggen hoe wo-
len

ten erijch ghy pkerht te maken/ maer nu hebben
sy Bzikioca vast ghemaect. Ja seide hy so wou
de hysse so vangen gelijk sy my gevangen hadden
inder wilbernissen/ herwaerts en derwaerts.

Voorts seide ick tot hem/ ia u rechte vpanden
die Cuppin Ikins die rusten xv. naeckens toe/
ende sullen terstont comen ende in u lant vallen/
also dat ooc gheschiede. Ter wijlen hy so vzaech-
de/ stonden die andere en hoorde toe/ somma hy
vzaechde my veel/ en seiden my veel / en beroein-
den hem mijnder / hoe menighen Portugaloper
hy alrede doot gheslaghen hadde/ en gheten meer
andere wilde lieden/ dat syne vpanden gheweest
waren. Als hy also met my inder rede was
in middeler tijt werde den dzanc inder hutte wt
ghedroncken/ Doen gingen sy weer in een ander
hutte/ om daer in ooc te drincken/ dat hy also van
den spraken afaet.

Daer na inder ander hutten begosten sy haren
spot met my te houden/ ende des seluen Coninc

fone bant my die beenen dziemael bouen malcan-
deren/daer na moeste ic effens voets door de hut
ten henen huppelen/daer mede loegen sy/en sepdē
haer comt onsen eeten cost aen huppelende.

Doen sepdē ic tot mynen Heere of hy my daer ge-
brocht hadden om te dooden/Doen sepdē hy neen/
maer het was toch so de maniere/ datmen alsoo
metten vzeemde flauen omme ghinc/ende sy bou-
den my die stricken oft coorden van den beenen
weder af/ daer na quamen sy rontom my henen
gaen/ende grepen my aen mijn vleees/die een sep-
dē die huyl vanden hoofde quam hem toe/die an-
der sepdē dat dicke van den beenen hoort hem toe/
daer na moeste ick haer lieden singen/ ende op dat
ic haer lieder wille voldoen ende volbrengen sou-
de met singen also sy begeerden/so songe ick geest-
like liederen. Doen soud ickt haer wtleggen op
haer sprake/Doen sepdē ick/ ick heb van mijnen
Godt gesongen/ Sy sepdē mijn Godt was een
onuerlaet dat is op haer sprake Teuire ghesept.

Die woorden deden my wee/ ende dachte/ O
ghy goedertieren Godt wat cont ghy al lyden ee-
nen tijt lanck. Als my nu die vanden dorp gesien
hadden/en alle hoochmoet aenghedaen hadden/
soo sepdē die Coninck Konpara/ Bebe des anderē
daechs totten ghenen die my bewaerden/ dat sy
goede achtinge op my hebben souden. Daer nae
als sy my wter hutten leyden/ende wy wouden
tot D Wattibi bzenghen daer sy my dooden wou-
den riepen si my spottelijckē nae sy soudē terstōt
in mijns heerē hutte comē en mijn doot bedzinc-
en/en my eten/maer mijn heere trooste my althit
en sepdē ic en soude noch so cozts n3 gedaetwordē

Hoe die rrb / Naeckens van Tuppin
Ikins aen quamen / daer ick den Coninck af ge-
seyt hadde / ende wonden die hutten aen-
ballen daer ick in was.

Dat XXX. Capittel.

In middeler tijt ghebuerdet dat die rrb.
naeckens van den wilden die de Portuga-
lopfers te vriende hebben aen quamen.

Oock so ick te bozen gheseyt hadde / dat
zer ick ghenangen wert die selue inden wil hadde
derwaerts ten cruych te varen / soo ghebuerdet op
reunen mozghen stont dat sy dat doorp aen vielen.

Als nu die Tuppin Ikins dese hutten wonden
aenballen / en begost te hoop te schieten / soo wast
dat desen die inde Hutten waren leet / Want die
brouwen wonden haer die blucht gauen / Doen

seyt ick haer / ghy hout my voor een portega-
loiser / uwē vaint / geeft my nu eenē boge met pij-
len / en laet mi los gae / so wil ic v helpē verdedigē

Op

Sy beden my eenen booge met pijlen/ Ick riep
 en schoot/en maectet op haer wijze soo ic best co
 en sprac haer toe dat sy wel gemoet souden wesen
 ten hadde geen noot/ ende mijn meyninghe was
 dat ic woude dooz staectet comen/dwelc rontom
 de hutten ginck/en totten anderen loopen/ want
 sy kenden my wel/ende wisten ooc wel dat ick in
 dat doorp was/maer sy bewaerden my al te wel.
 Als die Cuppin Ikins sagen dat sy niet bedrij
 uen en costen/ ghingen sy weder in haer naeckers
 ende boere voozts/als sy nu wech waré bewaer
 den sy my als te bozen.

Hoe die hooplieden ende Ouerste des
auonts in der Maenschijn vergaderden.

Dat XXX. Capittel.

Des Auonts als des daechs die ander we
 derom wech getogen waren/doen verga
 derden sy in den Maenschijn / tusschen de
 Hutten op die plaetse/ ende beraden haer
 onder

onder malcanderen/ende besloten wanneer sy my
 dooden wouden/ende leyde my ooc tusschen haer
 en bespotten my/en dierchden my/Ick was truf
 rich/en sach die mane aen/en dacht in my seluen/
 O mijn Heere en mijn Godt helpt my van deser
 ellende/tot eenen saligen eynde/Doen vzaechden
 sy my waerom dat ic de mane so dicwils ansach/
 Doen seyde ic haer/Ick sie haer aen/want sy is
 toornich/want die figuere die in de mane is / die
 docht my so schrickelijck sy (God vergeuet my)
 dat ick selue dachte God ende alle creatuerē mos
 ten toornich op my zijn. Doen vzaechde hy die
 my wouden laten doden Jeppio Wasu genaemt
 ten vanden coningen inder hutten/ op wien is de
 Mane toornich/doen seyde ick sy siet na uwe hut
 te/om des woorts wille begoft hy grawmelijck
 met my te spzecken/en om dat woort om te kerē
 seyde ic doe/ten sal v hutte niet syn/sy is toornich
 op den Clauē Carlos (het welcke ooc een aert wil
 den is die also heten) Ja seyde hy ouer die come
 al ongeluc. Het bleef daer hy en dacht n3 meer op

**Hoe Tuppin Ikins een ander dorp
Manbukabe ghenamt/verbrant hadden
Dat IIII. Capittel.**

DEs anderen daechs daer na quam die tij-
dinge van eenen dorpe Manbukabe ghe-
naemt dat die Tuppin Ikins doen si vā
daer gheuaren waren daer ic geuangen lach/dat
dorpe Manbukabe aen gheuallē haddē en de in-
woonders waren alle ontloopen op eenen ionge
na en dien hadden si geuangē/en haddē haer die
huttē verbrāt. Doē t ooch Ippio wasu derwaert
wāt sy warē van sijne vziendē en machsigap/en
wondē haer die hutten wederom op helpen ma-
ken. Aldus nam hy ghemepulijc alle vzienden vā
sijnder huttē met hem. Dese Ippio Wasu was
doen ende laten ouer my/ende dede my veel leets
aen ende was vander meyninghen om van daer
leem oft cley te brengen ende oock wortelen meel
om de feste reede te maken om mi te eten/en als
hy wt toch beual hy den ghenen dien hy my ghe-
schēct hadde Ipperu wasu genaempt/dat hy mi
wel bewaren soude tot dat hi weder quame. Al-
dus waren sy langher dan veertchien daghen wt
ende maecten daer ghereetschap.

**✠ Hoe een schip van sancte Vincente
quam/ende vracchde na my/ende hoe sy haer een
soyt berecht gauen.**

Dat IIII. Capittel.

Middelen tūt quam een schip met Portu-
gaeloifers van Brikioha/ende ankerdē
niet verre van daer/ daer ick geuanghen
lach

lach/ende schot e een stuck geschuts af op dat die
wilde hoorzen souden ende e met haer comēschap
houden souden. Als si nu des ghewaer werden/
sepden si tot my daer sijn v vzienden die Portuga
loisers ende willen moghelijc hoorzen ofc ghi ooc
noch leest/ende willen v coopen. Doen sepde ick/
Het sal mijn broer sijn/want ic vermoeyde dat de
Portugalosers schepen die dien hoec lauts ouer
baren na mi vraghen mochte/ende op dat die wil
de niet mepnen en souden dat ick een Portugalos
ser waer so sepde ick dat ick noch een broeder had
de/dat welck oock een Francops was/onder de
Portugalosers. Als nu dat schip aen quam seide
ick het sal mijn broeder sijn/sp en wouden niede
anders ghelouuen dan ick was een Portugaloi
ser/ende boeren so nae by dat schip dat sp sprake
met haer costen houden. Doen hebben die Por
tugalosers geuraecht hoe dat niet mij ware doe
hebben si geantwoort dat sp na my niet meer en
vraechden/ende dat schip boer weder om henen/
mepnden moghelijc ic was doot als ic dat schip
sach wech vare wat ick dochte weet God wel sp
sepden onder malcanderen/wy hebben den rech
ten man. Sp sepnden alreede schepen na hem.

**Hoe des Coninc Jeppio wasu broe
der vā Mābukabe quam/en my claechgede hoe
sijnmoeder sijn broeder met alle de āderē crāc wa
rē wordē en begeerde vā mi dat ic niet mijnē god
soude makē dat sp mochte gesont worden**

Dat IIIII. Capittel

Ende ick was alle daghe in sorgghen dat dye
andere die bupten waren/als voor ghemele
ts en op my bereyde Daer nae opeue dach hoor
de ick in des coninc hutte een geschrey dwelc van
bupten was.

My

Hy werdt banghe/ick meynde sy waren weder
comen/want dat is der wilden ghewoonte/als
ren niet meer dan vier daghen wt en is als hi da
wedercoempt so bescrep en hem sijne vriende niet
lange na dat screpen qua eē tot mi en seide/Dwe
mede heren broeder is comē/ende seyde dat die an
dere seer cranck sijn worden. Doen verblijde ick
ende dachte sal hier God wat wt rechten willen.
Daer nae ouer eenen clepne tijt quam mijns me
de heeren broeder en inder hutten daer ic in was
ende setten hem by mi ende begoft te schrepen oft
weenen/ende seyde/sijn broeder/sijn moeder ende
sijns broeders kinderen waren alle met malcan
deren cranck ende sieck geworden/ende sijn broe
der hadde hem tot mi gheschickt/ende dat hy my
segghen soude/Ick soude met mijnen God ma
ken dat si mochten wederom ghesont worden en
de seiden mijn broeder laet hem duncken dat uwe
god moet gram sijn/Ick seyde hem ia mijn God
is toornich dat ghy my wilt eten ende te Mamb
bukabe getrocken was om die feestte toe te rusten
ende seide hem. Ghy segt dat ick een Portugalois
ser ben/ende en bens niet/niet te min/Gaet hene
tot uwen broeder ende segt hem dat hy wederom
come in sijn hutte so wil ick dan met mijne God
spzeken ende hy sal wederom ghesont worden.
Doen seyde hy my/hi waer te cranck/ende en cost
niet gheromen. Hy wist wel ende hadde gemerct
als ick maer en woude dat hy daer oock wel ghe
sont worden soude. Ende ick seyde hem hy soude
wel so sterck worden dat hi soude thups comē in
sijn hutte/ende dan soude hy recht ghesont werdt
ende hyghinck met die antwoort wederom hene
nae Mambukabe/het welck is vier mijlen van
D wattibi

Wattstbi daer ick was.

Hoe die crancke Coninck Tpperu was
su wederom thups quam.

Dat XXXIII. Capittel.

Ende na sommige daghen quamen sy alle
met malcanderen cranck wederom thups
ende doen liet hy my in syne hutte leyden
en sepden my hoe dat se alle gader siet wa-
ren worden/en ick habbet wel geweten/want hy
gedacht noch wel dat ick gesept hadde dat de ma-
ne gram was ouer zyn hutten. Als ick de redenē
van hem hoorde/dacht ick by my seluen dat dat
wt de voorszientheyt Gods moeste gheschiet sijn
dat ick des auouts (als voozberhaelt is) vander
mane ghesproken hadde. Het was my een groote
byrecht/ende ick dachte/heden is God met my.
Doen sepde ic hem voort/het was waer/om dat
hy my eten woude/ende ic en was sijn vpant niet
daerom quam hem dat ongeluck. Doen sepde hy
men en soude mi niet doen/waert sake dat hi we-
der op quame. Ic en wiste niet hoe ick God best
bidden soude. Ic dachte comen sy wederom tot
hare ghesontheyt so dooden sy my euen wel/ster-
uen sy dan/so sullen die ander segghen/I aet ons
hem dooden/eer meer ongheluck om sijnent wil
coempt/also sy oock al reede begosten te segghen
Ic gaste God op/maer hy hadt mi al eue seer dat
sy doch mochten ghesont worden. Ic ghinck om
haer henen/ende leyde haer die handen opt hoofs-
dwelck sy also van my begeerden. God en wouts
also niet hebben/sy begosten te steruen/wat eerst
sterf haer een kint/daer sterf sijn moeder een ou-

De vrouwe/die de croesen ghereet maken woude
daerinnen den branck in maken woude om my te
eeten. Na sommighe dagen sterf hem een broeder
daer na weder een kindt/en noch eenen broeder die
welcke te vozen my die nieuwe tijdinghe brocht
als vooz dat sy cranck waren worden. Als hy nu
sach dat syn kinderē/syn moeder en broeder doot
waren/hadde hy sozge dat syn vrouwen ooc ster-
uen soudē/daerom sepde hy tot mi/ic soude mijn
Godt seggen dat hy nu den toozen varen liet dat
hy mocht leuendich bliuē. Ick trooste hem heer-
licken en seide/hy en soude geen noot hebbē/maer
dat hy niet en gedachte als hy op quame / dat hy
my dan doden woude. Doen sepde hy neen / ende
beual dien van spnder hutten dat sy my geen spot
aen en deden/ofst en dreythden te eten. Hy bleef
euen wel noch een tijt lanck sieck / maer hy wert
wederom gesont / en van zijnder vrouwen eene/
die welcke oock cranck was/ maer daer stozuen
ontrent acht van synen vrienden/ en andere meer
die welcke mi oock groot leet gedaen hadden. So
waren daer noch twee ander Coningen wt twee
andere hutten/die eene. Vzatinge Wasu/en die an-
dere Kenrimakui genaemt Vzatinge wasu had-
de gedzoont/ Ic was vooz hem comen ende hem
geseyt/hy soude steruen/en hy quam des morgēs
broech tot my en claechdet my. Ick sepde neen/
hy en soude geen noot hebben/ maer dat hy oock
niet en dachte my te doden noch raet daer toe en
gaue. Doen sepde hy neen/ Terwijlen die my ge-
uangē hadden my niet en doden/so en woude hi
my oock niet schadelic zyn/en al doden sy my/so
en woude hy van my niet eeten. Desgelijcx die an-
der Coninc Kenrimaeni hadde ooc eenen dzoont
van

van my gedroomt/ dat hem oock seer verschrickte
die selue riep my ooc in syn hutte/en gaf my tete/
daer na claechede hijt my/en seyde/hy was eens te
erijch geweest/en hadde eenē portugaloeser geuā-
gen en met synen handen doot geslaghen / en daer
af so veel getē dat hem die borst daer noch gebrec-
kelyck af was/en hy en woude van ghenen meer
eten/so was hem nu eenen schrickelicken droomt
van my ghedroomt/dat hy oock meinde hi soude
steruen/ick seide hem ooc ten soude geen noot syn
maer dat hy geen menschen vleesch meer en ate.
Oock die oude wif inder hutten herwaerts en
derwaerts/die my oock veel leets gedaen hadden
met grijpen en slaen/en dreygen te eten/die hieten
my daer na Scheraeire/dat is mijn sone / en laet
my toch niet steruen/dat wy so met v om ginge
wy meyden dat ghy een Portugaloeser waert/
en op die syn wy seer gram/ oock hebben wy wel
sommige portugaloesers ghehadt en getē / maer
har en Godt en wort soo toornich niet als uwen
Godt/daer door sien wy wel dat ghy geen Portu-
galoeser en mocht zyn. Soo lieten sy my daer een
tijtlanck gaen/sy en wisten niet wel hoe syt met
my hadden/oft ic een Portugaleusers oft Fran-
cous ware. Sy hadden oock wel portugaleusers
ghesien/ maer die hadden al ghemeenlick swerte
baerden. Ende na dien verschricken als die een
mijn heer op quam/en seyden sy my van gheener
eten meer/maer sy verwaerden my al euen wel/
ende en wouden my niet alleen laten gaen.

Hoe dat die Francous die den wilden
beuolen hadde dat se my eeten souden/weder quam
ende ick hem badt dat hy my mede name/
maer mijn heeren en wouden my
niet verlaten.

F ij. Dat

Dat XXX. Capittel.

S Was nu die Francops Karwattu wa-
re van dien ick voozghesept hebbe/doen
hy van my tooch metten wilden lieden/
die hem ghelepden/en der Francopsen
vrienden bewaren die goeden die de wilde hebben
als peper ende soerte van plupmen die welcke sy
oock hebben te vergaderen Als hy nu wederom
na de ouer reysde daer die schepen aen comen/ge-
naemt Munguwappe ende Aterroenne/moeste
hy daer dooz reysen daer ick was. Te voren als
hy van daer tooch en mercte hy niet anders/dan
sy wouden my eten/ende haddet haer ooc beuoelē
aldus was hy een tijt lanc wt/ende hi hadde niet
anders gemeynt dan ick was doot als hy nu in-
der hutten wederom by my quam/sprack hi met
my op der wilden sprake ende ick ginck dicmael
los Doen vzaechde hy my oft ic noch leefde doen
seyde ic Ic dancke God den heere/dat hy my soo
langhe behoedet heeft/so mocht hy vanden wil-
den mogelijk oock gehoozt hebben hoet toeghe-
gaen hadde/ende ick riep hem alleen op een side
op dat die wilde niet hooren en soudē wat ic sey-
de tot hem hi sach wel dat mi God noch gespaert
hadde dat leuen/Oock en was ick gheen Portu-
galoiser/maer ick was een Duytsche/ende mettē
Spaengiaerdē om schipbruecs wil onder die por-
tugaloisers comen/dat hy den wildē nu ooc wou-
de segghen soo ick hem ghesept hadde hoe dat ick
van synen maechschap waer dat hy my mede ne-
men woude daer die schepen aen quamen wande
ick sozchde waert dat hy dat niet en dede/sy soudē
dencken het waren logenen/ende eens op een rey-
se my dooden als sy gram waren/ende deden her-

een vermaninghe in der wilden sprake ende sepe
de hē oft hi ooc eē Christē hert int lijf gehadt had
de oft gedacht hadde dat na desen leue een ander
comē soude/dat hy daer toe so hadde gheradē dat
mē my doodē soude. Doen begostet hem te berou
wē en sepe hy en hadde niet anders gemeynt dā
ic was een Portugaloiser/dye welcke soo arghen
booswichters sijn/als sy pemanden crjgen costē
inder Prouincien van Brasilen/die willen sy dan
terstont hanghen/het welck oock waer is. Oock
sepe hy/sy moesten oock duycken onder haer lie
den en hoe dat die wilde met haren vbandē maec
ten/so moesten sy te vzedē sijn/want sy warē der
Portugaloisers erf vbanden. Soo ick hem gebe
den hadde sepe hy den wilden/hy en hadde my
deerste repse niet ghekent/maer ic was wt Alle
manien/ende was van haren vzlenden en woude
my derwaerts nemen daer die schepen plegen aē
te comen. Doen seuden mijn heeren/neen sy en
wouden my niemant laten/mijn eppen vader en
de broeder quamen daer ende brochten een schip
vol goets namelijk/bijlen/aecyen/spiegelē/mes
seu/cammen ende scheren/en gauē haer dat/wāt
si hadden my inder vbanden lant gheuanghen en
de ick was haer epgen Als dye Francops sulcx
hoorde/sepe hi my/ick hoorde wel datse mi niet
verlaten en wouden. Doen badt ic hem om Gods
wil dat hy my dan halen liet/ende mede in Franc
rijc nemen metten eersten schepen dat comē soude
Wat gheloofde hy my ende sepe den wilden dat
sy my wel bewaerden ende niet en dooden mijn
vrienden soudenterstont om my comē/daer mede
troc hy voortaan/Als hy nu wech getrockē was
doen vzaechde my een van myn heeren Alkin dat
mij

niet genaem pt niet die siet gheweest hadde/wat die Karwattuwara so die Franchoysen nae was opter wilden sprake/ny ghegheuen hadde/ende oft hy van myn lantslieden gheweest ware/ende wat hy seyde. Ja meynden hi waerom en heeft hi niet een mes ghegheuen dat ghy ny ghegheuen hadt/ende wert toornich. Daer nae als sy alle wederom ghesont waren/begosten si wederom ouer ny te murmureren/ende seyden die Francosyn dochten alsoo luttel als de Portugaloisern/alsoo dat ny wederom begost te grouwelen en te bysesē

E Hoe sy eenen geuanghenen aten/ende ny mede daer by voerden.

Dat. xxxv. Capittel.

Dorts nae sommighe daghen dat sy immer eenen geuangen eten wouden in een doorp Tick querippe genaemt ontrent ses mylen van daer ick geuangen lach so trocken daer oock sommighe wter hutten daer ick in was die boerde mi mede/en de slaue die si etē wouden/was eender natie die Markaya heet/ende boeren met eenen naecker derwaert. Als ny den tijt quam dat si hem bedyncken wouden/deden si na haer ghebruyck/want als si eenen eten willen/soo maken sy eenen dranck van wortelen die heetē sy Kawi/als die ghedroncken is/daer na dooden sy hem/Des auonts so sy des anderen daechs synen doot bedyncken wouden/ginck ick by hem ende seyde tot hē. Ja ghi sijt al gerust totten doot. Daer loech hy ende seyde. Ja/So heetē ny de snoeren daer sy die geuangen in bindē Mussuraua ende is van catoen gemaect ende is dicker dan eē vinger so was hy wel gherust met alle dinghen dan alleen die Mussuraua en was noch niet lant ghe
noech

noech/daer ghebraken noch ontrent ses badement
daer aen/ Ja seyde hy by haer haddense betere/en
maecte alsulcke maniere als oft hy terkermissen
souden ghaen. Soo hadde ick nu een boec by mi
in Portugaloissers sprake het welck die wilden in
een schip ghenomen hadden dat sy dooz hulpe van
den Franchoyfen ghewonnen ende my ghegheuen
hadden Ende ick ghinck vanden gheuanghenen
ende las in dat boeck ende my iammerde synder/
Daer ghinck ick weder tot hem ende sprack tot
hem want die Portughaloissers hebben die selue
Markapn oock te vzienden ende seide hem Ic ben
oock een ghecrangen so wel als ghy/en en ben niet
hier comen om dat ick van v eten soude maer mit
heeren hadden my mede ghebrocht Doen seyde hy
hy wist wel dat wy lieben geen menschen vleesch
en eten Doort seyde ic hem hy soude getroost sijn/
want sy souden hem dat vlees alleen eten/maer
sijnen gheest soude op een ander plaetse vare daer
onse geesten oock henen varen/daer is veel vuerch
den. Doen meynde hy/oft dat oock waer was
Daen seyde ick ia. Ja seyde hy/hy en hadde God
nopt ghesien. Ick seyde hem hy soude hem int an
der leuen sien. Als ick nu mijn reden met hem ghe
eyndt hadde ghinck ick van hem. Die selue nacht
als ick des daechs met hem ghesproken hadde/
quam eenen grooten wint ende waeyde so vreesse
lycken dat hy stucken vanden daecken vander hut
ten waeyde Daer begosten die wilde op my grant
te worden/en seydten in haer sprake. Apo Meri
en genphamp wittu wasu Zimmon, dat is aldus
ghesept. Der boose mensch die heylighe maect
dat die wint nu coempt wāt hy sach des daechs in
de doner heude en meynde dat boec dat ic hadde en
dedet

bedet daerom dat die slaue mijn ende der Portu-
gaelschen vrient was/ ende ic meynde ter auontu-
ren die feest te beletten/ metten quaden wedere.

Ich badt Godt dē Heere ende seyde: Heere ghy
hebt my tot hier toe beschermt/ behoedet my.

Als nu den dach an quam so werdet schoon we-
der/ ende sy droncken ende waren wel te vreden.

Doen ghinck ick by den slaue/ en seyde hem die
grote wint was Godt geweest/ ende hadde hem
willen hebben. Daer nae des anderen daechs
wert hy geten/ hoe dat sulcx toe gaet / sult ghy in
die leste Capittelen vinden.

Watter ghebuerde als wy wederom
thups boeren/ als sy hem geten hadden.

Dat xxxvij. Capittel.

Als die Feeste nu ghehouden was/ boeren
wy weder na onse woninghe/ ende mijn hee-
ren boerden wat ghebraden vleesch met haer/ en
wy waren drie dagen op die reyse/ welc men an-
ders op eenen dach vare soude/ maer het waepde
en regende seere. So seyden sy my des eersten dae-
ges als wy des auonts hutten maecten int bosch
om ons te legerē/ ick soude maken dattet niet en
regende/ so wasser een knecht met ons die hadde
noch een been knokel vander Slauen daer noch
blees aen was/ en dat adt hy/ ick seyde den iongē
hy soude dat been wech woypen. Doen werde hy
ende die ander gram / ende seyden dat was haer
rechte spysse. Daer by liet ick blijen/ wy waren
drie dagen onder wegen. Als wy nu een viere-
deel van der mylen weechs na by die woninghe
qua-

quamen en costen wy niet boozder comen/ want
die baren werden groot / wy togen die naeckē op
het lant/ en meyn den het soude des anderē daechs
goet weder worden zyn/ soo soudē wy die naeck-
kers thuyt ghebocht hebben/ maer het was al
even geduytich quaet. Doen wert haer meynin-
ge ouer lant te gaen ende daer na alst goet weder
ware/ die naeckers te halen. Als wi nu gaen wou-
den/ so aten sy/ ende de ionghe knaechde dat been
voort af/ daer na werp hijt voort wech / ende wy
gingen ouer landt/ ende ter stont werdet ooc goet
weder. Wel aen sepde ick/ ghy en woudt my niet
geloouen/ als ick v sepde dat mijn Godt toornich
was / om dies wil dat die ionghe dat vleesch soo
banden bene adt/ ia meyn den die ander/ had hijt
geten dat ghys niet ghesien en hadt/ so sout wel
goet gebleuen hebben. Daer by bleeft. Als ic daer
weder om inder hutten quam/ so vzaechde my de
rene die ooc deel aen my hadde/ Alkindar genaet/
of ic nu gesien had hoe sy met haren vbanden ons
gingen/ doen sepde ick ia/ dat ghy se eet/ dat dunct
my schrickelijck. Ja sepde hy/ dat is ons maniere
so doen wy den Portugaloiseren oock. Die selue
Alkindar haette my seere/ ende hadde geerne ghe-
hadt dat die selue my doot geslaghen hadde/ dien
hy my gegeuen hadde/ Want ghelijck ghy booz
verstaen hebt/ soo hadde hem de Zupperu wasu-
ren slaue gheschoncken om doot te slaen / op dat
hy hem eenen name meer ghewinnen soude/ dies
hadde hem Alkindar weder ghelooft / dat hy den
eersten vpant die hy vint hem wederom schenc-
ken soude. Als hem nu dat niet gebuerē en mocht
met my/ hadde hijt al euen wel gheerne ghedaen/
maer doch belette hem dat syu broeder in alle ma-

nferen/want hy vreesde booz meerder plaghe die
 hem gebueren mochte. Soo haddē nu dese Alkint
 dat te bozen eer my de ander derwaerts voerden
 daer sy dien aten/my op een nieu gedreycht te do-
 den. Als ick nu weder quam/hadde hy binnen
 middelen tyt pijn in zyn oogen gecregen/en most
 stille liggen/ende en cost niet sien eenen tyt lauck/
 seyde doen dickwils. Ick soude met mynen God
 spreken dat hem die oogen wederom goet werde
 Doen seyde ick ia / dat hy voorten niet quaets
 ouer my en gedachte/doen seyde hy neen/
 Na sommige daghen creech hy zyn
 ghesontheit weder.

✠ Hoe datter weder een Schip na my
 ghesonden wert vanden Portugalaisers.

Dat xxxvij. Capittel.

Als

Als ic nu inde hoofdemaent op haer geweest
was so quam weder een schip van dat eplât
Sante Vincente daer bi/so hebben die Por-
tugaloisers dat vooz een maniere/dat sy af-
ruen wel in haer der vianden lant varen/maer wel
gherust/ende comenschappen met haer geuen haer
houweelen haecken ende bylen messen ende ander
dinghen vooz Mandioken meel dwelck die selue/
wilde lieden op sommighe plaetsen seer veel hebbē
ende die Portugaloisers die veel slauen hebben tot
ten supcker gewas/die behoeven dat meel om die
selue daer mede te spysen. Ende als die scheyen co-
menschappen metten wilden/so compter van dese
wilden een oft twee in eenen naecker/ende repken
haer die ware opt sozdelgirste dat si connen/daer
nae eischen si wat si daer vooz hebben willen dat
gheuen haer van die Portugaloiser/maer ter wij-
len die twee bi dat schip sijn houden haer sommige
naeckers vol wilden lieden van verre ende sien toe
Ende als den coop gehouden is so beghinnen die
wilde dicwils metten Portugaloisers te scher mut-
sen ende schieten ppen nae haer varen weder om
wech. Dat voozghenoemde schip volck geschut
af daer mede die wilde hoorde dat een schip daer
was/ende sy boeren der waerts/doen hadden sy na
mi ghebraecht oft ick noch leefde/si antwoorden.
Ja Doen hadden die Portugaloisers begheert dat
sy mi mochten sien/want si hadden een kiste vol-
goets die mijn broeder gock een Francops voor-
mp brachten/die gock int schip was. So
waffer nu een Francois int schip metten Portu-
galoisers Claudio Nicando ghenaempt/die welc-
ke voormaels mijn ghesele gheweest was den sel-
ven noemde ick mijn broeder.

Ende

ende die (seyde ick) sal mogelijk int schip syn/ en
na my vragen/want hy daer al rede een mael ge-
weest hadde/en sy quamen wederom vande sche-
pe aent lant/en seiden mi mijn broeder was noch
eens comen/en bracht my een kiste vol goets/en
soude my gaerne sien/doen seyde ick voert my va-
derre daer by/ic wil met mijn broeder spraken die
portugaloisers en verstaen ons niet/en ic wil hē
seggē dz hy onsen vaders segge als hy thuis coēt/
dat hi met eenē schepe come/en brenge veel dingē
mede/ende my hale. Sy meynden het waer goet
also/maer sy sozhdē dat ons die Portugaloisers
berstonden/want sy hadden eenen grooten crych
op handen dien wouden sy teghen die oogstmaent
volbrenghen teghen ouer Bzikioka daer ick ghe-
sanganhen wert ende ick wist alle haer aenslaghen
wel daerom sozhdē sy dat ic haer yet daer af spre-
ken soude/maer ic seyde neen. die Portugaloisers
en berstonden mijns broeders ende mijn sprake
niet. Doen voerden sy my ontrent eenē steē woer-
derre vanden schepe alsoo naect ghelyck ick altyt
onder haer ginck Doen sprack ic die vanden sche-
pe aen ende seyde. God die heere sy met v lieue
broeders/een sprake met my alleen/ende en laet
vanders niet mercken dan dat ick een Francos
ben Daer begoft doen een Johan Senches ge-
noempt/een Bosschaepet den welcken ick wel hē-
de/ende seyde tot mi mijn lieue broeder om uwēt
wille sijn wy hier comen metten schepe/en en heb-
ben niet gheweten oft ghy leuende oft doot sijt ge-
weest want dat eerste schip en bracht gheen tidin-
ghe van v/nb soe heeft ons die hoofdman Bzafen
pa te Sanctus beuolen te vernemen oft ghi noch
leefde/als wy nb sulckx vernamen dat ghy noch
leefde

leefde/so souden wy ten eersten hoozen of sy v kee-
copen wouden/waert niet/ so souden wy sien oft
wy eenige vangen costen/en v lossen. Doen seyde
ic dat wil v God in eeuwichheit loonen/want ick
ben hier in grooten ancx/ en en weet noch nies
wat sy met my aenslaen willē. Si hadden my lan-
ge geten/haddet Godt in sonderlijcker wijze niet
belet. Doort seyde ick haer/sy en sullen my v niet
kercopen/des en denct niet / en en laet v niet an-
ders duncken dan dat ick een fransops ben/ ende
geeft my somnige waer om Gods wil/ als mes-
sen en hengelhaeckē/ dat selue deden sy/ ende daer
vooz een metten naeckē aent schip en haeldet.
Als ic nu sach dat my die wilden niet langer toe
en lieten met haer te spraken/ doen seyde ic totter
portugalosers/siet wel vooz v/ sy hebben eenen
crigh vooz handen/ wederom na Bizkioka/doen
seyden sy my dat haer wilden haer oock seer toe-
rusten/ ende souden terstont dat dooz aen vallen
daer sy my in hadden en dat ic wel ghemoet soude
syn/ Godt soude alle dinghen ten besten keeren/
want ick sach sy en costen my niet gehelpen/ia sey-
de ick ter wijlen mijn sonden also verdient hebben
soo ist beter dat my Godt hier straft dan na dit
leuen/en biddet Godt dat hi mi wter ellenden hel-
pe. Daer mede beual icse Godt den Heere/ ende sy
wouden noch langer mit mi spraken/maer de wil-
den woudent niet langer gestadē oft toe laten met
haer sprake te houden/en voeren doen met mi we-
der hen na die hutten/ Doen nam ic de messen en
hengelhaecken ende gaffe haer / en seide dit heeft
mi mijn broeder die Francois al ghegheuen/doen
braechden si my wattet al was dat mijn broeder
teghen mi gheseyt hadde doen seide ick. Ick had
mijn

mijn broeder beuolen dat hi souden sien dat hy den
Portugaloiser ontquame ende troc in ons vader
lant/ende brachtē een schip met veel goets/ende
haelde my wandt ghy lieden waert broem/en ghy
hielt mi wel/dat woude ick dan loonen alst schip
roert ende moest also altyt het beste voorwenden
ende gheuiel haer wel. Daer nae sepde sy tot mal-
canderen hy moet sekerlyck een franchoyt sijn/
laet ons hem voort aen beter houden Also ghinck
ic daer eenen tydt lanck onder haer en sepde/daer
sal volcken een schip na my comen / dat sy slechts
mi wel tracteerden. Daer na voerden sy my int
wout herwaerts en derwaerts/ en waer sy wat te
doen hadden/daer most ick haer helpen.

Hoe sy een slaue onder haer hadden
die my dicwils beloofde/ende hadde gaerne gesien
dat sy my coets ghedoot hadden/maer die selue
wert ghedoot ende gheten in mijn teghenwoor-
dicheyt.

Dat xxxiii. Capittel.

SWasser nu een slaue onder haer die was
van eender natien gheheeten Carios ende
sijn oock den wilden viant ende der Por-
tugaloisers vrienden die selue was den por-
tugaloisers eyghen gheweest ende was haer daer
nae ontloopen/Sulcke en doodē si niet die so tot
haer loopen ten sy dat si wat sonderliner misbruy-
ken maer houdense voor haer eyghen ende moeten
dienen/die selue Carios was drie iaer onder dese
Cuppin Imba gheweest/ende sepde hi hadde mi
onder die Portugaloisers ghesien/ende ick hadde
dicwils onder dye Cuppin Imba gheschoten
als sy derwaerts ten cryghe waren gecomen.
Soe

Soo hadden nu die Portugaloisiers booz sommi-
ge iaren van haren coningē een gheschoten welcke
coninck die Carlos seide dat ick gheschoten hadde
ende riet ommers daer toe men soude my dooden/
want ic was die rechte byant/hy hadt gesien/ende
loecht al metten anderen wandt hi was dyie iaer
onder haer geweest/en het was eerst een iaer gele-
den dat ic tot S. Vincente comen was/daer hi ont-
loopen was Ende ic badt God dicwils dat hy mi
booz die logene behoeden soude. So gebuerdet ont-
trent den iare 1554. inde seste maent dat ick ge-
uanghen was/so werde die Carlos sieck/ende sijn
heere badt my ic soude hem helpē op dat hy weder
gesont werde ende binck wilt dat wi te eten cregē
wandt ic wist wel als hy hem pet brocht daer gaf
hy mi soot af/maer waert dat mi dochte dat hi niet
weder gesont worden en soude so soude hi hemeer
goeden vrient schencken die hem doot sloech / en
eenen naem aē hem wonne soo was hi alreede ont-
trent neghen oft thien daghen sieck gheweest nu
hebben sy tanden die sijn van een dier dwelck si bac-
ke heeten/die selue tanden wecten si scherp/als dat
haer bloet/hinder so snijden si met die tanden ouer
die huft henē/daer loop dan dat is so veel als want
neermen hier eenen coppentset. Vanden seluen tan-
den nam ic een meynende hem daer mede die medi-
aen te slaen/maer ick en costese daer mede niet dooz
gesteken/want den tant was te bot/ende si stonden
om my Als ick nu weder van hem ghinck/sach ic
dat gheen profijt en was doen vzaechden sy my
oft hi weder ghesont soude worden. Ick seide
haer/ick en hadde niet wt gherecht/daer en was
gheen bloet wt ghesloopen / dat hadde si wel gesie

Jae

Zaer meynden si hi wil steruen/wil wilsen hem eer
 hi sterft doot slaen. Ic seyde neen en doet dat niet
 hi sal mogelijkch wederom ghesont worden maer
 ten help uiet si toghen hen vooz des coninck Wy-
 ringhe hutten ende haerder twee hielden hem en
 hi was so cranc dat hi niet en wist wat si met hem
 doen woude/so quam die hi gegeuen was doot te
 slaen/ende sloech hē opt hooft dat die herffen wt
 sprongē/daer lieten si hen ligghe vooz die hutte/
 en wouden hen eteu. Ick seyde dat sijt niet en dede
 het was een cranc mensche gheweest/sp mochte
 nu oock sieck worden/ende also en wisten sy niet

wat si doen souden/doch quam daer een wter hut
 tendaer ic in was/ende riep die wijs dat si een
 vier bi den dooden maecten/ende si sneet hem dat
 hooft af/want hi en hadde maer een ooghe/ende
 schein leelijck vander siekten die hi ghehadt had
 de/also dat hy dat hooft daerom wech werp/ende
 het lichaem sengde hy die huyt ouer twier. Daer
 na sneet hy hem/ende deplde den anderen oock ge-
 lyck

lijck so haer ghewoonte is/en aten hem op tot aen
den cop en op die dermen nae/daer wisten sy ghe
breck aen om dat hy cranch geweest hadde. Daer
ginc ic ouer en weer door de hutten/inde eene byaf
den sy de voeten/inde andere die handen inde derde
die stucken vanden ligue. Doen sepde ick hem lieden
hoe dat die Carios dien sy daer byapden ende eten
wouden/hadde my alijt belogen en sepde ic hadde
sommige van uwen vrienden/ter wijlen dat ick by
den Portugaloisers was geweest geschooten ende
het was gheloghen want hi en hadde mi noyt ghe
sien nu weet ghy wel dat hi sommighe jaren onder
v geweest is/ende noyt cranc gheworden nu euen
wel om der loghenen wil die hy op my gheloghen
heeft/is mijn God toorn ick gheworden ende heeft
hem sieck gemaect/ende v hen ghegeuen dat ghy
hem ghedoot hebt ende ooc eten sult/alsoo sal mijn
God alle schalcken doen die mi leet ghedaen heb
ben ende noch doen willen. Door sulcke woorde
verscrieten haer der veel des dancke ic den almach
tigen God dat hi in allen dingen so geweldigen en
ghenadich tot my waerts hem verthoonde

Bidde daerom den Leser dat hy wel achttinghe
hebbe op mijn schrijuen/want ic en doe dese moep
te niet in sulcker wijse als oft ick lust hadde wat
nieuw te schrijuen/maer alleen om dat ick die op
rechte waerhept ende die weldaet Gods aen den
dach brenghen soude.

So naecte nu den tijt dat si wouden ten crijck
trecken/daer sy drie maenden op toegherust had
den om dien te voeren/soo hoeyte ick alijt als sy
wat trocken sy souden my by haer vrouwen thups
laten/ende soo woude ick ter wijlen sy wt waren
ontloopen sijn.

Hoe een Francoys schip aen quam
ende metten wilden handeleden van catoen en Bra-
siliehout / tot welck schip ick gheerne gheweest had
de / maer het en was van God niet versien.

Dat XL. Capittel.

Drent acht daghen te boozen als si wou-
den ten crÿch wt varen soo wasser eē Fra-
coys schip acht mylen van daer aen comē
in eenen hauene dpe Portu galoisers Roi-
de Jenero noemden / en op der wilden sprake Iter-
onne / daer pleghen die Franchopsen Brasilie hout
te laden so quamē si nu by dat doorp oock aen daer
ick in was met haren boot / ende buetten den wildē
peper / meercattē ende papegapē af ende daer quam
een wten boot aent landt die der wilden sprake cost
en hiet Jacob / die selue handelde met haer dien bat
ick dat hy my mede te schepe name / maer my heerē
sepdē neen / si en wouden my so niet wech schicken
maer

maer woude veel warē booz mi hebbē. Doē sepde
ic haer dz si mi selue by dz schip brochtē myn vris
den souden my waren genoegh gheue. Sp meyn-
den neen/want de hier metten boot syn hadden te
ten minsten een hemde genē/inidts dat ghy naect
gaet/maer sp en achten niet op v/alsoot ooc waer
was/maer ick sepde sp sullen my int groot schip
cleeden als ick daer quame. Sp sepden/dat schip
en soude soo coytz niet wech varen/sp moesten te
rygh/maer als sp weder quamen/wouden si my
daer by voeren. Soo woude den boot wederom
wech varen/want het hadde enen nacht by dat
dozp gheanchert. Als ick nu sach dat sp mette
boot weder wech wouden varen/dacht ic **O** ghi
genadigen God/als dat schip nu ooc wech vaert
ende mi niet mede en neemt/sal ick toch noch ont-
der haer ont den hals come/want het is een volc
dat gheen berouwen in en is.

Met dien ghedachte ghinc ick ter huten wt na
dat water toe/ende sp werdent ghewaer/ende lie-
pen my nae/ Ic liep booz haer hene/ende sp wou-
den my grijpen/maer den eersten die mi aē quam
floech ick van my/ende daer was dat heel dozp ac-
ter my noch ontquam ic haer/ende swam by den
boot. Als ic nu indē boot climmē woude steitē mi
die Franchopsen wederom wech/ende meynden
waert dat sp my teghen der wilden danck wech
namen/mochten si oock teghen haer op staen en
oock haer vanden worden Daer swam ick be-
droeft wederom nae den lande toe ende dachte nu
sie ick wel dattet Gods wille is dat ick langher
inder ellenden bliue/ende waert dat ick dat ont-
loopen niet versocht en hadde soo soude ic achter
na gemepnt hebbē het waer mijn schult geweest.

Als ick nu wederom by haer aent lant quam wa-
ren sp vrolgic ende sepden neen hy coemt weder doe
was ic gram en sepdt/meint ghi dz ic v so ontloopen
woude. Ick hebbe daer inden boot gheweest ende
mijnen lantfiden gheseyt dat sp haer op schickesou-
den teghen dat ghy lieden wt den crijch quaempt
ende my derwaerts bzenghet/dat sp dan veel wa-
ren by malcanderen hadden/ende v gauen/alsulcx
behaechde haer wel/ende waren wel te vreden.

**Hoe dat die wilde inden crijch troc-
ken ende mi mede namen/en hoe dat op den toorch
bergh sack.**

Wat XLJ. Capittel.

SMer nae in vier daghen versaemden haer
sommighe naeckers die totten crijch wou-
de trecke in dat dorp daer ic in was/daer
quam die ouerste Ronpan Bebe metten
synen oock daer by. Doen sepde mijn heere/hi wou-
de mi mede nemen/ick sepde dat hy mi thuis liet en
hadt oock wel ghedaen maer doen sepde die Ronpan
Bebe hy soude my mede nemen. Ick en gheliet mi
niet anders dan dat ick noode met trocke/op dat
sp als ick ghewillich mede ghetrocken hadde niec
ghedacht en hadden dat ick haer ontloopen soude
als sp by haerder vanden lant quam/ende des te
min acht op my hadden. Doc was mijn meynin-
ghe als sp my hadden thups ghelaten/ic wouds nae
dat Francops schip ghelooopen sijn maer sp namen
my mede/en waren. xxvij. naeckers sterck/ende
elcken naecker beset met. xvij. mans meer oft min/
ende haer der sommighe hadden gepropheteert met
haren afgoden vanden crijch met droomen ende an-
der gheckspele meer dwelck si ghebuycken alsoo dat
sp

sy wel ghemoet waren totter sake. Ende haer meyn-
ninghe was in die teghenheyt Brikloka te varen
daer si my vinghen/ende haer daer rondtom opt lae
verstercken/ende die haer in dier maten inde hande
vielen/om die met te nemen. Ende als wy den wt-
tocht des crijhs begosten/was indt iaer. M.C.C.
C.C. ontrent den. xij. Augusti. Soo loopen nu in
desemaent so voozgheseyt is/ een gheliecht van vis-
schen/die inde Portugaloisers sprake/ Dopnigha-
heeten op Spaensch Liefjes/en nider wilde sprake
Brattij wter zee inde soete wateren om daer in
te ligghen ende die Wilde heeten den tyt Bra-
kaen/als dan trecken si van beyden gemeynlyck tē
crjch waert/haer vanden so wel als si/om die vis-
schen op de repse te vangen ende te eten. Als sy daer
henen varen/varen si saechte/ende als sy wederom
varen si opt geringste dat si comen. Soo hoeyte te
nu alijt dat die oock souden opte repse sijn die welc-
ke der Portugaloisers vzienden sijn want die selue
waren oock inden wil desen int lant te vallen/also
my die Portugaloisers te bozen int schip gheseyt
hadden. Sy vzaechden mi doozgaens op de repsen
wat my dochte/oft si ooc yemant vanghen souden
ende op dat ic se niet gram en maecte/seyde ic. Ja-
Oock seyde ick haer/die vanden sullen ons verte-
ghen/so laeghen wi eenen nacht in eenen hoec lant
die Wattibi heet/daer vinghen wy veel van dien
visschen Bratti/die welcke so groot sijn als eenen
goeden snoeck/ende het waeyde dien nacht seer/soo
gheckten sy met my/ende wouden veel vzaegen so
seyde ick desen windt waeyt ouer veel dooden lieden
Nu wasser eenen anderen hoop van desen ooc te wa-
ter aen een riviere tusschen dat lant heenen gheuatē
ghenaemt die paraibe/Ja meynde sy hoe nae hebbe

die der byanden landt al reede aen gheuallen/ dat
haerlieder sommige sijn doot bleuen. Als wy nu
een dach reyse van daer si haren aenslach volbrin-
ghen wouden/ leegerden si haer int bosch by een
eylant welck sanccte Sebastiaen vanden Portu-
galoisers genaempt wort/maer die wilde hetent
Meyenbloe.

Als den Auondt aen quam ghinck die Ouer-
ste Kanpan Bebe ghenaeint door den leeger hee-
nen int wout preeckende/ende seyde sy waren nu
nae by der byanden lant comen/dat een pegelijck
sijnen droom onthielde die hen die nacht droomē
soude/ende dat sy toe saghen dat haer wat geluck
droomde/Als die reden wt was dansten sy tot
inden nacht met haren afgoden daer nae liepen
si/en als mijn here hem neder leide seide hi/ic sou-
de nuy oock wat goets droomen laten/ Ick seyde
ic en achte op geen droomē sy sijn valsch/so maect
met uwen God euen wel dat wy vanghen mogē
Als den dach nu op brac versaemdē haer die ouer-
ste om een becken vol ghesoden visch/ die welke
sy aten/ende vertelden die droomen so veel datse
haer wel gheuielen/sommighe die dansten medt
haren afgodens/ende sy hadden voorzghenomen
ende waren vanden wille om op dien seluen dach
na by haer der byanden lant te varen/by een plaet-
se Boywassukanghen genaempt ende daer wou-
den sy beyden tot dat den auont quam/ Als wy
wt hoeren van die plaetse daer wi dien nacht ghe-
legghen hadden Meynenbipe genaempt/brach-
den sy my noch eens wat my dochte. Doen seyde
ick/ter auontueren by Boywassukanghe sullen
ons die byanden vertegghenen/sijt maer wel ghe-
moet/ende by dat selue/Boywassukanghe was
mijn

mijn mepnighe woude ick haer ontloopen sijn
 waert dat wy daer waren comen/wandt daer sy
 my gheuanghen hadden/en was maer ses mylen
 weechs vanden seluen hoeck. Als wy nu so voort
 lanct dat lant henen voeren saghen wy oock naec
 kers die quamen ons teghen achter een eyland he
 nen/doen riepen si/daer comen onse vanden die
 Cuppin Jhants ooc aen doch woude si haer ver
 bergen achter eenē steē mette naeckers/opwez dē
 dat si onuersiens bi haer comē souden even wel so
 sy oser gewaer en gauē haer weder ter blucht na
 hare hups/en wy roide opt haesticste na wel vier
 gāssche brē lāc daer na quamē wi aē haet/en haer
 der warē vijfnaeckers vol/en warē al van bykio
 ka Ick kendese altsamen wel ende daer waren

ses Mammelucken in een van die vijf naeckers/
 ende die selue waren gedoept / onder haer waren

G iij twe

Twe gebroeders / die een ghenaeamt Diego de Bra-
 ga / die ander Domingo de Braga / die selue twee
 deden grote wepre / die een met eenen roere / de an-
 der met eenen flitsboge / die twee hielden op in ha-
 ren naeckten twee heel vzen tegē meer dan dertich
 handen onsen naeckers. Als sy nu haer pijlen ver-
 schoten hadden / vielen die Tuppin Jimba haer
 aen / ende namense gevangen / ende sommige wer-
 den terstont doot geslagen en geschoten / en beyde
 die broeders werden niet gewont / maer twee van
 den ses Mammelucken werden seer deerlicken ge-
 wont / ende vanden Tuppin Jkins oock sommi-
 ge / onder die welcke een vrouwe was.

Hoe sy metten gevangen en om gingen
 als sy wederom thups trocken.
 Dat xlij. Capittel.

H Et was twee grote mijle werchs vanden
 lande inder zee daer sy gevangen werden /
 sy haesten haer opt haestichste dat sy costē
 weder

Weder nae dat lant / om haer weder te legerē daer
wy dien nacht te voren laghen / als wy nu by dat
lant te Mepenbipe quamen / wast auont dat die
sonne onder gaen woude / daer seiden sy die geuon-
genen een peghelyck in syn hutte / maer die seer ge-
wont waeren / trocken sy aent lant / ende segenise
voort doot / ende suedense op haer maniere in stuc-
ken / en bradē dat vleesch. Onder die de dien nacht
gebraden werden / waren twee Manneluckē die
welcke Christenen waren / die een was een Portu-
galoeser / Georgio Ferrero genaempt een hooft-
mans sone / den welcken hy ghecregen hadde van
eender wilder vrouwen. Die ander heet Jeroni-
mus / den seluen hadde een wilde geuangen de wt-
onse hutte was daer ick in was / en synen name
was Parwa / die selue breet dē Jeronimus (God
heb syn siele) was Diego de Brage maechschap.
Den seluen auont als sy haer ghelegert hadden /
ginc ick in die hutten daer sy beide de broeders in
hadden met haer te spreken / want het warē mijn
goede vrienden te Bzikioha daer ick geuangen
wert / doen vraechden sy my of sy oock geten sou-
den worden / Ick seyde haer / dat sy dat moesten
stellen inden wille des hemelschen Vaders / ende
synen lieuen Soene Jesu Christi des gecrupsten
voort onse sonden / in wiens name wy ghedoopt
syn met hem inden doot / den seluen geloue ic ooc
dat hy my so lange behoet heeft onder haer / ende
wat die almachtige Godt met ons aen slaet / daer
met moeten wy te vreden syn.

Voort vraechden my beyde de gebroeders hoe
dat met haren neue Jeronimus was / Ick seyde
haer : hy lach by den viere en breet / en daer was
alrede een stuck van des Ferrero soon geten / dat

hūt ghesien hadde / doen weenden sy / ick troostese
weder ende seyde haer / sy wisten wel dat ick acht
maent oft daer ontrent onder haer geweest was /
ende dat Godt my bewaert hadde / dat sal hi met
u oock doen / betrouw hem. Doort seyde ic / het sou
de my met recht meer ter hertē gaen dan u / want
ick ben wt vzeemde landen / en den schrickelycken
handel van dien lieden niet gewoon / ghy spt hiet
op getogen ende gebozen. Ja meynden sy / ic was
soo inder ellende verhart / ic en achtent niet meer.
Als ick nu inde reden met haer was / hieten my
die wilden van haer gaen in myn hutte / en seyden
wat ick daer so lange reden met haer hadde / ende
het deerde my dat ick moeste van haer gaen / ende
seyde haer dat sy haer gantselijcken inden wille
des Heren geuen moesten / sy saghen wel wat wy
al ellende ende armoede in dit jammerdal hadden
Sy seyden sy en haddens noit so wel versocht als
nu / en meynden sy waren Godt doch eenen doot
schuldich / sy wouden oock des te vrolicker steruē
ter wylen ick oock by haer was / Daer mede ginc
ick wt haerder hutten / ende ginck door den gant-
schen leger / en besach de gehangenen / Ick ghinck
so alleen / en niemant en achte op my / ende hadde
be-repse wel comen ontloopen / want ick was by
een eplant Meynbipe genaemt / dwelck ontrent
tchien mylen weechs van Bykioka is / maer liet
om den geuangenen Christen wille / van den welc-
ken noch vier leuendich waren / Want ick dacht
ontloope ick haer / so worden sy toornich ende slaē
die selue dan terstont doot / ende in middelen tyde
mach ons Godt al te samen met malcanderen be-
waren / ende dacht also by haer te bliuen en haer
se troosten / also ick oock dede / Ende die wilde wa-
ren

ren my seer gunstich/om dat ick haer te horen ge
sept hadde op auontuere/ die vbanden sullen ons
tegen comen/alsoot nu oock geuiel/eñ sepden: Ic
waer beter Propheet dan haer Markaya.

✠ Hoe sy met haren vbanden dansten /
daer wy des anderen daechs ons leggherden.
Dat vlij. Capittel.

Des anderen daechs quamē wy niet ver
re dan haer lantschap by een groot ghe
berchte Occarasu ghenaemt/eñ daer le
gerden sy haer om dien nacht daer te bli
uen/Doen ginck ick in des ouersten conincx hut
ten konpan Bebe ghenaempt / eñ vraechde hem
wat sy metten Mammelucken inden sin hadde.
Wy sepdē/ sy souden gheten worden ende verboot
my ick en soude niet met haer spreken / want sy
was seer gram op haer/ sy souden thups gebleuē
syn ende niet met syn vbanden gegaen oft getroc
ken hebben teghen hem.

Ick

Ick seyde hem/hy soudese leuen laten/ende haer
vrienden weder om vercoopen. Hy seyde sy soudin
geten worden. Ende die selue Konyn Bebe hadde
eenen grooten cozf vol menschen vleesch vooz hem/
ende adt van eenen beeme ende hieldet my vooz den
mont/ende vzaechde oft ic oot eten woude/ende ick
seyde neen onuernuftich dier en eet vanden anderen
miet / soude dan die een mensche vanden anderen et
hy beet in dat been ende seyde Ja ware sche/ Ic bin
een Tpper dier/het smaect my wel/daer mede ginc
ick van hem. Den seluen auont geboot hy/een pege
lyck soude synen gheuangheuen vooz dat Woude
lyzenghen by dat water op een plaetse/en dat gebiet
de also Daer vergaderen sy haer/ende maecten eenē
grooten dans al rontom/daer stonden die gheuan-
gheuen in/daer moesten die gheuangheuen alle ghe-
lyck singhen en ratelen metten afgoden Tamma-
raka. Als sy nu ghesonghen hadden/begosten sy te
spreken die een na den anderen soo bymoedich/en
seyden/Ja wy trocken wt als cloecke lieden plegen
om onse vbanden te vangen ende teten nu hebt ghy
die ouerhant gecreghen en hebt ons gheuanghen/
maer wy en vragen niet daer nae/ die wepzachtige
stercke lieden steruen in haerder vbanden lant. So
is nu ons lant groot die onse sullen haer aen v wel
wyeken. Ja seyden die ander : Ghy hebt vande
onsen deel verdaen/dat willen wy aen v wyeken
Als die reben wt was/voerden een pegelic die sijn
wederom in sijn logemēt daer na te derde dage qua-
mē wi weder in haer lantschap/en eē iegelijc voerde
sijn gheuanghenen daer hy thups was. Die inden
dozpe vwartibt woonden daer ick in was hadden
acht wilde leuendich gheuanghen/ende drie Wa-
enelucken dat welcke Christenen waren namelijck

Diego de Praga ende sijn broeder Dominghos de Praga / ende daer toe oock noch een Christen die Antonio hiet / den seluen Antonio hadde mijns heeren sone gheuanghen met noch twee ander Mans melucken die welke oock Christenen waren / ende die voerden sy ghebraden thups om die daer te eten Ende het was den elfsten dach doen sy wederom thups quamen van dien dach aen te rekenen dat sy van hups voeren binnen welchen tijt si dese victorie teghen haer vyanden ghetregen hadden daer sy soo wreedelijck ende onmenschelijck mede omgvinghen.

✠ Hoe dat Franchops schip noch daer was daer si my brenghen wouden al so sy geloeft hadden als sy wederom wt den crpch quamen etc als voorszgemelt is.

Dat. XLIIII. Capittel.

Als wy nu weder vanden crijch thups comen waren / begheerde ick van haer dat sy my wou den nae dat Francopsche schip voeren want ick was met haer ten crijch gheweest / ende hadde hare vyanden helpen vanghen vanden welchen sy nu wel ghehoort hadden dat ick geen Portugaloiser was / Sy sepden Ja sy wouden my daer bi voeren / maer sy wouden eersten rusten / ende eten de Wokaen / dat is / dat ghebraden vleesch van beyden Christenen.

Hoe sy nu den eersten vanden twee Christenen aten / namelijk Georgio. Ferrero des Portugaloisers hooftmans sone.

Dat XLV. Capittel.

So wasser nu een Coninc ouer een hütte
rechte teghen miñder hutten ouer/die
selue was/genaemt. Taramtri/die had-
de eenē gebzaden/ende liet dzanck makē
na haer gewoonte en haerder veel versamelden
haer daer si dzonkē/sōgē en maectē grote vzeucht
Des anderen daechs na dat dzincken soden si dat
ghebzaden vleesch wederom op/en atent. Maer
des anderen Jeronpmy vleesch/hinck inder hut-
tē daer ick in was in eenē cozf ouer dat vier indē
roock wel dyp weken lant/dattet alsoo drooghe
was als een hout/en dattet so langhe ontegeren
hinck ouer dat vier was dese oorzake. Die wilde
dier hadde was genaemt Perwa / ende die was
op een ander plaetse ghetrocken wortelen te ha-
len om den dzanck te maken om des Jeronpmy
vleesch daer mede te bedzincken/dat den tijt alsoo
berliep/en sp en woudē my niet eer nae dat schip
boerē/sp en hadden dan eerst de feeste met Jero-
nimum gehouden/ende dat vleesch geten. Binne
desen middelē tijde was dat Francops schip we-
derom wech gheuaren/want het mocht ontrent
acht mijlen weechs van daer spn daer ick was.
Als ick die tijdinge hoorde/was ick seer bedroeft
maer die wilden seyden/sp plegen gemeenlick al-
le iaer daer henen te comen/ende also moeste ick
te bredē zyn.

✠ Hoe dat die almachtige Godt een
teecken dede.

Dat xlii. Capittel.

Ick hadde een crups gemaect van staken/
by dat welke ick dickwils mijn ghebedt
dede totten Heere/ende ick hadde den wil-
den beuolen sp en soudent niet wt trecken
haer

haer mocht ongeluck daer af comen/ maer sy berachten mijn woorden. Op een tijt was ick met haer op te visscherpen/ en daer en tusschen hadde een vrouwe dat crups wt ghetrocken / ende hadt haren man gegeuen/ om dat rout was/ die soude daer een soorte van Water noster s wyuē/ de welke sy van zeeslecken hups kens maken/ dwele my nu seer verdroot. Cozts daer nae beghostet seer te regenen/ en duerde sommige dagen. Sy quamen in mijn hutte/ begherende ick soudet met mijnen Godt maken dat den reghen mocht ophouden/ want waert dat niet op en hielde/ het soude haer plantinge berachteren/ want haren plantijt was daer/ Ick seide het was haer schult/ want sy hadden mijnen Godt vertozent dat sy dat hout hadden wt getogen/ want by dat hout plach ick mit mijnen Godt sprake te houden/ Als sy nu meynden dat dat de oorzsaecke was des regens/ so hielp my mijns heeren sone weder een ander crups oprichten/ ende het was doen ontrent een vze nae middach/ nae der sonnē te rekenē. Alst opgericht was/ werdet terstont schoon weder / en het was boozmiddage seer ongestadich. Sy verwonderde haer alle en meynden mijn Godt dede al wat ick woude.

Hoe ic op eenen auont met twee wilde op die visscherie was/ ende God een wonder sy my my verthoonde door eenen grooten regen ende onweder.

Dat XLV. Capittel

Ic stont ende vischte met noch twee van hēlieden/ waer af die eene noc een handē vernāēsten

ken was onder den wilben/ en was Parwa ghe-
naemt/ die Jeronimus gebzaden hadde/ En als
wy metten anderen stonden en vischten/ soo ver-
dreef hem eenen groten wint en reghen met eenen
donder int afschepden vanden dage/ ende reghen
de niet verre van ons/ so dat den wint den reghen
heel na by ons dreef. Doen baden wy bepde die
wilbe dat ick met mijnen Godt spreken woude/
dat ons den regen niet en mocht hinderen/ moge-
lijck sullen wy noch meer visschen vangen/ want
ick sach wel wy en hadden inder hutten niet te
eten. Die woorden beweechden my/ ende ick bad
den Heere wten grout mijns harten dat hy sin
macht by my woude bewinzen ter wijlen die wil-
be dat van my begeerden/ op dat sy nu sien soude
dat ghy mijn Godt altyt by my sgt.

Als ick dat geber volepnt hadde/ so coemt die
wint metten reghen aen prupsen/ ende het regede
merent ses schreden van ons/ ende op die plaetse
daer wy waren en vernamen wy niet/ soo dat die
wilbe Parwa sepde/ Nu sie ick wel dat ghy met
uwen God ghesproken hebt en wy vingen som-
mige visschen. Als wy nu inder hutten waren/
sepde alle bepde dese wilbe den anderen wilde dat
ick met mijnē God ghesproken hadde/ en sulcke
dinghen ghebuert waren/ daer af verwonderden
haer alle die andere.

Hoe sy den anderen vanden twee ge-
gebzaden Christenen aten / Jero-
nimus ghenaempt.

Wat xlvij. Capittel.

Als nu die wilde Parwa alle gereetschap by
malcanderen hadde/ als gheseyt is / liet hy
branch

dyanc makē om des Jeronimi bleesch te bedrincken. Als sijt bedroncken hadden/brochten sy die twee ghebroeders by my en noch eene Antonius genaemt/den welcken mijns heeren soon gheuanghen hadde/so dat onser vier Christenen by den anderen waren/ende moesten met haer drincken maer eer wi drincken wouden/dede wy ons ghebet tot God dat hy der sielen ghenadich woude sijn/ende ons oock als onse vze quame/ende de wilde alden met ons/ende waren vzolijck/maer wy aghen groote ellende. Des anderen daechs des morgheus vroech soden sy dat bleesch weder om op/ende atent/ende hadden op en corte tyt vernielt. Den seluen dach voerden sy my te verschencken/Als ick nu van beyde die ghebroeders schiet/baden sy my dat ick God voor haer biddē soude/ende ick gaf haer raet waert dat sy ontloopen costen/waert dat sijt henen nemen souden in geberchte/op dat sijse niet en costen nae gheuolgē want ick des gheberchs kenschap hadde/dwelck sy oock ghedaen hadden/ende waren so los worden ende ontloopen/also als ic namaels vernam oft sy weder gheuanghen werden/en weet ic noch niet.

Hoe si mi voerden om te verschencken

Dat XLIII. Capittel.

S Voeren met mi daer henen daer sy my verschencken wouden Tackwara sutibi genaēc en als wy een stuck weechs bandē lande waren/sach ick om na die hutten daer ick wt voer ende daer was eē swerte wolcke ouer die hutten. Ick wees haer dat en seyde mijn God was toornich ouer dat dorp dat Christen bleesch gheten hadden/Etc.

Ende als sp my haer brachten/leuerden sp my in
den handen vanden eenen coninck Abbati Woffa
gheghenaempt/den selzen seyden sp dat hy my
ghenen ouerlast doe oft laten doen en soude/wat
mijn God was breeffelijcken ouer die my leet de
den/want dat hadden si gesien doen ick noch by
haerderlieden was/ende ic dede hem seluen ooc
een vermaninge ende seyde/mijn broeders ende
mijn vrienden soudent coorts comen met een schip
vol waren/dat sp my slechs wel bewaerden ick
woude haer dan veel waren gheue/want ic voor
waer wiste mijn God soude mijns broeders schip
coorts aenbringen/Dat behaechde haer wel/ende
de Coninck hiet my sone/ende ick ghinc oock met
sijnen sonen op het wepderck.

✠ Hoe dat my de wilde van dien dorpe
verrelden hoe dat dat voorszghemelde schip wt
Franckrijck weder werch gheseylt was.

Dat. 2. Capittel.

Die wilde van dien dorpe seyde my/hoe
dat dat voorszghenoemde schip Maria bel
lete ghenaempt van Diepe daer ic geer
ne in geweest hadde/al daer volle ladin
ge gecregen hadde/namelijc Brasilienhout/peper/
cattoen vederwerck/meercattē papegaven en die
gelijcke ware als daer valt/ende sp hadden daer
inder hauenen Rio de Jenera eē Portugaloisers
schip ghenomen/ende hadden een vanden Portu
galoisers eenen wilden coninck Itawu genaet
ghegheuen/ende die hadde hem geten. Doc was
die Francops in dat schip die den wildē beuolē
hadde doen ick gheuanghen wert dat sp my eten
souden ende die woude wederom na hups baren/
ende dat was dat schip als voorszgherhaelt is/als
ich

ick den wilsden ont liep/ en by haeren bootswom
ende sp my niet in nemen en wouden. Ende dat
selue was om comen oft bleuen op te wederom
reysse/ want niemant vernomien hadde waer dat
bleue doen ick metten anderen schepe in Franco
ryck quam also namaels verhaelt wort.

Hoe dat coorts nae dat ick verschoncken
was een ander schip wt Francryc quam die my
tochten/ Etc.

Dat III. Capittel

Dick was ontrent. xiiij. dage int dozy tare
wara sutibi/ by den coninck Abbati Bos
sanghe/ so ghebuerdet op eenen dach dat
sommighe wilden by my quamen// ende
seyden sp hoorzden schieten/ dat moeste in Jeroen
ne sijn welke hauene dock geheeten wort Rio de
Zeuro/ als ick nu sekerlyck wiste datter eē schip
was seyde ick haer dat sp my daer brochten wāt
het mogē myn broeders sijn/ sp seyden Jae/ maer
hielden mi noch op sommighe daghen/ In midde
len tyde soo ghebuerdet dat die Franchopsen die
daer in comen waren hoorden dat ick daer onder
die wilde was/ doen schickte die Capiteyn twee
ghesellen vanden schepe/ maer sommighe/ wilde
de coninghen/ die welke sp te vrienden hadden in
der vleckē daer ic in was en quamen in een hut
te waer af die coninc Sowaralu hiet vast byder
huten daer ic in was mi wert die tjdinge bracht
vanden wilden dat daer twee vandē schepe comē
warē ic wert blide ginc tot haer/ en hietse willeco
me in der wildē sprake/ als si mi so ellēdich sagen
gaē/ hadde si medelidē met mi/ en deilde mi van
haer cleder en mede,

Ick vzaechde haer waerom sy comen waren / Sy
sepden om mynent wille / haer was beuolen dat
sy my te schepe brachten / Doen verblide ick my
van herten ouer die barmherticheyt Gods / en ic
sepde tot een van handen tween Perot genaempt
die welcke der wilder sprake coste / hy soude te
verstaen geuen dat hy myn broeder ware / en hadde
de my sommige kisten vol comenschap gebracht
dat sy my met haer te schepe brachten / en die kisten
haelden / en dat hy te verstaen geuen soude dat
ick onder haer bliue soude om peper en meer an
dere ware te vergaderen tot dat die Schepen we
der quamen op dat ander Jaer. Na dien woordē
brachten sy mij met haer te schepe / ende mijn Hee
re tooch seluer mede / Sy hadden int schip alle me
deliden met my / ende deden my veel goets / Als
wy daer ontrent eenen dach of vyue geweest had
den int schip / vzaechde my der wilde Coninc Ab
bati Boffanghe / den welcken ick geschenct was /
waer die kisten waren / dat icse my liet geuen / op
dat wy weder in tyt thups comen mochten. De
selue meyninge sepde ick den ouersten des scheeps
en die beual my ick soudese op houden / tot dattet
schip synen vollen last hadde / op dat sy haer niet
gram en maecten / oft onghemack onder stonden /
aen te nemen / ende eenighe verraderpe anrichten
mochten / als sy sagen dat sy my int schip behou
den woude / om dat een volck is daer geen betrou
wen op en is / maer mijn heer die Coninck meyn
de gantschelijck hy woude my mede thups waert
hebben / maer ick hielt hem so lange op met woor
den / ende sepde hem dat hy niet soo seer en haeste
want hy wiste wel als goede vzienden te samen
comen / en costen so niet ghescheyden / maer als sy
metten

metten ſchepē wech wouden/ dan ſouden wy oec
wederom na ſpuder hutten varen/ ende hielt hem
also op/ Ten leſten als dat ſchip toegheruſt was/
verſaemden die francopſen alle by malcanderen/
ende ick ſtont by haer/ ende mijn heer die Coninc
met die hy by hem hadde/ ſtonden oock daer. En
die hoofman des ſcheeps liet den wilden ſeggen
met ſpnen taelsprecker/ dat hem wel behaechde
dat ſp my niet ghedoot en hadden / na dien ſp my
onder hare vbanden gheuonden hadden/ liet hem
voort ſeggen (om my met beter gheuoechlicheyde
van haer te brengen) dat hy haer wat geuen wou
de om dat ſp my ſo wel bewaert hadden/ daerom
hadde hy my met hem int ſchip begheert/ om dat
hy my ſommige waren doen ſoude/ en dat ic on
der haer bliuen ſoude/ terwijlen ick by haer be
kent was/ om peper ende ander goet te vergade
ren/ dat hem dienende was/ tot dat hy weder qua
me/ So hadden wyt nu ſo geſloten/ dat een oft x.
banden ſchiplieden verſaemden/ die welcke my in
eeniger manieren gelijck en gonſtich waren/ deſel
ue gauen wt dat ſp mijn broeders waren/ en wou
den my mede thups hebben/ Deſe meininge wert
den wilden voort gehouden/ dat mijn broeders in
geender manieren en wouden hebben dat ick we
der aent lant ſoude gaen/ maer ick moeſte thups
trecken want ons vader begheerde my noch eens
te ſien eer hy ſtozue. Doen liet hem die Capiteyn
oock weder ſegghen/ hy was die ouerſte int ſchip
en hadde geerne dat ick wederom aent lant ginck
maer hy en was maer een menſche/ en mijne broe
ders waren veel/ en en coſt niet tegen haer gedoē/
Dat wt geuen gebuerde also/ om dat ſp met pro
perheyt banden wilden geraken ſouden/ ende ick

seyde oock tot mijn Heer de Coninck. Ick woude
geerne weder met hem te hups trecken/maer hy
sach wel mijn broeders die en woudens niet toe
laten. Doen begost hy te weenen int schip/en sey
de/als sy my wouden mede nemē/dat ic dan met
ten eersten schepē weder quame/want hy hadde
my booz sinen sone ghehouden/en was seer toor
nich op die van v wattibi dat sy my hadden wil
len etc. En eene van synē vrouwen die welke ooc
mede int schip was/moesten my beschrepen nae
haer ghewoonte/ende creet oock op haer manie
re. Daer na gaf haer de hooftman somnige wa
re/weert sijnde ontrent vijf ducaten/in messen/
aeyren/spieghelen ende cammen/Daer mede to
gen sy weder aentlant na haer wooninghe. Also
halp my die almoghende God wt der tyrannen
ghewelt/hem sy prijs en eere/dooz Jesum Chri
stum sinen sone onsen salichmaker. Amen.

Hoe die ouerste des schip genaemt
waren/ende van waer dat het schip was / ende
watter noch geschiede eer wi wter hauenē voertē
en hoe lāge dat wi opter reisē na Vrancryc wart

Dat. LII. Capittel.

Die hooftman des schips was genaemt
Wilhem de Moner/en die stiermā Frā
chops de Schantz/dat schip was ghe
naemt Catharine van wattauille/ etc.

Hy rusten dat schip toe om weder na vancryck
te zeylen/so ghebuerdet op eenen morggen doen
wy noch inde hauene Rio de Jenero ghenaent
laghen dat een Portugaloisers schipkē quamen
woude wter hauenen baren ende hadde ghecomē
schapt met een gheslacht wilden die welke sy te
vriende hebben/ende heeten los Markapos/diēs
lantfcha

lantſchap ſtoot aē die Tuppin Amba/welcke de
 Franchopſen te vziende hebbē/die beide natp ſp
 vbanden met malcanderē ende het was dat ſchip
 ken ſo voor verhaelt is dat na mi comē was om
 mi vanden wilden af te roopen/ende hoorde een
 Factoor toe Peeter Koſel ghenaemt. Die Fran-
 chopſen ſtaker haren boot wt wel verſien met ge-
 ſchut voeren teghen haer in/ ende mepudense te
 nemen ende namen mi mede om dat ic met haer
 ſprekē ſoude datſe haer opgeuē ſouden/maer als
 wy dat ſchip aen vielen floegen ſy ons wederom
 af/ende alſoo werden ſommighe Franchopſē ge-
 ſchoten/en ſommighe gewont. Ic wert ooc totter
 doot toe gewōt met eenē ſchuet veel meer dā pe-
 mant vādē genē die daer leuēdich bleuen waren/
 en ick riep in deſeu ancx̄t totten Heere/want ic en
 voelde anders niet dan des doots noot/ende hadt
 onſen goedertieren God en vader dat hy mi toch
 noch behoeden woude/op dat ick inder Chriſten
 lantſchap wederom comen mochte en dat ic daer
 ſijne

Spne aen my verfoonde weldaet / ander lieden doe
 vertellen mochte ter wijlen hy my toch wt der ty
 rannen ghewelt verlost hadde / ende ick bequam
 noch wederom in volcomen gesontheit / ghelooft
 sy den goedertieren Godt van eeuwichheit tot ee-
 wichheit. Anno M. D. ende Liiij. den lesten Octo-
 ber gingen wy inde hauene van Rio de Zeyero te
 seyle / en voeren weder na vranryck / wy hadden
 ouer zee so goeden wint / dat haer die schiplieden
 verwonderden / en meynden dat een alsulcke we-
 der een sonderlinge gaue van God moest syn / ge-

lijkt oock wel te gelouen is. Oock dede de Heere
 een merckelijck wonder teecken by ons op der
 Zee / want op den seluen dach voor den Kersdach
 quamen veel visschen rontom dat schip / die welc-
 kenen zee verckenen heet / en dier vingen wy so
 veel / dat wijer sommige dagen genoeg hadden.
 Des seluen gelijcken oock op den heplighen drie
 Coningen auont beschiet ons Godt oock vissche
 ghenoech / want wy anders op die repse niet veel
 teeten

teten en hadden dan wat ons Godt wter zee gaf.
Daer na op den xv. dach Februarij oft daer om-
trent/quamen wy int Coninckrijck van Fran-
rijck inden Jare M. D. en LV. by een stedeken
Honflox ghenaeint/ en leyt in Normandien/ wy
en sagen op die gantse reyse int weder comen geē
lant by cans in vier maenden. Als wy nu te lande
comen waren/ende sy dat schip ontladen woude
doen halp ick haer lieden oock/als daer u oock ge-
daen was/ doen dancte ic haer lieden vā haer wel
daet die sy my bewesen hadden.

Daer na begeerde ic een paspoorte vanden hooft-
man/maer hy hadde lieuer ghesien dat ick noch
een reyse met hem aenghenomen oft gedaen had-
de. Maer euen wel/doen hy sach dat ick gheenem
lust te bliuen en hadde oft mede reysen en woude
so bestelde hy my een paspoorte van Moensozal
Mirant/een ouerste in Normandien. Die selue
oock als hy van my ghehoort hadde/dede hy my
booz hem comen en gaf my selue die paspoorte/
en myn hooftman gaf mi teergelt om ouer wech-
te comen. Also nam ick doen oorlof/ en vertroock
van Honfloer na Habelnuef/ende van Habelnuef
track ick na Diepen.

Hoe ic te Diepen in des hooftmans
hups des schips Belette gheuoert werde daer hi
de hupsweert en ouerste was de welke vooz ons
wt Brasilien gerepft was en de noch niet comen.

Dat. LVII. Capittel/

Dat voorszeyde schip Maria Belete genaēt
was van Diepen/ en daer in was die tael-
speker ooc/die den wilden beual datse my
eten souden ende die ghene die my niet mede in
haren

Haer boot nemen en woude als ic den wilde ont
liep/ en haer hoofdman was die selue die den wil
den eenen Portugalopser gegeue hadde om te ee
ten/ na dat hy hem syn schip genomen hadde/ dese
al tsamen wazen booz ons op de reyse om weder
om in vranckryck te varen/ en en waren niet ha
ren schepe belete ghenaeint noch niet te lande co
men/ als ic daer quam/ hoe wel sy na die reeckens
schap van dat schip wattauilla/ dwelck my van
den wilden docht/ drie maenden booz ons souden
comen syn. Deser seluer lieden wijs en vzienden
quamen by my/ en vzaechde my oft ic sy niet ver
nomen en hadde/ ick seyde/ Deer wel heb ic sy ber
nomen/ daer sy een deel godlose lieden int schip
sy syn waer sy willen/ en vertelden haer hoe dat
ter een van haer lieden onder den wilden geweest
was die oock int schip was/ die den seluen wilde
beuolen hadde dat se my eeten souden/ maer noch
tans heeft my die almoeghende Godt behoedet/
en seyde haer boozt/ hoe dat sy met haer boot by
de hutten geuaren waren/ daer ic in was/ en had
de den wilden peper en meercatten af gemangelt
en hoe dat ick den wilden ontloopen was/ en tot
haer by den boot geswommen was/ maer dat sy
my niet en hadden willen innemen/ en hebbe daer
om moeten aent lant s weinmen onder den wilde
het welcke doen ooc eenen grote hartzweer was/
en dat sy den wilden eenen Portugalopser gegeue
hadden om te eeten/ het welcke die wilde ooc dede
en hoe dat sy my geensins geen genade en hadden
willen doen/ oft bewiisen daer dooz sie ick nu ooc
wel dat het de lieue God so goet met my gemeins
heeft/ dat ic (God sy lof) booz haer hier ben om v
lieden die nieuwe tydinge te vziengen. Sy mogen
oock

noek comen als sy konnen/maer ic wil v een **W**ys
pheet syn/dat sulck ongenadicheydt en tyranneye
die sy daer int lant aen my gedaen hebbe/dwelck
haer Godt vergheuen wil / en sal onghestraft niet
bliuen/het sy int cozt oft int lange/want het was
blyckelijck ende goet te syn dat in my selue de **He**-
re Godt inden Hemel ontfermherticheyt getoont
heeft/noch seyde ick voort/hoe wel dat dien op de
reys gegaen was die my banden wildeu getoche
hadden/also dat oock de waerheyt is/want God
gaf ons goeden wint/ooch goeden visch wter diep
te vander zee. Sy hielden haer qualijcken ende
meynden wat my dochte / oft sy oock noch vooz
handen oft leuende waren.

Ende om dat ick haer niet heel quaden troost
geuen en soude/soo seyde ick/Sy souden noch mo-
gelijck comen moeghen/hoe wel dat den meesten
hoop ende ic anders niet rekenen coste dan dat sy
metten schepe verbroncken en bleuen waren.

Na alle dese woorden so schiet ick van haer/ende
seyde sy souden den anderen weten laten oft sy
quamen. Godt hadde my geholpen/en dat ic daer
geweest hadde/van Diepen vooz ic met een schip
na Londen in Engelandt/en daer was ick sommi-
ge dage/ Daer na vooz ick van Londen in Zee-
landt/en van daer na Antwerpen. Alsoo heeft
my die almoegende Godt (wien oock alle dinck
mogeijck is) wederom in myn Vaderlandt ghe-

holpen. Hem sy ewelijck lof prijs ende
eere van eeuwichheit tot eeu-
wichheit Amen.

Amē

**Mijn ghebet tot God den Heere ter
Wijlen dat ic inder wilden lieden gewelt was om
my te eten/Etc.**

Ghebet.

D Ghy almachtichz/ ghy die daer hē hemel
en aerde ghesundeert hebt/ Ghy God on-
ser Dooz-vaders Abraham Isaac en Ja-
cob Ghy die dat volc van Israel so ghe-
weeldichlycken wt haren vbanden handen ghe-
woert hebt dooz die roode zee Ghy die Danielen
onder den leeuwē bewaert hebt/v bidde ick ghy
eeuwige God gewelt hebber dat ghy mi wilt ver-
lossen wt der hant van desen Tyrannē die v niet
en kennen. Om Jesus Christus ws lieuen soons
wille/die welke die gheuangenen/verlost wter
eewigher gheuanghenisse/niet te min Heere ist
uwē wille dat ic sulcken Tyrannischen doot
lijden sal/van desen volck die v niet en kennen
en seggē als ic haer van v segge/ Ghi en hebt ge-
macht mi wt harē hādē te nemē so sterc mi inder
lester vze als si harē wil aē mi wille volbrēgē/dz
ic dā nz en twijffele aen uwe barmhertichz/ende
moet ic dā so veel ljdē in deser ellende/so geeft my
toch hier namaels ruste/en behoet my dooz een
toecomende ellēde daer dooz alle onse voorvads
geureest hebben/euē wel Heere ghy condt mi wel
wt haer gewelt helpen/Helpt mi. Ic weet Ghy
ront my wel helpen. En als ghy mi geholpē help
en hebt so en wil ick dat den gelucke niet toe schri-
uē maer allē uwe geweldige/hant en dat die my
wt haerliedē gewelt geholpē heeft/en uwe wel-
daet wil ic prijsen en int licht brengen onder alle
mensen waer ic comen mach. Amen.

Epnde des eersten boecx.

En

Een warachtich

Cozt Bericht vanden handel/ Ende zes-
den der Tuppin Imbas / diens gheuanghen ick
geweest bin/woenende onder haer in dat Landt-
schap America / dwelck leydt inden ruyg.
waedt op der Zuydt syden der linnē
Equinoctiael/ende stoot aen
een Riviere Rio de Je-
nero genaempt.

(.d.)

Ghedruckt tot Amstelredam voor Cozo-
nelis Claesz Boeck-vercoper/woes-
nende opt Water by die oude
brug/int Schryf-boeck.

Hoe die schip vaert beghint wt Portu-
gal nae Rio de Feuera/ghelegen in America/
ontrent inden. xciij. graet Tropici Capricorni.

Dat I. Capittel.

Lisbona is een stadt in Portugael ghele-
gen inden. 39. graet op de noord syde der
linien equinoctiael/alsmen van Lisseboe
wil af varen op die prouincie van Rio de
Feuera/ghelegghen int lantschap van Brasiliën
datmen oock America noemt/so vaertmen eerst-
mael op eplanden die heeten Cannarie en behooren
den continck van Spaengien toe ende het sijn
die sesse die hier genaempt worden Deerste gran-
canaria. Het tweede Lanferutta/Het derde Fo-
te. Ventura. Het vierde Il Ferro.
Het vyfde Ia Palma. Het sesste Tinereffe. Van
daer vaertmen na eplanden die heeten Las Insu-
las de cape verde/dat is soo veel gheseyt als Die
eplanden des groenen houts welc groen hout int
swert moozen lant leyt dwelck oock wel Gene ge-
naemt wort Die voorgemelde eplanden ligghen
onder den Tropico Cancri ende behozen den Co-
ninch van Portugal toe. Van dien eplanden seilt
men suptwest na dat lantschap van Brasiliën toe
ende is een groote wijde zee/men seylt dize maen-
den oft langher eer datmē in dat lantschap coemt
Eerst seyltmen optē tropicum Cancri dat hy ach-
ter blijft. Daer nae door die linien equinocti-
ael asmen die noordwaerts achter seylt so en siet
men die noordsterre niet meer/welcke men oock
noempt Polum articum. Daer nae coemptmen
inder hoochde des Tropici Capricorni/ende mē
vaert

baert onder die Sonne henen/ende als men ouer
die hoochde des Tropici Capricorni is nae die
middaechts syde/so baertmen vander sonnen af
na den noorden toe. Daer is altoos groote hitte
tusschen beyde die Tropici ende dat voorszghenoet
de lant Brasilien leyt eens deels inden Tropici/

Hoe dat lant America oft Brasilien
ghelegghen is/so ick eensdeels ghesien hebbe

Dat III. Capittel.

America is een groot landt/ende heeft veel
gheslachten van wilde lieden/die selue heb-
ben veel veranderinge van spraken en daer
sijn veel seltsame dieren Het is lustich om aen te
sien/ Die boomen sijn altyt groen/maer het en
heeft geen bosch oft hout dat den boomen/bosscē
oft houte van desen lande ghelijc is. Die lieden
ghaen naect want het en is in dat deel des lants
dat tusschen die Tropici leyt in geenen tijt des
jaers soo coudt als hier ontrent Michaelis oft
banis Maer dat deel des lants dat hem Supdt
waerts vanden Tropicus Capricorni sterckt/is
wat couder ende daer wonen een natie van wilde
die Carlos heeten/die selue ghebruycken huyden
van wilde dieren/die welcke sy eerst sijn bereydt
en haer daer mede bedecken. Der selver wilden
wijfs maken dinghen van cattoen oft boomwol-
len gharen ghelijck eenen sack/onder ende bouen
open dat trecken sy aen en heeten op haer sprake
Toppop. Daer sijn int lant sommige vruchten
der aerden en boomen daer haer die menschen en
dieren mede gheneyen.

Die

Die lieden van die lande sijn root ende byyn vā
berwen/om der sonnen wil diese alsoo seere ver-
brant/een gherasch volck ende wel gemaect vā
leden/listich tot alle booshept seer gheneycht om
haer byanden te veruolgen ende te eten etc.

Haer lantschap America heeft sommige hondert
mijlen noorden ende supden inde lenghe/van wel-
ken ic wel vijfhondert mijlen lancx dat lantschap
henen ghezeyt hebbe ende een deel in veel plaets-
sen des lants gheweest ben.

Van een gheberchte dwelck daer int lant leyt.

Dat. III. Capittel.

Het heeft een gheberchte dwelck reickt op
dyp mijlen nae by der zee/maer op som-
mighe plaetsen voordr/en op sommighe
plaetsen naerder/ende beghint ontrent in
der hoochde Boiga de todis los sancos/eē plaet-
se alsoo gheheten daer die Portughaloifers ghe-
bout hebben ende wonen/Ende dat selue geberch-
te streckt hem inder lengde aen de zee 204. mijlen
ende inde hoochde. xxix. gra dus op der Supdt sy-
den der linnen equinoctiael. Desen berch eyndet
hem op plaetsen/ende is acht mylen breedt. Ach-
ter den berch ist plat lant en daer comē veel schoo-
ne riuieren tusschen die berghen wt/ende heeft
veel wilts/Ende inden bergen onthouden daer
een gheslacht wilder lieden die waiganna heeten/
die selue en hebben gheen vaste wooninghen ghe-
lijck die andere die voor ende achter die berghen
woonen. De selue Wapanna hebben oorlooghe
tegen alle die andere natien/ende waer sy die krij-
ghen/die eten sy desghelijck also doen de andere
haer

haerlieden oock/ Sy trecken het wilt na int ge-
berchte/ en syn cloeck om wilt te schisten metten
hantboge/ en gebruiken veel behendicheden met
andere dingen/ als leppnetten / en ballen daer sy
dat wilt mede hangen. Daer is oock veel wildere
honichs int geberchte/ den welcken sy eeten/ Sy
connen oock gemeenlic ghelyc het gebierte kieté/
en gelyc de vogelen singhen / op dat syse te beter
verschalken konnen/ Sy onsteken haer hier van
twe housterkens / ghelyck die ander wilden oock
doen/ Ende dat vleesch dat sy gemeenlic eté
braden sy/ Sy vertrecken niet wyf ende kinderett
als sy haer ergens achter legeren. Seer na by ha-
ren vanden landt vlechtten sy thynnen / vast om
haer hutten henen/ op datmense niet haefelycke
en soude connen ouer lopen/ ende om der Tygher
dieren wyl/ steken oock scherpe doornen rontom
de hutten Maria tide Ju genaempt/ gelyck some
hier minckijfers leyt/ en dat doense wt vrese van
haren vanden. Den helen nacht hebben sy hier
by haer/ ende als den dach aen comt/ so doen sye
wt/ op datmen den rooc niet en wort siende/ ende
haer na spueren. Sy laten lanck hapy opt hooft/
en lange nagelen aen de vingeren wassen. Sy heb-
ben oock ratelen Maraka genaemt/ gelyc die an-
der wilde/ de welcke sy vooz Godt houden/ hebbe
oock haren drauck en dansen. Oock wilde dieren
kanden/ daer sy mede singden/ en steenen Beptels
daer sy mede houwen/ ghelyck die ander natien
oock gehadt hebben/ eer sy metten schepen ghecom-
menschap hebben. Sy trecken oock dicwils we
na haren vanden. Als sy die vangen willen/ lega-
gen sy haer achter dorre houteren die by haer der
vanden hutten staen/ en doe dat daerom of daer

kenighe tot quamen van haren vbande om hout
te halen/dat sijse dan vanghen souden Sy gaen
doek veel tpramelicken met haren vbanden om
da haer vbande met haer doe want sy snijde haer
dickwils armen en beenen al leuedich af va groo
ten nyt/maer die andere slaen haer vbande eerst
doot eer sijse snijden om te eeten.

Hoe die wilde Tuppin Amba diens
gheuanghen ick was haer wooninghe hebben.

Dat IIII. Capittel.

Sy hebben haer wooninghe vooz den vooz
ghenoemden ghrootten gheberchte vast aen
der zee/doek achter dat gheberchte strect haer lie
der wooninghe wel lx. mijlen/ende daer coemt ee
vlietende water wten berghen inder zee vliete dat
selue bewoonen sy op een sijde/ende heet die paral
be/lancx den zeeftroom henen hebben sy ontrent
xxvij. mijlen lants dat sy bewoonen Sy sijn al
omme met vbanden bedronghen Op die Noord
sijde palen sy haer met een gheslacht wilden die
weittaka heeten/ende sijn haer vbanden Op die
zupdtsijde sijn haer vbande die de Tuppin King
ghenaempt worden. Te landwaers in sijn haer
vbanden Karapa genaemt/Maer die waigamna
die int geberchte vast by haer sijn/ende noch een
ander gheslach tedie Makapa heeten/en tusschen
haer wonen/van dese hebben sy seer groot ver
volch. Die voozgenoemde gheslachten hebbē crijch
dooz malcanderen hene en als deen den anderen
vangt/die etē si. Sy sette haer woninghe gaerne
daer sy dwater en hout oft bosch niet verren en
hebben/om wilt en visschen te crigen / ende als
sijt op een plaetse verwoont hebben veranderen
sp

sp haer wooninge op een ander plaetse/ En als si
dan willen haer hutten makē/ verfaemt een ouer
ste onder haer eē partpe oft. xl. mans en vrouwe
alle die sy gecrijgen can en dat sijn ghemeynlijck
vrienden en magē onder malcanderen/ Die selue
rechten met malcanderē een hutte op/ die welcke
is ontrent. xiiij. voet breet. en wel. xv. voet lanck/
daer na dat haerder veel sijn ontrent twee vade-
men hooge/ bouen ront gelijc eenē kelder gewelf
sel/ dat selue decken sy dicht met palmen rieten
datter niet in en reghene/ die hutte is binnen al
open/ daer en heeft niemant geen gemak op sijn
seluen toe ghemaect/ een pegelijcke partpe wijf
ende man heeft sijn cupinte inder hutten op een
syde van xij. voeten/ op die ander syde desghelijc
een ander partpe/ also sijn haer hutten vol/ en een
pegelijcke partpe heeft sijn eygen vier. Die ouer
ste heeft sijn logement inder middelt vander hut
tē/ en si hebben ooc alle ghemeynlijck dyle poort
kens oft dozen/ te weeten/ op elck eynde een en in
midden eene/ sy sijn oock soo leeghe dat sy lieuen
moeten bucken als sy wt en in gaen haer dozen
hebben Inttel ouer de seuen hutte/ en late eē plaet
se tusschen die hutte daer sy haer geuangenē doot
laē/ Ooc sijn sy genpcht tot stercken rontdā haer
hutten te maken die welcke ghemaect worden in
sulcker manieren ghelijck hier na volcht.

Hoe dat sy haer hutten ende stocketten
maken. Dat. V. Capittel.

Sy maken een staectsel om die hutten hee-
nen van palmen hout oft van boomen/ die
clieuen sy van een/ Dat staect is wel ander half
vademen hooghe / ende maectent soo dichte dat
ghenen pyl daer tusschen dooz comen en conde.

Sp hebben r'erne schietghaetkens daer in so
 door wi schieten. Ende om dat staeketsel

kenen maken se noch een ander staket vā grootē
 staken maer si en setten die staken niet vast to
 malcanderen/maer wel also datter geen mensche
 en can dooz ghecruppen/ende hebben sonw'ighe
 die maniere dat si die hoofde handē genē die si ge
 tē hebbe op die staeketsels stekē voor aē dē ingā
 vander hutten.

Hoe sp vier maken

Dat. VJ. Capittel.

Sp hebben een soerte van hute dat heeten
 sp v'akuelba/ende dat dzoogen sp ende
 nemen dan twee storkens eenen vinger
 die/en wijuen den eenē op dē anderē en
 dan gheeft dat stof ende roock van hem/ende die
 hitte vanden wijuen steect den stof aen/en daer
 mede maken si vier also sp willen

Waer in datse slapen

Dat. IJ. Capittel.

Slappen in die dingē die si heeten **Tunt** op
haer sprake/ende sijn van cattouen garen gye
maert/ende die binden si aen twee palen boude des
zerden/ende heb en des nachts alijt vier bi haer
Dy en gaen des nachts niet geerne wt haren hute
ten haer gheusech doen sonder vier soo seer vree
sen sy booz den dupuel den welken sy **Zugange**
noemen/ende sien hem ooc dickwils.

+ **Hoe gheschickt dat si lieden sijn om**
wilde dieren ende visschen te schieten met pijlen.

Dat/VIII. Capittel.

Als sy int bosch gaen oft by den watere so
hebben sy altoos haren boghe ende haer pij
len by haer. Ende alsoo si int bosch gaē/ heb
bē sy alijt haer gesicht om hooge na die bo
men/in achter ende booz. Ende als sy wat verne
men van groote boghelen/mercatten oft ander
sins eenighe vieren die haer op die boomen hou
den/gaen toe/en legghen toe om te schieten/dol
ghende haer so langhe nae tot dat sy wat vangē.
Selden ghebueret als een wt gaet na dat wepde
werk/dat sy ledich thyns coempt/Desgelijcx vol
gen si die visschen na vast by dē oener vander zee/
sy hebben ooc eē scherpe gesicht/want als hem er
ghens eenen visch verheft/daer schieten si na/luc
tel schuaten faelgeren si/ende als si eenen getrefte
hebben springhen si int water ende swemmen hē
nae. Sommighe groote visschen als si den pijl ge
uoelen gheuen haer seluen te ghronde/ ende dye
selue dupckelen sy nae wiel tot ses bademen diep/
ende brenghen die mede. Sy hebben henghelen
en netten/ende dat garen daer sy die af maken oft
een een blechten trecken si van lange scherpē bla
des

beren/welcke sy Tockaen heeten/ende als sy met
ter garen oft netten visschen vanghen willen/so
vergaderen haerder sommighe by malcanderen/
een peghelijck heeft sijn beteckende plaetsen ende
enen hoek waters daert niet diep en is. Dan
gaen sommighe ende slaen int water crupswijs
door een dan so loopt de visch nae de diepte/ende
comt haer alsoo in haer garen/die dan het meeste
vangt die depl't den anderen mede. Daer comen
wock dirkwils toe die verre vander zee wonen/
ende vanghen veel visschen tsamen bradense heel
doore/stootense ende maken meel daer af/dwelck
sy wel drooghen ende malen/also dat langen tyt
dueren can ende dat voeren si mede thups/ende
eten wortelen meel daer toe/maer souden sy die
visschen ghebraden mede thups voeren/sy en sou
den niet langhe dueren/want sijse niet en souden.
Wock packmen dat meel beter by een ende daer
gaets meer op enen hoop dan vanden gebraden
visschen.

**Wat fatsoen oft ghestaltenisse dye
lieden hebben/** **Wat. 33. Capittel.**

Het is een sijn wel ghefatsonneert volck bep
de man ende wyf ghelijck als die lieden
hier te lande sijn/alleenlijck dan datse byyn sijn
nader sonnen/maer sy gaen al naeck't ionck ende
oudt/ende en hebben ooc niet met ailen voor die
schamelheyt Sy verstellen haer seluen niet schil
beren ende berwen si en hebben gheenen baert/
want sy plucken dien wt metter wortelē also die
wils als hy wast maken ooc gatē inden mont en
in haer ooren/daer hangen si steenen in/ende dat
is haer cieraet ende behāgē haer niet plupmagiē
Waer

Waer mede sy houwen oft snijden
 ende sonderlinghe op die eynden/daer die Christ
 stenen haer noch gheen ware en brenghen/als bē
 len messen scheren ende aecxen.

Dat. X. Capittel.

S hebben voormaels eerder schepen in
 lant quamen/ende noch op veel plaetsen
 des lants daer geen schepen en comen na
 melijck eenderhande swerte steenen blau-
 wachtich ende makent ghelijck eenen beptel/ende
 op die breedste sijde wetten sijt rondt/en makent
 scherp het is wel een spanne lanck twee vingeren
 dick/een hant breeet/sommige grooter sommighe
 clepnder dan nemen sy een dun stoccken ende bup
 gen dat daer bouē om dē beptel/ende bindēt met
 basten te samen/Die selue figure hebben nu oock
 die pserē beptels die haer die Christenen gheuen
 op sommighe plaetsen/maer sy maken die stelen
 op een ander maniere/wandt sy steken daer een

dat doze / daer steken sy den heytel doze / ende das
is haer hyle daer sy mede houwen.

Sy nemen wilde herckens tanden ende wetters
se int midden datse scherp worden / ende bindense
van tusschen twee houterkens / daer mede schakē
sy van haer pñlen ende bogen datse so ront wor-
den ofse gedraeyt werden / en gebuycken dock ee-
nen tant van een dier **Bacca** genoempt / ende dien
wetten sy vooz scherp / ende als sy ghebycken aen
elk hebben van bloets wegen so schrabben sy op
die stede daert haer seer doet dat bloedet dan / ende
dat is met haer soo beel als met buffen te laten.

✠ **Hoe dat haer broot is / hoe sy haer
vuchten heeten / ende hoe dat sy de planten /
ende maken dat mense genieten can.**

Wat ¶. Capittel.

De plaetsen daer sy planten willen / houwen
sy die bomen af / op die planten / ende latense
sen maent oft dyle droghe worden / daer na steken

sp dat hier daer in en verbrandense / dan planten
sp haer wortelen tusschen die stocken oft stronckē
van welcken sp haer behulp hebbē / of heten man
dioka / het is een boomken eenen vadem hoge / en
geeft drie wortelen van hem / ende als sp die wort
telen gemieten willen / trecken sp dat boomken wt
en breecken die wortelen af / ende breeken die rachs
banden bomen / ende stellense weder in die aerde
dat cricht van wortelē / ende in ses maenden woz
det so groot datmen snyder gemieten can / sp mut
ten dese wortelen op diederley manieren / Ten
eersten wozzen sp die op eenen steen heel in cleyne
mortzelen / dan persen sp daer sap wt met een sif
te / ende backen dan vanden mele duine koecken.
Wat dinc daer sp haer meel in drogen en backen
is van leem oft cley ghebacken / ende veel makent
op een maniere van een grote schotel. Oock nemē
sp die wortelen versch / ende legghense int water /
en latense daer in verrotten / en nemense dan we
der wt ende legghense onder den vliere inden roock
ende latense drooggen / die drooghe wortelen hee
ten sp dan Keyncima / ende dueren lange. En als
spse dan natten of bestighen willen / stoten spse in
eenen mortier van hout gemaecht / soo wordet so
wit als wit meel / daer maken sp koecken af die sp
heten Bp pbw / Oock nemen sp wel verrotten
Mandioka / eer sp hem drooghen / ende mengelen
die met drooghen ende met groenen.

Daer drogen sp dat meel wt / ende dat duert wel
een Jaer / en blyft even goet om te eeten / en sp nos
men dat Bp than. Oock maken sp van visch en
vlesch meel / ende doen dat vlesch oft visch bra
dē / ouer tbier inden rooc / en latent heel dorre woz
den / ende trecken van / een ende drooghent noch

vens in schotelen oft vaten die si daer toe metten
biere ghebrant ende gemaect hebben/ende heeten
pnepaun. Daer na stooten sij cleyn in eenen hou-
ten moztier/siften door een seue/ēn maken meel
daer af/ende dat duert langhen tijt/wandt sy en
hebben gheen gewoonte visch ende vleesch te sou-
ten sulcken meel eten sy dan torten woztel meel/
ende het smaecht tamelijck wel.

Hoe dat sy haer spysse ghereet maken:

Dat. XXX. Capittel

DAer sijn veel gheslachten des volcx die gheen
sout en eten. Die ghene daer ick onder ghe-
uanghen was sommighe van die eten sout/dwelic
sy vanden Franchopsen ghesien hebben die met
haer handelen/haer sy berechten my hoe datter
een natie van volck daer aent lant ligghen die ra-
capa heeten te lantwaerts in/vander zee af ope
daer sout maken van palmen boomen/ende dat si
dat eten maer dies veel gebruycken teten en leef-
den niet langhe/ende sy makent op die maniere/
want ick sacht ende halp daer toe/ Sy houwen
enen dicken palmboom af/ende cleven hem in
eleyne splinteren/maken daer nae een ghestelte
van drooghen hout/legghen die splinteren daer
op ende verbrandense metten droogen houte tot
asschen/ende vanden asschen maken sy looghe en-
de die sieden sy dat schept hem dan ghelijck sout.
Ick meynde het waer salpeeter geweest en proef-
de dat daerom int vier/maer het en was gheen/
het smaecht doock ghelijck sout/ende is grau van
berwen/maer het meeste deel van dat volc en eet
gheen sout. Als sy yet siedē het si visch ofte vleesch/
so doen sy ghemeynlijck groenen peper daer in/
ende

ende alst dan redelijck ghenoech ghesoden is/soo
nemen sijt wten sope/ende maken daer eenē dun
nen byp af/dien heeten sy **M**ingau/ende drincken
dien wt conworden/de welcke sy booz baten heb
ben oock als sy eenderley spijse maken willen het
sy vleesch oft visch dat eenen tijt lanck duere/dat
legghen sy vier spannen hooge ouer t'vier op cley
ne hout erkens/ende maken dan een redelijck vier
daer onder ende latent so braden ende beroocken
tot dat heel drooge wort. Ende als sijt daer nae
eeten willen/so sieden syt weder op ende etent/ en
sulcken vleesch heeten sy **M**ochaem.

**Wat regiment ende ordinantie sy heb
ben metter ouerheyt ende rechten.**

Dat rij. Capittel.

Sien hebben sonderlinge gheen regiment/of
te recht/elck hutte heeft eenen ouersten / die
is haer Coninck/want alle haer ouersten syn van
eenen geslachte/een gebieden ende regiment/men
mach daer af maken datmen wil/het mach hem
die een wat meer gebzupt hebben in oorloge oft
Crijchs-handel/dat hy in dier wijse meer gebots
heeft dan een ander/als sy ten crijch trecken/ghe
lijck als die ghewelde **K**onian Bebe / anders en
heb ick gheen sonderlick recht onder haer verno
men/dan dat die ioncxste de outste ghehoorsaem
syn te doen dat hare sedē mede bzengt. Als pemat
den anderen verstaet oft schiet sijn vrienden be
rept dien wederom te dooden/hoe wel dat selden
ghebeurt. Oock sijn si den ouersten haer der hutte
gehoorsaem wat die pemanden heet/dat doet hy
sonder eenich bedwanc oft vzeese/dan alleen wt
den goeden wille.

+ Hoe sy die potten en het eerde werck
baken die sy ghebruicken.

Dat. **¶ IIII. Capittel**

Die wifs maken die vaten die sy besighen al
soo sy nemē clep aerde oft leem/ en maken
die geijck beech daer af maken sy vaten/potten/
schotelen pannen oft dat sy willen/ ende laten es
men tijt lanck drooghen ende wet en sijn te schilde
ren/ ende als sijt dan baken willen so stelpen sijt
op steenen/ settē dan daer veel boomscellen ront
omme die drooghe sijn/ ende steken het vier daer
in/ ende daer mebe worden sy ghebacken datres
gloeyt ghelijck een hiet pser.

Hoe sy haren dranck maken daer sy
haer droncken in drincken/ ende hoe sy haer hou
den metten drincken.

Dat **¶ V. Capittel.**

Dat byouwen holt maect de dronck Sy is
me die wortel Mandioka en spedē groote
worten vol. Alst ghesoden is nemē sijn wte
pot oft teyle/ en gietent in eenen anderē pot/ latē
een luttel coudt worden/ ende dan setten haer die
soughe machden daer by ende knauntent metē
monde, ende dat gheknaude doen si in eenen besō
deren pot oft teyle. Als die ghesoden wortelen al
gheknawt sijn/ soo doen sy dat gheknaude weder
om inden pot doen/ ende ghieten dien dan weder
om vol waters menghelende dat metten geknau
den wortelen/ ende dan laten sijn wederom wern
worden. Dan hebben sy sonderlinghe vaten
de welke sy half inder eerden begrauen/ en welke
sy half inder eerden begrauen/ ende ghebruycken
se daer toe ghelyckmen hier die vaten tot wijn
ofz hier ghebruyckt/ daer ghieten sijn dan in ende
makent wel toe/ dat hert oft dōdt dan in hem sel
uen ende wort sterck/ ende latent alsoo twee dage
staen ende daer na drincken sijn / ende worden
daer droncken of het is dick/ ende doet oock seer
wel Eick hutte maect sijn dronck by sonder.
Ende als hem een doyp wil volijc maken dwole
ghemeynlyck alle maent eens ghebuert so ghasis
sy eerst alle met malcanderen in een hutte ende
drincken daer eerst wt/ dat gast alsoo op de rye
om tot dat sy den dronck in allen hutten wt ghe
droncken hebben Sy setten haer concon dpe va
ten henen. Sommighe op de branden sommighe
op der aerden. Die wyfs repcken den dronck
beruo lghende sommighe staen singhen ende dan
sen om die vaten henen/ ende opter plaatsen daer
sy drincken makē sy oock haer water/ Dat drinc
ken duert den heelen nachten/ ende danffen oock
wel

lael tusschen die brandē henen roepen en
met basupnen/maken een vreeselijck gerucht als
sp droncken worden. Oock sietmen luttel of seldē
dat sp twistich worden. Sp sijn ooc malcanderen
seer gonstich/en wat die een meer heeft van eeten
spijse dan de andere/ dat deylt hy hem mede.

**Wat des mans cieraet is/ ende hoe sy
haer schilderen / ende wat haerlieder namen sijn.
Dat xvi. Capittel.**

Sij maken een crupne op haer hooft/ ende la-
ten daer rontom een cransken wassen van
hary gelijk eenen monninck/ Ick heb haer dicke-
wils gebraecht van waer dat sy dat monster van
hary hadden. So sepden sy/haer voorvader had-
den aen eenen man gesiē die hadde *Mezzo Huma-
ne* geheten/en hadde veel wonderlijcke dingē on-
der haer gedaen/ en men wil seggen dat een *Pro-
pheet* oft *Apostel* geweest is. Doozts vzaechde ic
haer waer sy die haryen af hadden connen sijndē
eer haer die schepen scheren gebracht hadden. Sy
sepden sy hadden eenen steenen beptel ghenomen/
en haddē een ander dinck daer onder ghehouden/
ende daer op die haryen af gheslaghen/ maer die
middelste crupne hadden sy met een schelfer van
enen harden steen gemaect/dwelc sy dicwils ge-
bruycken en besigē inde stede van eender scheeren.

Doozt hebben sy een dinck van roden vederen
ghemaect ende dat heet *Kannitare* / dat binden
sy om dat hooft/ Sy hebben oock inden onderstē
lippen des monts een groot gat/dat maken sy vā
ioncx af als sy noch ionc sijn/ sy stekē mettē scher-
pen punct van eenen herts hozen daer dooz/ daer
in stecken sy dan een steentken oft houtken/ende
sineeren

inrent dan met haer saluen. Dat gaetke blijft
dan open/ Als sy nu soo groot worden dat si wep
rechtich sijn/soo maken sijt dan haerlieder groo
ter ende dan steect hy daer eenen grooten groene
steen in/ die is aldus ghemaect het smal eynde bo
uen/ dat coemyt binnen inden lippen te hanghen/
ende dat dicke hangt buyten wte/ ende die lippen
des monts hangt haer alrijt om leege vanden ge
wichte des steene. Oock hebben sy op beyde syde
des monts in de caken noch enen Kepnen steen.
Sommighe hebbender van cristal steenen die sijn
smal ende lanc. Ende noch hebben si een citaet
dat sy wt groote zeefacken hupsen maken/ ende
die heeten sy Watte pue/ ende dat is ghemaecte
als een half mane/ dat hanghen sy aenden hals/
het is sneewit/ ende wort Bogessy ghenaeemt.
Ooc maken si witte cozdellen van witte cozdelle
van witte zee steenen ende cost veel arbeys te ma
ken/ dat hanghen si aen den hals Oock binden sy
pluymbosschen aen die arme schilderē haer swert
ooc met rooden ende witten vederen so bont door
malcanderen/ ende die vederen placken sy opt lijf
met materie die wt den boomen coemyt/ ende da t
strjcken sy op de plaetsen daer sy pluyneu heb
ben willen/ ende daer op legghen sy dan die pluy
men/ ende dat blijft dan daer aen cleuen.

Ende sy schilderen hem oock den eenen arme
swert den andereu roodt / die beenen ende dat
Lijf des ghelijck / Sy hebben oock eenen
zieract van strupsvederen ghemaect dat is een
groot ront dick van vederen dat bindē sy opt gat
als sy inden crijch varen teghen haer vbandē oft
sy sus eenighe feest houden/ dat heet Enduay ha
re nameu noemen sy nas die wilde dieren ende
sy

geuen haer seluen veel namen maer alijt met
ten onderscheyt / als sy eerst gebozen worden soo
wort haer eenen naem gegeuen / dien behouden sy
mer langher dan tot dat sy weerachtich worden /
ende die vanden doot slaen / soo veel als hyper dan
gedoot heeft / soo menigen namen heeft sy.

Wat des wijfs oft der vrouwen zieraet
is. **Capittel.**

Die wijfs schilderen haer int aensicht ende
ouer dat gause lijf oock op te vsergeseyden
maniere alsoo haer die mans schilderen /
maer sy laten dat hars lanck wassen also
oock ander wijfs / sy en hebben sonderlick geenen
zieraet dan inden ooren hebben sy gaten daer han
ghen sy dingen in ende syn outrent een span lanc /
ront outrent eenen dypt die / heeten op haer spra
ke nambewers / makent van zeelscken / Matpen
genaempt / haer namen syn na vogelen / visschen /
bruchten der boomen geheten / en hebben vanden
sonckheyt op maer eenen naem / maer so menig
ge slaue die mans doot slaen / soo menige namen
geuen haer die wijfs oock. Als die een den andere
lyst die lysen eten sy / ick hebse dickwils gebza
get waerom dat spt doen / soo seyden se het waren
hare vanden / etense vanden hoofde ende willen
hen aen haer wyken / daer en syn geen besoude
re hoe vrouwen / Als een wijf in barens noot is
loopt daer toe wie batter na sy is / hejde man en
wijf. Ick hebse sien ghaen outrent den vierden
dach na datse ghebaert hadden. Sy droegen haer
kinderen opten rugge in keusen van catoen gare
ghemaect / doen haren arbept met huy / die kin
deren slapen en syn wel te vreden hoe sy met haer
lycken oft oprechten.

Hoe hy den kinderen een eersten naem
geuen. Dat xviij. Capittel.

WAnden wilden / een die welcke niet vanghen
halp sijn huyffrou hadt eenen ionghen soon
ghebaert / sommighe daghen daer na nam hy sijn
naeste gebueren vanden hutten bezagende hem
met haer wat hy den kinde wouden vooz eenen
naem gheuen die dapper ende vreeselijck waer /
sy hielden veel namen vooz die hem niet en be-
haechden hi noemde hem vandē vier voozvaders
eenen naem / sepden die kinderen de sodanigen na-
men hadden dyden wel ende waren spoedich sla-
uen te vanghen / hy noemde die vier Vooz-
vaders die eerste hiet Krimen / die ander Hermitā
die derde Koem / des vierden naem en heb ic niet
onthouden. Ick dachte als hi van Koem sepde
het moest Cham sijn maer Koem heet op haer
spraeck den merghen / so sepde ic hem dat hy hem
den seluen naem gaue / want die selue moest seker-
lijck sijnder voozvaderen een geweest sijnder na-
men een behielt dat kint / so geuen sy haer namen
sonder doopsel oft besnijdinghe.

✠ Hoe veel wijfs een heeft ende hoe hy
hem met haer hout.

Dat. xxx. Capittel.

En meestē hoop en heeft maer een wijff
elcks / sommighe ooc meer / maer sommi-
ge van haer Coningen hebben xij. ofte
xiiij. wijfs. Die Coninc die ick lestmael
geschonckē was / vandē welcken my die Fancop-
sen cochten / Abbati Boffange genaemt / die hadt
veel wijfs / en eene die sijn eerst geweest was / die
was

was die ouerste onder hem/elcken vrouwe hadde
haer logement inden hutten/epgen vier haer ep-
gen wortel ghewas/met welcke hi te doen hadde
inder seluen losoment was hi die ghaf hē te eten/
dat ginc so om die kinderē die si hebben treckē op
wepdewerc als sy groot sijn/en wat sy bzenghen
gheeft een peggelijck sinder moeder/die coocken
dan en deplen dan den anderen mede/en die wijfs
berdzagen haer wel onder malcanderen Sy heb-
ben ooc die maniere dat deen anderen een wijf
schencke als hysse moepende is/oock scheinckt de
eenen de anderen een dochter oft suster.

Hoe sy haer verlouen.

Dat ¶¶. Capittel.

S verlouen haer dochters als sy noch
ionck sijn ende als sy groot worden dat
si tot vrouwen gebzupcken crighen oft
comen/snijden sy haer dat hapy banden
hoofde/scrabben haer eenē besonderlijcken snede
indē rugge/bindē haer sounge wilde diere tādē aē
dē hals/daer nae alst haer weer gewassē is/en die
suedē toe ghewassen sijn soo sietmen euen wel dat
tezken banden snede/wandt sy doen daer wat in
daer mede dat swert blijft alst toe geheylt is/dat
houden si booz een eer/als si sulcke cerimonien ge-
epnt sijn/daer nae leueren sijse ouer diese hebben
sal/en maken gheen sonderlinghe cerimouien.
Man ende wijf houden haer oock ghebuerlijck/
maken haer dinghen heymelijck. Item ick heb
oock ghesien dat een ouerste van haer by tijde des
merghens broech door alle hutten ghinck ende
crabde die kinderen met eenen scherpē vischtant
inden beenen/om haer daer mede sozchfuldich te
maken

maken ende vreesende/op dat als sy crÿten ende
onlijdtsaem warē/die onder haer daer met vreich
den daer comt een/eñ niet pāpdē en datse swegē.

Wat haer goeden syn.

Dat. xxx. Capittel.

Dier en is gheen deplinghe oft partheringe
onder haer lieden si en weeten ooc van gee
nen ghelt te seggen/haer schatten sijn plus
men van boghelen/vanden welckē dier veel heeft
die is rÿck/ende welcke sijnen steen inden lippen
des monts heeft die is oock vanden rÿcksten een
Een peghelijck partie man ende wijf heeft sijn
epghen wortel gewasch daer sy af eten.

Wat haer meeste eer is

Dat. xxij. Capittel.

Dat is haer eer als een veel vanden ghenā
ghen ende doot gheslagen heeft/want dat
is die maniere onder haer lieden soo men i
ghen vpant hy doot slaet/so menigen naem geeft
hy hem seluē/ende dat sijn die vernaemste onder
haer lieden/die welckē sulcke namen veel hebben.

Waer aen dat sy gheloouen

Dat. xxij. Capittel.

Sy gheloouen aen een dinck dat wast als een
ronde rouworde/ende is soo groot als eenen
pot van eenen pot nats/het is binnen hol/steken
een cleyn storcken daer door/snijden een gaetken
daer in ghelijck eenen mont/ende doen cleyn steen
kens daer in dattet ratelt ratelen daer mede als
sy singhen ende dansen ende heetent **Tannara
ka**/ende is ghesformeert oft ghemaectit ghelijck
hier na volcht.

Die selue hebben dat mansbolck elck een eyghen
sp syn nu sommige onder haer die sp noemen Papi
gi/die worden onder haer geacht gelijkmen hier
die waerseggers acht die selue trecken des iaers
eens door dat landt/in alle hutten ende gheuen te
herstaen hoe dat eenen gheest by haer is geweest/
die welcke verre van daer wt vzeemde landen co-
men was/hadde haer die macht gegeuen dat alle
die ratelen Tammaraka die welcke wouden/sou-
den spraken en macht crighen daer sp om baden
soude haer geworden ende gegeuen wesen/ende so
gebueren. Een pegelijck wil dan dat in syne rater-
len die gewelt connen maken eenen groten feeste
met drincken/singen/en waerseggen/houde veel
feltzame ceremonien/daer bestellen die waerseg-
gers eenen dach inden hutten/die welcke sp ledich
maken/daer en moeten gheen wijfs noch kinder
in bliuen / dan ghebieden die waersegghers dat
een pegelijck sijn Tammaraka root verberwe
met plupme ende daer in come/so wil hi haer die
gewelt ouer leuere dat sp spraken sullē. Daer nae
comen si inder hutten soo setten sp haer bouen aē
die waersegghers/ende hebben haren Tammaraka
by haer inder eerden steken die andere de huere
noch een pegelijck gheeft den waersegghers gif-
ten oft gheschenck die welcke sijn s litspijlen vede-
ren/vinghen die sp aen die ooren hanghen op dat
een pegelijcken sijne Tammaraka niet vergetē
en worde/als si dan alle by malcanderen sijn soo
neempt hy dan pegelijck Tammaraka sonder
lijcken/ende beroeckse met crupt/twelcke sp Bit-
tin noemen daer na neempt hy die ratel vast voor
den mont ende ratel mede/sept totten ratel. De
Koca/nb spreect ende laet v hoozen spdy daer in-
ne

ste dan spzeect hy met cleynder stemme ende rasch
een woort datment niet wel mercken en can oft
die ratel doet oft dat hit doet/ ende dat ander vole
mepnt dat die ratel doet maer ope waerseggher
doet hy met allen ratelen die eenē nae den anderē
een Zeghelijck mepnt dan dat sijn ratel ghroote
macht vp haer heeft/dan ghebieden hen die waer
segghers dat si ten rrych trecken vpan den vangē
want die gheesten die indē Tammaraika sijn heb
ben lust slauen vlesch te eten/nae die raet trecken
si naden rrych/wanneer nu die waerseggher pap
gi wt allen ratelen goden gemaect heeft soo neet
dan een peghelijck sijn ratel wederom nae hem/
ende heerse lieue soou/macckt hem een epggen hut
ken/daert in staet/sedt hem eten voort/begheert
van hem alle wat hem van noode is/ghelijck als
wp den warachtighen god doen/die hemel en eer
de geschapen heeft bidden/dat sijn nu haer goden.
Metten warachtighen God die hemel ende eerde
geschapen heeft/en hebben sp geen becoringe
houden vooz een out heercomen dat hemel ende
eerde gheweest sin en weten sus niet sonderlic vā
den beghin der werelt/dan sp segghen/daer eens
groot water gheweest dat heeft alle haer voozba
ders versopen/ende sommighe sijn in eenen naec
ker daer wt comen/sommige op hooghe boomen
het welt ick achte/het moet dic Deluue geweest
sijn als ick nu die eerste reyse / onder haer quam/
ende sp my daer af sepden mepnde ic het was een
dupurls voorspel want sp sepden my dic wils hoe
dat die dinghers spreken/als ic nu inden kuttē
quam daer die waerseggers in waren die welcke
die dinghers souden sprekende maken/moesten
sp haer alle neer settē/maer als ic dat bedzoch sac

ghinck ic ter hutten wt ende dacht hoe armē ver-
blinden volck is dat.

Hoe sy van haren wyfs waersegg-
gherffen maken. Dat xxviii. Capittel.

Die wyfs der hutten nemen die een voor die
ander na/ende becoeckense daer moet dat wijf cri-
ten en spzinghen ende om loopen soo langhe dat
se opter aerden va llen gelijck al oft si doot ware
daer nae seyt die waersegghe/siet nu is sy doot
terstont wil ickse wederom leuendich maken als
sy dan wederom tot haer seluen comt seyt nu
spoedich toe comende dinghen te segghen als sy
dan nae den crijch trecken/soo moeten haer die
wyfs vanden crijch waerseggē/myns herē vrou
dien ick gheschoncken was om te dooden begost
eens te waersegghe/seyde tot haren man haer
was eenen gheest wt beemden landen comen/die
begheerden van haer te weten hoe rots ick sou-
de ghedoot worden/ende vraechde na dat hout
daermen my mede doot slaen souden/waer dattet
waer sy antwoorde haer/het en was niet verre/
alle dinghen waren ghereet/niet dan alleen/sy
liet hem duncken ick en waer gheen Portugalose
maer ic was een Franchops/als dat wijf haer
voorsegghinghe vofbracht hadde vraechden ick
haer waerom sy mi soo nae mijn leuen stont/ter
wijlen ick geen vpant en was/of sy niet en vrees-
de dat haer mijn. Godt een plaghe toe schicken
soude sy seyde ick en soude my daer niet aen kee-
ren/wandt het waren vzeemde gheesten/die wou-
den bescheet van my weten/sulcken ceremonien
hebben sy veel.

Waer

✠ Waer in dat sy opt water varen

Dat xxv. Capittel.

Dier sijn eenderhande boomen int lant die
welcke heeren ygapwera/dies booms sca-
len lossen sy gans of van bouen aen tot be-
neden toe maken besonder ghestelt ront om den
boom heenen/om die schael gang ende heel af te
crpghen/daer na nemen si die schale ende dragen
se wten gheberchte byder zee/heptense niet vier/
leggghense achter ende voor hoorch op/bindē swer
te houten in midden daer onder ende ouer/dat sy
niet wyder en worden/maken naeckers daer af/
daer in haer der ¶¶¶. varen connen ten crych die
schale is eenen dupin dick/wel vier voet is die
wijde xl.boeten lanck/sommighe langer scinni-
ghe dock cozter/die seluen roepen si seer gheringe
ende lichtueerdich duere/varen daer mede so ver
re als sy willē als die zee ontstelt is door onweer
treckē sy die naeckers opt lant/ tot dat wederom
goet weer wort/si en varen ouer twee mylen niet
in der zee/maer lanc dē lāde heenē varen spherre.

Waerom den eenen viant den ande-
ren eet. Dat xxvj. Capittel.

Sen doens van gheenen hongher maer bā
ghrooten haet ende nijt/ende als sy inden
rych teghen malcanderen schermutsen roept die
eenen den anderen aen wt ghoeter haet. Dese
Limmerape Schermturammethepwoe. die co-
me alle ongheluck aen mijn eeten cost. De kange
lrea eppata kurine. Ic wil v noch hede dese dach
dat hooft door slaē Sebe innamme pegiche resca
gu/mijnē vrienden doot aen v te wrecchen ben ic

Hier / pan desoo / schemocké Sera Quora Ossori-
me Kiere Etcetra. W bleesch sal heden desen dach
eer die son onder gaet mijn ghebræet sijn sulcx alle
doen si wt grooter biantschap.

Hoe sy haer aenslagen maken als sy
willen in haren vianden lanc ten crych trecken.

Dat. XXXIII. Capittel.

DAs sy willen in hare viandē landt ter oor-
loghen trecken / so vergaren hen haer ouer-
sten / houden raet hoe sijn maken wille dat
ontbieden sy dan in alle hutte dooz en weer
dat si haer op rusten / ende si noemen eenderhande
fruyt der boomen als die rip worden / so willen si
wt trecken want sy hebben gheen onderscheydt
der iaren ende daghen oock bestellen sy eenen tijt
wt te trecken alser een gheslacht visschen wter zee
inden riuere loopen die welcke sy Bzatti heeten
op haer spræeck ende den ligghenden tijt als men
die visschen siet noemen si Wirakaen / op sulcken
tijt rusten si haer met naeckers ende pijlen / ende
hertwortel meel dwelck si heeten Wyghan tot vic-
talie daer na beraden sy haer metten waersegger
Wogp oft si victorie sullen hebben die seggen dan
wel ia doch toch bevelen si haer dat sy acht inghe
op die droomen hebben souden die haer vanden
vianden droomden / als den meesten deel droomt
dat se sien haerder vianden bleesch bzaden / dat be-
diet victorie / maer als si sien haer eygen bleesch
bzaden dat en bediet niedt goedts / soo dat sy dan
thups bliuen / als haer vpe droomen nu wel be-
haechden / soo rusten sy haer op / maken in alle
hutte ghroote vrolijkheyt met droncken dzinc-
ken / en dansen metten afgoden Tammaraka een
peghelijck bidt den sijnen / dat sy hem help eenen
byant

byant branghen/daer nae baren sp henen als sp
dan vast by haerder byanden lant comen so beue
len haer ouersten den nacht te vozen als sp des an
deren daechs haerder byanden lantschap willen
aen vallen/dat si die droomen onthouden souden
die welke hier die nacht droomt / Ick was ee
nen toch nae haer/als wy nu vast by haerder viā
den lant waren des auonts te voze/soo haer mep
ninghe was den anderen nacht haerder viāden
lant aen te vallen/ghinck die ouerste dooz den le
gher henen/sepde haer dien nacht droomen wel
behielden die haer dien nacht droomen souden /
gheboot voert dat die ionghe ghesellen als den
dach op byack wildt schieten souden ende visschen
te vanghen/dat ghebuerde also die ouerste liet ge
reet maken/daer nae ontboot hy die ander ouer
sten die quamen dooz sijne hutten/sitten haer al
le opter eerden in eenen ronden rickel/liet haer
teeten gheuen/als sp gheeten hadden vertelden
sp droomen/soo veel als haer wel behaechden /
daer na dansten sp met haren **T**anumaraka van
byuechden/haerder byanden hutten besaghen sp
inder nacht vallen aen/meer inden mergen stont
als den dach op ghaet/als sp eenen vanghen dpe
seer gheuwont is/dien dooden si ter stont ende vue
ren dat vleesch ghebraden mede thups/maer dpe
noch ghesont sijn vueren sp al leuendich mede
thups/daer nae in haren hutten dooden sijse **S**p
ballen aen met eenen grooten gheschrey t reden
stijf opter aerden/blasen in basupnen van langhe
couwozden ghemaect/sp hebben alle ghader snoe
ren om haer lijf ghebonden om die byanden daer
mede te binden schilderen en vermalen haer met
rooden vederen op dat sp booz die ander beken
souden

Vouden wesen schieten seer oock gheringhe bierck
ghepylen op haer rder vanden hutten/om die
daer mede aen te steken/ende als de eerder een ge-
wont wort/hebben si haer eyghen crupden daer
sp haer mede heelen.

Wat haren crupch rustinge is/

Dat XXXIII. Capittel.

Sij hebben flistboghen/ende die spijtsen oft
hoozenen sijn ghemaect van beenen ende
herde weeren die sp scharp wetten/ende daer op
binden/sp makense oock van visch tanden die
welcke men heet Tiberan/worden inder zee ge-
uanghen ooc nemen sp cattoen oft boomwolle
menghelense met was/bindent bouen aen die pij-
len/steken dan dat bier daer in/dat sijn haer vier
pylen/si maken oock schilden van boomschorssen
ende anderen wilden dieren snijen. Sp grauen
oock scharpe dooznen gelijc als hier minckijfers
Ick heb oock van haer ghehoort maer niet gesie/
dat als sijt doen willen dat si haer vianden wt de
vasticheyden ende sterckten wel comen verdrij-
uen met peper/in dier manieren die welcke daer
waest. Sp wouden groote vieren maken als ope
wint waeyde/ende worpen dan vanden peper ee-
nen hoop daer in/als den dump tot haer inde hut-
ten sloech moesten sp haer ontwicken/ende ic ge-
loefs wel/want ick eens metten Portugaloisers
in een prouincie des lants Brannenbupke ghe-
naempt/als booz verhaelt is/daer bleuen wi met
een schip opt drooghe in een Beuier ligghen wāt
die bloet was ons ontgaen/doen worpen sp veel
droochs strops tusschen dat schip ende den oeuer
meyden ons oock metten domp vanden peper

te verlaghen/maer sy en consten dat hout niet
ontsteken.

Met wat ceremonien sy haer vyanden
dooden ende eren/waer mede sijse doot slaen/en-
de hoe sy met haer om gaen

Dat XXX. Capittel

Als sy haer vianden eerstmaels thys brē-
ghen/soo slaense die wijs en die iongers
daer nae schilderen sijse ende behangense
met grauwen bederen/scheerē haer die wijn brau-
wen af bouen dooghen/dansen om haer heenen
binden hem wel dat hi niet en ontloope/gheuen
hem een wijs die hem bewaert ende ooc met hem
te doen heeft/ende als die kint draghet dat kint
voeden sy op tot dattet groot wort daer nae alst
haer inden sin compt/slaen sijt doot ende etent sy
gheuen hem wel teeten houden hem so eenen tijt
lauck maken ghereetschap/maken veel vaten vā
eerdewerek

eerdenwerck daer si dranck in doen/backen son-
derlinghe vaten daer in doen si die reetschap/
daer sy hem mede schyldbeeren en palleerē/maken
beder en bosschen die sy aen dat hooft doen ende
binden/daer mede sy hem doot slaen/maken een
langhe snoer Masurana ghe-naemt/daer binden
sy hem in als hy steruen sal. Als sy alle ghereet-
schap by malcanderen hebben/soo ordineren sy
eeneu tyt wanneer hy steruen sal/nopen die wil-
den van anderen dorpen / dat sy op die tyt der-
waerts comen/dan maken si alle vaten vol drāck
ende eenen dach oft twee te voren eer die wijfs de
dranck maken / voeren sy de gheuanghen eens
oft twee mael opte plaetse/dansen om hem hee-
nen. Als si nu alle by den anderen syn/die van
huyten comen/heet haer die ouerste vander hut-
ten willecomen. Sept also comt helpt uwe vpant
eeten. Des daechs te voren eer sy beghinnen te
drincken/binden si den gheuanghenen den snoer
Masurana om den hals/dien seluen dach schilde-
ren ende palleren sy dat hout Jwerre Pemune ge-
naempt/daer mede sy hem doot slaen willē/diēs
gesteltenisse is also desefiguere bewist/is langer
dan een vadem/strycken dinghen daer aen dat
cleeft dan nemen sy eper schalen die zyn grau/en-
de zyn van eenen voghel Machukawa genaemt
die stoten zy cleyn als stof/ende dat strycken zy
dan aent hout/dan zydeen vrou ende wijft indē
aen cleefden eper schalē stof/die wy siē geschildert
staeghet vol wijfs/om haer die singhen. Als die
Jwera Pemune/dan is alsoot zyn zoude met ha-
ren quispelen ende ander ghereetschap/hanghen
zy dan in een ledighe hutte bouen der eerden/in
eeneu tuynstaeck ende singhen dan daerom alle
den

den nacht des ghelijckx schilderen ende malen
 sy den gheuanghen sijn aensicht / oock ter wijlen

dat wijf schildert / terwijlen singhen die ander /
 Ende als si beghinnen te dzyucken / soo nemen sy
 den gheuanghen by haer / die dzyucke met haer
 ende ghecken ende alien met hem. Als dat dzyne
 ken nu een eynde heeft / des anderen daechs ruste
 sy / maken den gheuanghen een hutken op ope
 plaets daer sy steruen sal / daer leyt hy dien nacht
 in wel verwaert / dan des merghens een ghoede
 wijf vooz den dach gaen sy dansen ende singhen
 om dat hout daer sy hem mede doot slaen willen
 tot dat den dach aen coemyt / dan trecken sy den
 gheuanghen wten hutken breken dat hutken af /
 maken rupinte / dan binden sy hem die mussura-
 na vanden hals af / ende bindense hem omc lijf he-
 nen / treckense soo ouerbeyden sijden stijf / hy staet
 midden daer in ghebonden haerder veel houden
 dat snoer van beyden syden laten hem soo eenen
 luttel staen legghen cleyn steenliens bi hem / daer
 hy

Hy mede nae die wijfs wozyt/die om hem loopen/
ende cryghen teeten die selue sijn daer gheord-
neert ende gheschildert/als hy ontween ghesne-
den wozyt metten eersten vier stucken rontom die
hutten te loopen/daer nae hebben die andere tyt
verdrijf/Als dat nu geschiet is/makē sy een vier
ontrent twee screden wjt vander slauen dat vier
moet hy sien daer naer comt een vrou metten
hout **A**vera **B**emme gelooopen/keert die verbus-
selen om hooghe/tiert ende ghebeert van vrech-
den/loopt voor den gheuanghen ouer op dat hyt
sien soude/ Als dat gheschiet is soo neemt een
mans persoon dat hout gaet daer mede voor den
geuanghen staen/houdent voor hem/op dat hijt
aensiet/ter wijle gaet die de welcke hem doot slaē
wil selue benen met noch riig, oft. xv. maken haer
lijf grau met assen dan coempt hy met sijne mede
ghesellen opte plaetse by den gheuanghen dan
leuert die ander die voor den gheuanghen staet
dat hout ouer/soo coempt dan die Coninck van
der hutten ende neemt dat hout/en steket den ge-
nen die den geuanghen doot slaen sal eens tusschen
die benen door/dwelck nu een eer onder haer is/
dan neemt die wederom dat hout die doot slaen
sal/ende seyt dan : **J**a hier ben ick / **I**ck wil u
dooden/want die uwe hebben mijnder vrienden
sock veel gedoot/ende geeten/dat antwoort hy/
als ick doot hen soo heb ick noch veel vrienden/
die sullen my wel wrecken / **D**aer mede slaet hy
achter opt hooft/dat hem die **H**erffenen daer wt
springhen/terstont nemen hem die wijfs trecken
hem opt vier/schabben hem die huylt al af / ma-
ken hem ghans wit / stoppen hem dat achterste
met een houtken toe op dat hem niet en ontgae/
als

als hem dan die huyt af gheueecht is / soo neemt
hem een mans persoon / snijt hem die beenen ouer
die knipen af / ende die armen aen dat lijf / dan co-
men daer vier wijfs en nemen die vier stucke en
loopen daer mede om die hutten heen / maken
een groot geschrey ofte gherucht van vuerheden /
daer nae snijden sy hem den rugge metten achter-
sten banden vordelen af / dat selue deylen sy on-
der haer / maer dat ingewant behouden die wijfs
siedent / ende int sop maken sy een bysc / mingaw
ghenaemt / dien drincken sy / ende die kinder dat
ingewant eten sy / eten oock dat vleesch vanden
hoofde / die herffenen binnen in dat ho of / die ton-
ghe / ende wat sy sus daer aen ghenieten conuen /

dat eete die tongers / als dat al geschiet is / so gaet
dan een pegelyck wederom na hups ende nemen
haer deel met hen / die gene die desen gedoot heeft
gheeft hem seluen noch eenen naem. Ende
die Coninck vander hutten schrabt hem met eenē
tant van eenen wilden dier bouen aenden arm /
alst

alst reche gheheelt is/soo nietmen dat aftecken/
dat is een eere daer voor v/dan moet hy den selue
dach stille ligghen in eenen nest/doen hem een
cleyn slits boeckken met eenen ppl/daer hy den
tijt mede verdyjft/schiet daer mede in was / dat
gheschiet daerom dat hem den arm nietd onseker
oft onghewisch worden en soude vandē verschric
ken des doot slaens. Dat al heb ick ghesien en
ben daer by gheweest/sp en connen met ghesetten
ghetal nietd voerder tellen dan tot vijf toe/als si
voordertellen willen wpsent spt beyden vingherē
ende teenen der voeten/als sp willen van grooter
ghetal spraken/wpsen sp op vier oft vijf persoonē
soo veel vingeren ende teenen als die hebben.

C Berecht van sommighe dieren in den lande.

Dat IIII. Capittel.

Der sijn int landt Rechte boecken en gep
en gelijk verkennē so groot vandē twe
derley gheslacht/die een is seer by gelijc
die recaluerē hier int land die ander klein
gelijck als ionghe verckēs heeten Teigasu dattu
ende en sijn niet seer ghoet te vanghen in die val
die de wilden ghebrupcken om wilt te vanghen.
Daer sijn oock dypderley meercatten die een hee
ten Kerp/ende sijn die hier te lande comen. Van
isser een soorte heeten Akakep springen ghemein
lijck met grooten hoopen op die boomen/maken
een groot gerucht en geschrey int hout oft bosch.
Ende daer is noch eenderhande gheslacht van
meercatten die heeten Bizkidie sijn root hebben
baerden ghelijck supghen ende ghepten sp sin soo
groot ghelijck een middelbaer hont. Oock heeft
men

men daer eenderley gebierte/de heeten **Dattu**/dat
 is omtrēt eē span hoge anderhalf span lanc/dat is
 gewysent al ront om dat lijf/wt genomē den buys
 daer heuet niet/de wapen is gelijck hozen/ sluit op
 malcanderē met bouwē/gelijc een harnas/en heeft
 eenē langen scherpen mondeken/eenen langē steert
 gaet gaerne opts steē clippē om/ spu spijse sijn mup
 sen/het heeft bet vleesch/ic heb dicwils daer af getē
Ser wop. Dat xxxij Capittel

D Aer is eenderhande wilt gebierte dat heef
 Serwop/dat is soo groot als een catte/en
 de is wat grau vā hapy/en sommighe oock
 swerte grau/heeft eenē steert gelijc een catte/ende
 alst haert heeft een ionck oft sessē/het heeft eenen
 slip inden buyck/is wel een half spanne lancck/en
 binnen inden slippen heeftet noch een vel/want dē
 buyck en is hem niet opē /en binnē indē slip heeftet
 ronduytē/ende daert henen gaet daer draghet die
 tonghen inden slip/tusschē die twee vellen. Ic heb
 se dicwils helpen vanghen/ende die tonghen wten
 slipt gelāckt. Daer sijn oock eē geslacht **Chigher**
 dierē int landt/die welcke die liede verworgē/ende
 eten/en groote schade doē. Daer is ooc eē geslacht
Leuwen/dienē heet **Leopaerdē**/dat is geseit grau
 wie gespikkelde leuwē/en ander wonderlijcke die
 rē veel. etc. Daer is ooc eē dier ghenaemt **Catiaure**
 hout hem oyt lant en int water/die sleyn en hulle
 heyt dat opte cantē vādē ouers handē soutē wate
 rē blijft daer leuē sp af/en oderhoudē haer daer me
 de/en dat etē sp/als haer ergēs booz vzeest oft dat
 herbeert is/so bliet int water optē grōt sp sijn gro
 ter dan eē schaep si heb bē eē hoost gelijc eē hase/coz
 tē steret/redelike beenē loopē oock seer rasselijc
 hē opt landt vandē eenē water totten andere heeft
L **swert**

swert grabu haer heeft dize knobbelen aen elcken
voet/smaect gelijc vercken bleesch. Doc sijn eender
hande achdischen int water/ooch opt landt die sel-
ue sijn goet om eeten.

Van een soorte van wormkens ghelijck
Bloepen welcke die wilden hieten Attum.

Dat xxxij/ Capittel.

Der sijn Wormkens ghelijck de bloepen/euen
wel clepnder/ heetē Attum op der wilder sprake/
groepen inden hutten vanden menschen vuplic-
heyt/die selue cruppen eenen in die voeten/ende het
teuct eenen maer inwendich als sp daer in cruppen
die eeten so int bleesch datmen des niet en gevoelt/
oft seer luttel gewaer wort/ende datmense niet ter
stont wt en doet/maken een cloue so groot als een
ertote. Ick heb gesien als ick eerst mitten Spaen-
giaerden aen tlant quam/ dat sp sommige van on-
sen gesellen die voeten heel verdozen om datse geē
acht daer op en hadden.

Eenderlep vleyzmupsen des landts/ hoe
sp die lieden des lants des nachts inden slaep indē
teenen vanden voeten ende in dat voorhoofst biten.

Dat xxxij. Capittel.

Der sijn vliermupsen van eender maniere/ die
grooter sijn/ dan die hier in Duytschlant sijn/
die vliegen des nachts inden hutten om die nesten
daer die lieden in slapen/ende als sp ghewaer wor-
den/dat de menschen slapen en haer laet geworden
vliegen sp by die voeten / en bijten eenen mont vol
oft sp ligen int voorhoofst / en vliegen dan weder-
om wech. Doen ick onder die wilden was/ beten
sp mi dickwils aen de Tenen der voeten dat ick
wacker wert/ick sach die tenen bloepende/maer sp
bijten die wilden ghemepnlijck int voorhoofst.

Van

✠ Vanden Bienen ende Hummelen des Landts

Dat xxxv. Capittel.

Diederhande gheslacht Bienen sijn in dat lant. Die eerste sijn seer gelijk die Bienen int gemeen hier sijn. Die ander sijn swert ende groot/ghelijck als die grote vliegen/Die derde sijn klein als muggen/oft cleyn vliegen/dees byen hebben haren honich in holle boomen/en ick heb dickwils metten wilden den honich wt geheuen van allen drien geslachten/dat wy gemeenlick beteren honich by de cleynste vonden dan by de andere/sy en steken oock niet so seer gelijk die Bienen hier te lande/want ick dickwils geseen heb dat die wilden den honich langē en dat de byen op haer vlogē/en datse ghenoech af te strycken hadden vanden naecten lijue/oock heb ick selfs den honich naeckt gelangt/maer ick moeste dat eerstmael van grooter wedom in dat water loopen/ende de Bienen daer in af wasschen/anders en const ickse niet quijt worden vanden spue.

Vanden voghelen des lants

Dat xxxvi. Capittel.

Dier sijn oock veel selfsame vreemde voghelen daer in dat Landt/een gheslacht ghenaeemt: Wara Birange/die hebben haer voperinge by der Zee/nestelen op de clippen die daer liggen vast byden lande/its by na so groot gelijk een hoen/het heeft eenen langen beck/ende benen/by na ghelijck eenen Keger/maer niet al wt so lanck/en heeft de natuere/die eerste bederen die den iongen wt wassen sijn wit grauw daer nae als sy vlucht worden/sijn sy swert grau daer mede vliegen sy dan by cās een iaer/dan veranderen haer die selue bedere en de gansen vogel wert so root/als eenige roode berwe

Is/so blijft hi dan/sijn groot geacht by die wilden.

Berecht van sommighe boomen des
lants. Dat. xxxvij. Capittel.

DAer sijn boomen die welke die wilden Juni
pappeepwa nomen op die selue boomen wast
een vrucht/eenē appel niet seer ongelijc/die vrucht
knauwen die wilden/ende vruchtē dat sap daer wt
in baetkens/daer mede verwen ende schilderen als
sijt eerst op te huyt strijcken/soo ist gelijk water/
daer nae ouer eē wyle wort haer die huyt soo swert
gelijck inekt/dat duert tot inden negensten dach/
dan vergaet dat weder ende niet voor die tijt/hoe
veel sy haer wasschen int water/

Hoe den cattoeu oft boom wolle wast
en den Basiliaensenpeper/en ooc sommige ander
wortelē meer die welke die wildē plantē om tetē.

Dat xxxvij Capittel.

DEN Cattoē oft boomwolle wast op boomkēg
ontrent eenen badem hooghe/heeft veel scuetē
oft tacken/als sy blopē soo crjgen sy veel knoppē/
als die ryp worden soo gaense opē en die wol staet
also indē knoppē om ronde kerēkēs die sijn swert
dwelck dat saet is daermēse af plāt ofe sayet en die
tackē sijn heel vol vandē knoppen.

Den peper van diē lande is tweederley faetsoē/dē
enen is geheel dē anderē root/maer wast op eē ma
niere/als si groē is so is si als haechbestē/die opte
doornē wassen/het is eē cleyn boōkē ontrēt eē half
badē hoch/en heeft cleyne bladerkēs hāgt vol vā
dē peper/is scherp indē mōt pluckē hem af als hy
getydich is/dzoogende inde sonne/en daer is noch
een ander fatsoen cleynen peper/den boozgendem
den niet seer ongelijck/welckē sy oock also als den
ander

anderen drogen. Daer sijn oock wortelen die Jettts
ki heeten / die sijn van goeden smaec / als sy die plan-
ten / snijden sy die in cleynen stuckē / steeckē die stuc-
kē in deerde / dat ontsangt hem / ende bereydet hem
ouer die eerde ghelijck hofsmeten / ende wort vol
van dien wortelen. Saluyt reden.

En Keeser wenscht Hans Staden Gods genade ende vrede.

Gonstige Leeser desen mijnen schip vaert ende
reysse heb ick om oorzaecke int corte na beschre-
uen allen den aenbanck te vertellen hoe ick inden
tyrannischen menschen geweld comē ben / om daer
mede te bewijsen hoe geweldelijcken sonder eenige
hoope / my die noothelper onse Heer en Godt ver-
lost heeft wt haer geweld dat oock een pegelijc ho-
re dat die almachtige Godt nu noch euen soo wel
sijne Christenen ghelouigen onder den Heydensen
goddelosen volck / wonderlijcken beschuddet en ge-
lept / als hy vanden begin der werelt opt ghedaen
heeft / dat ooc een pegelijc met my Godt daer booz-
danchbaer sy / en hem inden noodt op hem verlate /
wandt hy selue spreect. Roeyt my aen inden tijdt
der noodt / soo wil ic v beraden en helpen / ende ghy
sult my prysen. Nu mocht die menighe seg-
ghen / ia sondick dat al drucken laten wat ick min
leefdaghē versocht ende gesien heb / soo moest ick
een groot boeck maken / dat is waer / dien nae te
volghen wist ick noch wel meer te schryuen / maer
ten heeft die reden niet noch ghesteltenisse. Ic heb
die meyninge / wat my daer toe beweecht heeft dit
boek te schryuē / genoeg herwaerts en derwaerts
in veel plaetsen aē geteekēt / hoe wel wy alle gader
schuldich sijn Godt te louē ende danckē dat hpongs
behoet heeft en bescheint vander eerster vze aen vā
ong

ons geboerte/tot optē tegenwoordigē dach en̄ vze
ons leuens. Doort so can ick wel bebroepen/dat
het inhoud van desen Boecke/ den sommighen sal
vzeemt dnncken/wie can daer tegen/niet te mijn/so
en ben ick die eerste niet/en̄ en sal die leste oock niet
bliuen/dien sulcken schip vaerden landt/ende volc
ken wel bekent sijn/dien seluen en is oock alle din
ghen niet met lachen sijn geworden noch en sullen
geworden pemanden/maer dat dien diemen leuen
de lijue ter doot vzeinghen wilt/soude te moede sijn
als die sijn die daer verre af staen ende het spel aen
sien oft daer af hoorē segghen/dat weet een peghe
lijck wel te berechten Als die oock altsamen soude
inden tyraunische n vbanden handen comen/die in
America varen oft zepelen/wie soude dan daer hee
nen verlanghen. Maer dat weet ic warachtich dat
menich eerlijck man in Galissien/portugael franc
rijck oock sommighe Thantwerpen in Zabant
die in America geweest sijn/imp des moetē getuych
nisse gheuen datter soo mede is/gelijc ick schrijue.
Maer dien die sulcke dinghen niet en weten noch
versocht en hebben/beroepe ick mi op deser ghetuy
ghen ende Godt voor al aen. Die eerste repse die
ic dede in America/was met eenē Portugalopschē
schip/die hoopmā hiet Portpado/warē onser dype
duptschen opt schip/die was van vzeenten en̄ hiet
Bzant/die ander hiet Hans van Bzachausen/en̄ ic
Die ander repse dede ick van Ciuilien wt Spaen
ghien nae Rio de platta/een prouincie in America
ghelegghen soo ghenaempt. Die ouerste vanden
schepe hiet Don Diego de Senabzie/daer en was
gheen duptsch op die repse mede/maer nae langhe
moyte/ancx ende vzeese te water en̄ tē lāde dwelck
duer de ontrent twee iaer/alle indē eē leste repse als
voor ghemelt/ten lesten leden wy schip. byupck by

een eylandt genaempt. S. Vincente/leet heel by de
basten landen van Brasiliën/en die Portugaloiser
de betonen dat daer/op die selue plaetse vout ic ee-
nē lantsmā Cobani Hefsaligē sonē eē/die my daer
seer wel ontfinck Noch hadden coop-heerē vā Ant-
werpē/die welcke mē Scheetz heet/zenen factoor
daer die heet Peter Roefel/die alle bepde maetē mi
ghetuygenisse geuē/hoe ic daer ben aē comē/ooch
hoe ic tē leste vandē Tyrannischē gevangē wordē
Doort die schippers die my vandē wildē ghecocht
hebbē/waren wt Normandien in Francryck/die
hoofman vanden schepe was van wat tauilla/ge-
naemt Wilhem de Moner/dier stierman heet frā
coise de Schantz/en was vā Harstor/die Dolmut
was van Hastoz/genaēpt Perot/die eerlijc ke liede
Godt die lonet haer inder ewiger salichz/die heb-
ben mi gheholpen naest Gode/in Francryc/sp heb-
ben my helpen een paspoort becrigen/sp hebbē mi
gecleet en gauen my teer geelt/die my getuygenisse
sijn waer sp my gecregen hebben.

Daer scheeppe ick van Diepē wt Francryck ende
quam te Londē in Engelāt daer vernamē die coop-
gesellen vandē nederlāsche bozse oft staelhof vandē
schipman/daer ic mede derwaerts comē was hoe
dat met mijn saeck gelegē was nopydē my te ghaft
bereerdē my met eenen teerpenninc/ daer na seilde
ic in dūptschlant Thantwerpen quam ic inthups
vā Akē bi eenē coop heer/Jasper Schets genaemt
den seluē gaet diē boozgenoemden factoor Peeter
Roefel in Sanct Vincente ooch aen/als voor geseit
is/die brocht ick die tijdinge hoe dat die Franchof-
sen sijns factoor schipken in Rio de Feuero hadde
aengeuallen/maer waren wederom af geslaghen/
die selue Coop heer schanck mi twee kepsers duca-
ten/God wilt hem vergelden. Soo nu ergens een
tonck

Donck geset waer/ waer dat desen schryuen en getu-
gē niet te gemuegē en ware/op dat hy niet in twifel
en leue so neemt dan Godt te helpe/ende haet dese
reysse aen/ic heb heb hem hier kennissen genoegh ge-
laten dien pat volghe hy nae die Godt helpt en is
die werelt niet ghesloten.

Den almachtighen
Godt/die alle in allen is/si lof eer ende prijs
van ewichejt tot ewichejt Amen.

F A N T S.

Dit boeck getituleert die beschryuinghe des
lants America /is geuistieert by eenē geleerdē
vander Keyserlijcker Maesteyt daer toe gecommitt-
teert ende is bider voors Keyserlijcke Maesteyt toe
gelaten ende gheconsenteert te moghen Printē en
vercoopen ghegheuen tot Bzuessel den thiensten
dach in Meerte Anno. M. D. L. vij.

Ondertekent P. de L.

